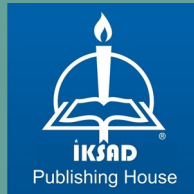

KONYA'DA YEREL YÖNETİMLER VE BELEDİYESİCİLİK

Uzm. Tuğçe ÇETİNER
Doç. Dr. Erdal ARSLAN

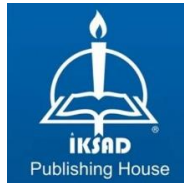

KONYA'DA YEREL YÖNETİMLER VE BELEDİYECİLİK

Uzm. Tuğçe ÇETİNER¹

Doç. Dr. Erdal ARSLAN²

DOI: <https://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10004665>

¹ Selçuk Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, Konya, Türkiye. tugcecetiner94@gmail.com,
Orcid ID: 0000-0001-5901-1052

² Selçuk Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, Konya, Türkiye. erdalarслан@selcuk.edu.tr , Orcid
ID: 0000-0003-4892-2963

Copyright © 2023 by iksad publishing house

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of

brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. Institution of Economic Development and Social Researches Publications®

(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)

TÜRKİYE TR: +90 342 606 06 75

USA: +1 631 685 0 853

E mail: iksadyayinevi@gmail.com

www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.

Iksad Publications – 2023©

ISBN: 978-625-367-337-6

Cover Design: İbrahim KAYA

October / 2023

Ankara / Türkiye

Size = 16 x 24 cm

ÖNSÖZ

Öncelikle, yüksek lisans hayatımda tecrübe ve bilgi birikimi ile beni yönlendiren, tez çalışmamın her aşamasında sabırla bana yardımcı olan kıymetli danışmanım Doç. Dr. Erdal ARSLAN' a minnettar olduğumu belirtmek isterim. Ayrıca çalışmamı destekleyen Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Koordinatörlüğü'ne teşekkürlerimi sunarım³.

Tez için yürütülen anket çalışmasına katılımlarından dolayı Konya Valiliği'ne, ilçe kaymakamlıklarına, Konya Büyükşehir Belediyesi'ne ve ilçe belediyelerine, tez çalışmasının istatistiksel analizlerinde yardımlarını esirgemeyen Dr. Halil BAŞER' e ve Öğr. Gör. Ceyda GÜLTEKİN' e teşekkür ederim.

Son olarak, her zaman yanımda olduklarını hissettiren, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, annem Aysun ÇETİNER' e, babam Ferhat ÇETİNER' e ve kardeşim M. Ali ÇETİNER' e sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Tuğçe ÇETİNER

KONYA, 2023

³Bu çalışma *Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Konya Örneği* isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) tarafından 19203003 nolu yüksek lisans tez projesi olarak desteklenmiştir. Ayrıca Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi'nde makale olarak yayımlanmıştır (<https://doi.org/10.20990/kilisiibfakademik.883281>).

ÖZ

Gelişmekte olan ve gelişmiş ülke olarak nitelendirilen ülkelerde bile bölgeler arası sosyo-ekonomik dengesizlikler görülmektedir. Bu dengesizliklerin giderilmesi isteği yerel kalkınma konusunu daha önemli ve daha öncelikli hale getirmiştir.

Yerel kalkınma, genel anlamıyla yerel toplulukların; ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda gelişimi için kendi güçlerini birleştirmeleri ve yerel kamu idarelerinin de bu harekete destek olması olarak tanımlanmaktadır. Yerel kalkınma düzeyinin ve kalkınma sorunlarının bilinmesi kalkınma sürecinde önem arz etmektedir. Yerel yönetim kurumları, bölge insanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak ve kamu hizmeti sağlamak gibi amaçlarla, halkın seçtiği organlarca yönetilmektedir. Dolayısıyla yerel yönetimler, gerçekleştirdikleri hizmetlerde, etkinlik ve verimlilik sağladığı takdirde sorumluluk bölgelerinde kalkınmaya olumlu etkide bulunarak domino etkisi ile ulusal düzeyde kalkınmaya da fayda sağlamaktadır.

Bu çalışma ile kalkınmada yerel yönetimlerin rolünü ortaya koymak, Konya'nın yerel kalkınmasına fayda sağlamak ve yeni kalkınma stratejilerinin geliştirilmesinde yararlanılabilecek örnek bir çalışma gerçekleştirerek literatüre katkıda bulunmak hedeflenmektedir.

Çalışma kapsamında Konya ili özelinde yerel ve merkezi yönetim yöneticilerine, üniversitelerin senato üyelerine, bölgesel kalkınma ajansı yetkililerine, sivil toplum kuruluşu yöneticilerine ve meslek odaları temsilcilerine anket çalışması uygulanmıştır. Elde edilen veriler titizlikle analiz edilerek yorumlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1	3
KALKINMA	3
1.1. Kalkınma Kavramı	3
1.2. Kalkınma ve Bölgesel Kalkınma	3
1.2.1. Bölge Kavramı ve Çeşitleri	4
1.2.1.1. Ekonomik Yapı Özelliklerine Göre Bölge Çeşitleri	5
1.2.1.1.1. Homojen (Türdeş) Bölge	5
1.2.1.1.2. Polarize (Kutuplaşmış) Bölge	5
1.2.1.1.3. Plan Bölge	6
1.2.1.2. Ekonomik Gelişme Düzeyine Göre Bölge Çeşitleri	6
1.2.1.2.1. Gelişmiş Bölge	7
1.2.1.2.2. Az Gelişmiş Bölge	7
1.2.1.2.3. Gelişme Halindeki Az Gelişmiş Bölge	8
1.2.1.2.4. Potansiyel Bakımından Az Gelişmiş Bölge	8
1.3. Az Gelişmişliğin Ülkeler Bazında Demografik, Sosyal ve Siyasal Özellikleri	9
1.4. Bölgesel Kalkınma Politikasının Temel İlkeleri	13
1.4.1. Sosyal Kârlılık İlkesi	13

1.4.2. Kalkınma Kutbu İlkesi _____	14
1.4.3. Halkın Katılımı İlkesi _____	15
1.5. Bölgesel Kalkınma Politikalarının Amaçları _____	15
1.6. Bölgesel Kalkınma Politikalarının Araçları _____	15
1.7. Bölgeler Arası Farklılıkların Nedenleri _____	17
1.8. Kalkınmanın Tarihsel Gelişimi _____	19
1.8.1. Sürdürülebilir Kalkınma _____	21
1.8.2. Kalkınma İktisadı _____	22
1.9. Rasyonel Bir Birim Olarak Devlet ve Planlama _____	23
1.10. Kalkınma Planlarının İşlevleri _____	24
1.10.1. Makro İktisadi Planların Yapılması _____	24
1.10.2. Ekonomik Durumun Belirlenmesi _____	24
1.10.3. Kamu Harcamalarının Belirlenmesi _____	24
1.10.4. Özel Kesimin Amaçlarının Belirlenmesi _____	25
1.10.5. Politikaların Saptanması _____	25
1.11. Kalkınma Planlarında Seçim Sorunu _____	25
1.12. Kalkınma Planlarında Öncelik Verilen Alan Seçimi (Tarım/ Endüstri) _____	26
1.13. Kalkınma Planı Tipleri _____	27
1.14. Planlama Aritmetiği _____	29
1.15. Türkiye’de Uygulanan Kalkınma Planları _____	30
1.15.1. Planlı Dönem Öncesi _____	30
1.15.2. Planlı Dönem Sonrası _____	33
BÖLÜM 2 _____	37
YEREL YÖNETİMLER VE KALKINMA _____	37
2.1. Kamu Hizmeti ve Yerel Yönetim Kavramı _____	37
2.2. Yerel Yönetimlerin Dayandığı Değerler _____	37

2.3. Yerel Yönetimlerin Tarihçesi _____	38
2.4. Yerel Özerklikte Sürdürülebilir Avrupa Felsefesinin Etkisi ____	39
2.4.1. Hizmette Yerel Önceliği (Subsidiarite İlkesi) _____	39
2.4.2. Avrupa Birliği Vatandaşlığı _____	40
2.4.3. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Felsefesinde Yerel Yönetimler _____	40
2.5. Uygulamada Yerel Yönetimler _____	41
2.6. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Gelişimi _____	41
2.7. Türkiye’de Yerel Yönetim Teşkilat Yapısı _____	43
2.7.1. Yerel Yönetimlerde Denetim Mekanizması-İdari Vesayet İlkesi _____	45
2.7.2. Yetki Genişliği İlkesi _____	46
2.8. Türkiye’de Yerel Yönetim Birimleri _____	47
2.8.1. İl Özel İdaresi _____	47
2.8.1.1. İl Özel İdarelerinin Görevleri _____	48
2.8.1.2. İl Özel İdaresinin Yetki ve Ayrıcalıkları _____	49
2.8.1.3. İl Özel İdaresinin Gelir-Gider ve Bütçesi _____	49
2.8.1.4. İl Özel İdaresinde Denetim _____	51
2.8.1.5. İl Özel İdarelerinin Organları _____	52
2.8.1.5.1. İl Genel Meclisi _____	52
2.8.1.5.2. İl Encümeni _____	53
2.8.1.5.3. Vali _____	55
2.8.2. Belediyeler _____	56
2.8.2.1. Belediyelerin Görev ve Yetkileri _____	58
2.8.2.2. Belediyelerin Gelir-Gider ve Bütçeleri _____	58
2.8.2.3. Belediyelerde Denetim _____	60
2.8.2.4. Belediyelerin Organları _____	61

2.8.2.4.1. Belediye Meclisi _____	61
2.8.2.4.2. Belediye Encümeni _____	62
2.8.2.4.3. Belediye Başkanı _____	62
2.8.2.5. Büyükşehir Belediyeleri _____	63
2.8.3. Köy Yönetimi _____	64
2.8.3.1. Köy Yönetiminin Görev ve Yetkileri _____	65
2.8.3.2. Köy Yönetiminin Organları _____	66
2.8.3.2.1. Muhtar _____	66
2.8.3.2.2. İhtiyar Heyeti _____	68
2.8.3.2.3. Köy Derneği _____	69
2.9. Kalkınmanın Yerel Aktörü Bölgesel Kalkınma Ajansları ve İstatistik Bölge Birimleri _____	69
2.10. Yerel Yönetimlerin Kalkınmadaki Rolü _____	76
2.10.1. İl Özel İdarelerinin Kalkınmadaki Rolü ve Sorunları _____	77
2.10.2. Belediyelerin Kalkınmadaki Rolü ve Sorunları _____	79
2.10.3. Köylerin Kalkınmadaki Rolü ve Sorunları _____	81
2.10.4. BKA' ların Kalkınmadaki Rolü ve Sorunları _____	82
2.10.5. Sivil Toplum Kuruluşlarının Kalkınmadaki Rolü ve Sorunları _____	84
2.10.6. Üniversitelerin Kalkınmadaki Rolü ve Sorunları _____	85
BÖLÜM 3 _____	87
YEREL YÖNETİMLERİN BÖLGESEL KALKINMADAKİ ROLÜ ÜZERİNE UYGULAMA: KONYA ÖRNEĞİ _____	87
3.1. Literatür Taraması _____	87
3.2. Çalışmanın Amacı ve Yöntemi _____	88
3.3. Çalışmanın Kapsamı _____	89
3.4. Anket Çalışmasının Hazırlanması ve Yürütülmesi _____	90

3.5. Çalışmanın Hipotezleri _____	91
3.6. Çalışmanın Analizi _____	91
3.7. Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi _____	125
SONUÇ _____	129
KAYNAKÇA _____	133
EKLER _____	141
Ek-1 Anket Formu _____	141
Ek-2 Etik Kurul Kararı _____	143

TABLolar LİSTESİ

Tablo-1: Türkiye’de Uygulanan Kalkınma Planları.....	34
Tablo-2: Türkiye İBBS.....	70
Tablo-3: Mahalli İdareler ve İl Özel İdareleri Bütçe Dengesi (2015-2019)...	78
Tablo-4: Yıllara Göre Belediyelerin Çevresel Harcamaları (2006-2016).....	81
Tablo-5: Cinsiyet Dağılımı.....	92
Tablo-6: Yaş Dağılımı.....	92
Tablo-7: Eğitim Durumu.....	93
Tablo-8: Gelir Durumu.....	93
Tablo-9: Görev Dağılımı.....	94
Tablo-10: Gelişmişlik Düzeyi.....	95
Tablo-11: Kalkınma Ölçütü Önem Derecesi.....	95
Tablo-12: Kalkınma Sürecindeki Sorunlar ve Önem Dereceleri.....	98
Tablo-13: Kalkınmada Yerel Aktörlerin Önem Derecesi.....	100
Tablo-14: Kalkınmada Yerel Aktörlerin Önem Derecesi (Görev Yönünden).....	102
Tablo-15: Kalkınmayı Engelleyen Faktörler ve Önem Dereceleri.....	105
Tablo-16: Konya Ekonomisinin Lokomotif Sektörü ve Önem Derecesi....	107
Tablo-17: Konya’da Kalkınma Sürecinde Yerel Aktörlerin Birlikte Hareketi.....	108
Tablo-18: Konya’da Kalkınma Sürecinde Yerel Aktörlerin Birlikte Hareketi (Görev Yönünden).....	108
Tablo-19: Yerel Aktörlerin Merkezi Yönetimden Aldığı Maddi Destek Yeterliliği.....	109

Tablo-20: Yerel Aktörlerin Merkezi Yönetimden Aldığı Maddi Destek Yeterliliği (Görev Yönünden).....	110
Tablo-21: Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetlerinin Yeterliliği.....	111
Tablo-22: Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetlerinin Yeterliliği (Görev Yönünden).....	112
Tablo-23: Valilik Birimlerinin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği.....	113
Tablo-24: Valilik Birimlerinin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği (Görev Yönünden).....	114
Tablo-25: Konya Büyükşehir Belediyesinin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği.....	115
Tablo-26: Konya Büyükşehir Belediyesinin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği (Görev Yönünden).....	116
Tablo-27: Yerel Belediyelerin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği.....	117
Tablo-28: Yerel Belediyelerin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği (Görev Yönünden).....	118
Tablo-29: Konya'daki Üniversitelerin Bölge Kalkınmasına Desteği.....	119
Tablo-30: Konya'daki Üniversitelerin Bölge Kalkınmasına Desteği (Görev Yönünden).....	120
Tablo-31: Sivil Toplum Kuruluşlarının Bölge Kalkınmasına Desteği.....	121
Tablo-32: Sivil Toplum Kuruluşlarının Bölge Kalkınmasına Desteği (Görev Yönünden).....	122
Tablo-33: 6360 Sayılı Yerel Yönetimler Yasasının Yerel Kalkınma Hızına Etkisi.....	123
Tablo-34: 6360 Sayılı Yerel Yönetimler Yasasının Yerel Kalkınma Hızına Etkisi (Görev Yönünden).....	124

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1: Polarize Bölge Şeması.....	6
Şekil-2: Kalkınma Planı Tipleri.....	27
Şekil-3: Kamu Yönetimi Teşkilat Şeması.....	44

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ARGE	Araştırma ve Geliřtirme
BBYSP	Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı
BKA	Bölgesel Kalkınma Ajansı
CB	Cumhurbaşkanlığı
DAP	Doğu Anadolu Projesi
DHMİ	Devlet Hava Meydanları İşletmesi
DMO	Devlet Malzeme Ofisi
DOKAP	Doğu Karadeniz Projesi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
İBBS	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
İBYSP	İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı
KİT	Kamu İktisadi Teřebbüsü
KOP	Konya Ovası Projesi
MYO	Meslek Yüksekokulu
MEVKA	Mevlana Kalkınma Ajansı
OVP	Orta Vadeli Plan
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences

	(Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları
TL	Türk Lirası
TR	Türkiye
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
Vd.	Ve Diğerleri
Vs	Vesaire
VZA	Veri Zarflama Analizi

GİRİŞ

Ekonomik kalkınma ve refahın artırılması amacıyla toplumsal ihtiyaçların karşılanması, ekonomi içerisindeki kaynakların etkin ve verimli kullanılması devletin görevleri arasında yer almaktadır. Merkezi yönetimin bölgesel olarak örgütlenen yerel yönetim kurumları; bölge insanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak, kamu hizmeti sağlamak gibi amaçlarla halkın kendi seçtiği organlarca yönetilmektedir.

Yerel kalkınma genel anlamıyla; yerel toplulukların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda gelişimi için kendi güçlerini birleştirmeleri ve yerel kamu idarelerinin de bu harekete destek olması olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla yerel yönetimler ulusal ekonominin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Bölgesel kalkınma kavramı, 2. Dünya Savaşı ile birlikte ekonomik literatüre girmiştir. Ardından sanayileşme süreci ile birlikte bazı ülkelerin hızlı bir gelişim sürecine girmesi bölgesel farklılıkların görülmesine neden olmuştur. Özellikle az gelişmiş ülkelerdeki bölgeler arası gelişmişlik farkı, gelişmiş ülkelere kıyasla daha yüksek düzeyde görülmektedir. Bunun sebebi olarak devletlerin bölgesel kalkınmayı destekleyici politikalarının yeterli düzeyde olmaması gösterilebilir. Devlet tarafından yürütülen kamu harcaması, bölgesel teşvik, yatırımları yönlendirme gibi uygulamalar bölgesel kalkınma politikalarını oluşturmaktadır. Bölgesel kalkınma politikalarının yerel insanların ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi yerel yönetimlerin önemini artırmaktadır.

Yerel kalkınmanın hangi düzeyde olduğunun bilinmesi, olası kalkınma sorunlarının ve engellerin tespiti kalkınma sürecinde önem arz etmektedir. Yerel yönetimler, yerel kamu hizmetlerinde etkinliği ve verimliliği temel

olarak, ortak ihtiyaçlar doğrultusunda sağladıkları hizmetlerle kalkınmayı olumlu yönde etkilemektedir.

Bu çalışma ile kalkınmada yerel yönetimlerin sosyo-ekonomik rolünün ortaya konulması, yerel kalkınmayı zorlaştıran sorunların belirlenmesi ve çözüm önerileri sunularak somut bir çerçeve çizilmesi amaçlanarak, Konya ilinin yerel kalkınmasına fayda sağlanacağı öngörülmektedir. Konuyla ilgili literatür taraması yapılmış ve benzer birkaç çalışmaya ulaşılmış olmasına rağmen Konya ili özelinde bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle konu özgün bir değer taşımaktadır.

Üç bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde; kalkınma ile ilgili kavramsal çerçeve çizilmiş, bölgesel kalkınma ve kalkınma planlarına dair konular işlenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde; yerel yönetimlerin gelişim sürecine, teşkilat ve yapılarına yer verilerek, kalkınmada yerel yönetimlerin rolü ve karşılaşılan sorunlara yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise Konya özelinde; yerel yönetim ve merkezi yöneticilerinin, üniversitelerin senato üyelerinin, bölgesel kalkınma ajansı yetkililerinin, sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin ve meslek odaları temsilcilerinin bölgesel kalkınma konusundaki düşüncelerinden yararlanılarak, yerel aktörlerin bölgesel kalkınmaya olan katkısını ölçmek amacıyla tarafımızca gerçekleştirilen anket çalışmasına yönelik analiz ve bulgular yer almaktadır.

BÖLÜM 1

KALKINMA

1.1. Kalkınma Kavramı

İktisadi kalkınma, son dönemlerde önemi giderek artan konuların başında gelmektedir. Bu nedendir ki başta iktisatçılar olmak üzere, toplum bilimciler ve politikacılar kalkınma üzerine çalışmalar yürütmektedir. Kalkınma kavramı, çoğu zaman büyüme ile karıştırıldığı için öncelikle “kalkınma” ve “büyüme” arasındaki fark ele alınmalıdır.

Kalkınma; yalnızca üretim ve kişi başına gelirin artırılması değil, aynı zamanda az gelişmiş bir toplumda ekonomik ve sosyo-kültürel yapının da geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca üretim faktörlerinin etkin kullanılması, sanayi sektörünün geliştirilmesi, ihracat payının artırılması gibi yapısal etkenler kalkınmayla ilişkilidir (Han ve Kaya, 2013, s. 2). Büyüme ise ülkede üretilen mal ve hizmet kapasitesinde yaşanan artışla birlikte kişi başına gelirin yükselmesini ifade etmektedir (Alptekin, 2016, s. 24). İktisadi büyüme, ülke vatandaşlarının yaşam standartlarının sürekli artış göstermesinin tek yolu olduğu için ülkelerin temel makro hedeflerinden birisidir. (Ünsal, 2011, s. 14). Kalkınma görece az gelişmiş ekonomileri ilgilendirirken büyüme ise gelişmiş veya az gelişmiş ekonomileri ilgilendirmektedir. Bir başka deyişle az gelişmiş bir ekonomi kalkınmasa da büyüme seyri içerisinde olabilmektedir (Han ve Kaya, 2013, s. 2).

1.2. Kalkınma ve Bölgesel Kalkınma

Gelişmiş ya da gelişmemiş tüm ülkelerin bölgeleri arasında sosyal ve ekonomik yönden gelişme düzeyinde farklılıklar gözlemlenmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bölgelerarası dengesizlik konuları ülkelerin politik programlarında yer almaya başlayarak, sorunların çözümüne yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Bölgelerarası gelişim farklılıklarını gidermeye

çalışan ülkelerin tecrübeleri incelendiğinde, uygulanan politikalarda bölgenin sosyo-kültürel yapısının dikkate alındığı görülmektedir (Ildırar, 2004, s. 7). Todaro ve Smith'e göre kalkınma politikaları belirlenmesinde önemli olan faktörler aşağıdaki gibidir:

- Verimlilik ve hayat dönemi,
- Beşeri sermaye düzeyi,
- Eşitlik durumu,
- Yoksulluk oranı,
- Nüfus oranı,
- Sosyal parçalanma düzeyi,
- Finansal piyasaların durumu,
- Köyden kente göç,
- Coğrafi nitelikler,
- Sanayileşme oranı (Aktaran: Bakırtaş, 2014, s. 21).

Bu faktörler, düzeyi incelenen bölgelerin gelişmişlik seviyesi hakkında bilgi vermektedir. Bölgesel kalkınma, bölge kalkınmasında etkili unsurları ve bu unsurların birbirleri ile etkileşimini içermektedir. Ülke genelinde oluşan bölge vizyonunu dikkate alarak, insan kaynaklarının ve ekonomik niteliklerin geliştirilmesi yoluyla refah artışı sağlamaya yönelik çalışmalar “bölgesel kalkınma” kavramı ile açıklanmaktadır (Ildırar, 2004, s. 16).

1.2.1. Bölge Kavramı ve Çeşitleri

“Bölgesel kalkınma” ifadesinin daha iyi anlaşılabilmesi için “bölge” kavramının incelenmesi gerekmektedir. Modern üretim çağına geçişle birlikte bilginin değerinin yükselmesi ve sosyo-kültürel yapının değişmesi “bölge” kavramını yeniden şekillendirmiştir. Geleneksel anlamda bölge: Devlet dışına kapalı ve devlet denetiminde olan, sınırları çizilmiş bir birim olarak nitelendirilirken, küresel anlamda bölge: Yerel unsurların oluşturduğu,

uluslararası ilişkilere doğrudan katılım imkânı sağlayan, sınırları değişkenlik gösteren bir birim olarak kabul edilmektedir. Bir bölgedeki ilişki ağının niteliği ve büyüklüğü yerel unsurlar aracılığı ile bölgenin gelişmişlik düzeyini etkilemektedir. Yerel unsurlar iktisadi kalkınma ve bölgesel kalkınmanın önemli bir etkeni olarak görülmektedir (İldırar, 2004, s. 9).

1.2.1.1. Ekonomik Yapı Özelliklerine Göre Bölge Çeşitleri

Bir ülkede, ekonomik gelişmenin bölgeler arasındaki dağılımını incelemek amacıyla, bölgeler 3 temel ayrıma tabi tutulmaktadır. Bunlar: Mevcut durumun belirlenmesi açısından “homojen bölge”, fonksiyonel ilişkiler yönünden “polarize bölge” ve bölgesel kalkınma politikalarının gerçekleştirilmesi yönünden “plan bölge” şeklinde sıralanmaktadır. Homojen bölge ve polarize bölge plan bölgenin oluşturulabilmesi için gerçekleştirilen analizlerin ardından ulaşılan etüt bölgelerini ifade etmektedir (Dinler, 1994, s. 96).

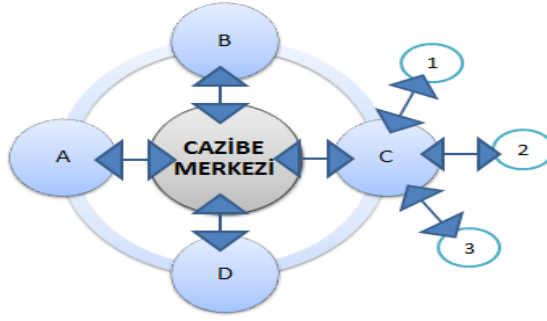
1.2.1.1.1. Homojen (Türdeş) Bölge

Homojen bölge, seçilen çeşitli kıstaslar dâhilinde özellikleri birbirine olabildiğince yakın olan birimlerden oluşan ve durağan bir süreci ifade eden, sürekli mekânlara denilmektedir. Diğer bir ifadeyle türdeş bölge, bir ülkede bölgeler arası gelişim farklılıklarının azaltılması adına izlenen politikalar için başvurulan bir bölge tipidir. Örneğin aynı gelişmişlik seviyesindeki komşu iller gelişmişlik seviyesi bakımından homojen bölgeyi oluşturmaktadır (İldırar, 2004, s. 10). Şehirli nüfus oranı, beslenme düzeyi, sanayileşme oranı, kişi başına düşen milli gelir, eğitim seviyesi homojenlik kıstası olarak sayılan ölçütler arasında yer almaktadır (Dinler, 1994, s. 98).

1.2.1.1.2. Polarize (Kutuplaşmış) Bölge

Polarize bölge, mevcut gelişim politikalarını izlerken diğer bölgelerle ilişki yoğunluğunu da irdeleyen dinamik bir ayrım türü olarak karşımıza

çıkmaktadır. Küçük merkezler ekonomik olarak daha iyi durumdaki büyük merkezlerin etkisi (cazibesi) altındadır. Bir yerleşim yeri kendisinden küçük bir yerleşim yerini etkisi altına alıyorsa söz konusu merkez, bir cazibe merkezi sayılmaktadır. Cazibe merkezinin etki sahasıyla birlikte kapsadığı alan “polarize bölge” olarak tanımlanmaktadır (Dinler, 1994, s. 101).

Şekil 1: Polarize Bölge Şeması (Dinler, 1994)

Şekil 1’de polarize bölge temsili bir şema yardımıyla anlatılmıştır. Şekle göre, A, B, C, D bölgeleri cazibe merkezi ile ilişki içerisindeyken 1, 2, 3 bölgeleri C bölgesi ile ilişki içerisindeydir.

1.2.1.1.3. Plan Bölge

Plan bölge, ülke sınırları içinde bölgesel politikayı uygulamakla görevli yönetimin yetki alanı içinde kalan alanı ifade etmektedir. Bu alanlar ekonomik kalkınma planlarının uygulanmasını sağlamak için oluşturulmuştur (Dinler, 1994, s. 108). Plan bölgelerin sınırları doğal nedenlerle oluşabileceği gibi yerel veya merkezi yönetim tarafından da oluşturulabilmektedir (İldırar, 2004, s. 11).

1.2.1.2. Ekonomik Gelişme Düzeyine Göre Bölge Çeşitleri

Gelişim düzeyine göre ülkeler “gelişmiş”, “az gelişmiş” ve “gelişmekte olan” şeklinde sınıflandırılırken ülke içinde bölgeler de; “gelişmiş bölge”, “az

gelişmiş bölge”, “gelişme halindeki az gelişmiş bölge” ve “potansiyel bakımından az gelişmiş bölge” şeklinde sınıflandırılmaktadır. Ekonomik gelişme düzeyine göre bölge ayırımında kullanılan ayırıcı etkenler değişken nitelikte olduğundan dolayı bu ayırım dinamik bir yapıya sahiptir (Ildırar, 2004, s. 12).

1.2.1.2.1. Gelişmiş Bölge

Gelişmiş bölge, gelir düzeyi ve sosyo-kültürel nitelikleriyle ülke ortalamasının üzerinde kalan bölgeleri ifade etmektedir ayrıca eğitim ve sağlık yatırımların yüksek olduğu da görülmektedir (Ildırar, 2004, s. 12). Bu bölgeler aynı zamanda uluslararası kriterlere göre de gelişim gösteren bölgelerdir.

1.2.1.2.2. Az Gelişmiş Bölge

Kalkınma literatürünün büyük bir bölümünü az gelişmişlik ve buna bağlı beliren sorunlardan oluşmaktadır. Az gelişmişlik kavramının anlaşılması, kalkınma plan ve stratejilerinin oluşturulmasında önem arz etmektedir (Han ve Kaya, 2013, s. 29).

Gelişme potansiyeli bulunmayan ya da potansiyelini değerlendiremeyen bölgeler az gelişmiş bölge olarak nitelendirilmektedir (Ildırar, 2004, s. 12). Bu bölgelerde; şehirleşme oranı, sanayi gelişimi, kişi başına düşen gelir ve alt-yapı hizmetleri ülke ortalamasının altında kalırken, tarımsal nüfus oranı, doğurganlık oranı, işsizlik oranı ülke ortalamasının üzerinde seyretmektedir (Dinler, 1994, s. 141). Az gelişmiş bölgelerde; harcamaların gıda ve temel ihtiyaca yönelik olması, tarımsal teknolojinin yeterli olmaması, ihracatın hammaddelerle sınırlı kalması, orta sınıf kavramının zayıf olması veya hiç olmaması beraberinde pek çok olumsuzluğa yol açmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 1999, s. 89).

Az gelişmişlik ölçütü olarak üç temel kriter söz konusu olmaktadır. Bunlar:

- Kişi başına gelir kıstası; bir ülkenin ortalama üç yıllık kişi başına gelir düzeyi tahminlerine göre gelişmişlik düzeyi belirlenir.
- İnsani varlıklar kıstası; beslenme, sağlık, okur-yazarlık, okula kayıt olma göstergelerine bağlı olarak hesaplanan insani varlıklar endeksi olarak tanımlanmaktadır.
- Ekonomik kırılganlık; belirli göstergelere bağlı olarak hesaplanan birleşik bir endeksi ifade etmektedir. Bu göstergeler:
 - Doğal şoklar: Tarımsal üretim istikrarsızlık endeksi: doğal afet mağdurlarının nüfusa oranı şeklinde hesaplanmaktadır.
 - Ticaret ile ilgili şoklar: Mal ve hizmet ihracatı istikrarsızlık endeksi
 - Fiziksel etkilenme şokları: Gelişmemiş bölgelerde yaşayan nüfusun payı
 - Ekonomik etkilenme şokları: GSYİH içinde tarım, ormancılık ve balıkçılığın payı; mal ihracatı yoğunluk endeksidir.
 - Küçüklük: Logaritmik nüfustur.
 - Uzaklık: Uzaklık endeksidir (Bakırtaş, 2014, s. 24).

1.2.1.2.3. Gelişme Halindeki Az Gelişmiş Bölge

Gelir düzeyi bakımından ülke ortalamasının altında kalan fakat gelişme hızı ülke ortalamasının üzerinde olan bölgeler “gelişme halindeki az gelişmiş bölge” olarak adlandırılmaktadır (İldırar, 2004, s. 12).

1.2.1.2.4. Potansiyel Bakımından Az Gelişmiş Bölge

Gelişme potansiyelini kaybetmiş bölgeler “potansiyel bakımdan az gelişmiş bölge” olarak adlandırılmaktadır. Bu bölgelerde, kişi başına düşen ortalama gelir düzeyi belli bir dönemde ülke ortalamasının üzerinde

seyrederken, gelişme düzeyi ülke ortalamasının altında yer aldığı için refah durumunda da azalma görülmektedir (Ildırar, 2004, s. 13).

1.3. Az Gelişmişliğin Ülkeler Bazında Demografik, Sosyal ve Siyasal Özellikleri

Az gelişmiş ülkelerde kalkınmayı engelleyen bir takım engeller mevcuttur. Hızlı nüfus artışı, tasarruf oranlarının düşük olması, kültürel farklılıklar bu engellerin başında gelmektedir (Parasız, 2015, s. 460). Az gelişmiş ülkelerin demografik özellikleri, diğer şartların yanında esas olarak hızlı nüfus artışına bağlı olarak gerçekleşen yetersizlikleri kapsamaktadır. Nüfusa bağlı olarak yetersiz beslenme, elverişsiz sağlık şartları, yanlış kentleşme ve yetersiz barınma koşulları gözlemlenmektedir (Han ve Kaya, 2013, s. 20).

Az gelişmiş ülkelerde görülen hızlı nüfus artışı, yüksek ölüm oranları birçok probleme neden olmaktadır. Nüfus yapısındaki değişiklikler sonucu gerçekleşen; nüfus artış hızının düşüşüne bağlı olarak, yaşlılardan oluşan bağımlı nüfus oranının azaldığı, işgücü arzının yani çalışma çağındaki nüfusun hızlı bir şekilde arttığı geçici dönem 'Demografik Fırsat Penceresi' olarak isimlendirilmektedir. Bu dönemi verimli geçiren ülkeler, kalkınma için önemli bir gelişim sağlamaktadır. Demografik dönüşüm dört aşamada incelenmektedir. Bunlar:

- 1.Aşama: M.S. 1600 yıllarını göstermektedir. Sanayi devrimi öncesi bu dönemde, doğum ve ölüm oranları çok yüksek olduğundan, nüfus artış hızının oldukça düşük olduğu izlenmektedir.
- 2. Aşama: Günümüzde gelişmekte olan ülkelerde görüldüğü gibi, sağlık hizmetlerindeki ve yaşam standartlarındaki iyileştirmeden dolayı ölüm oranlarında azalma görülürken, doğum oranlarında herhangi bir değişim görülmemekte, dolayısıyla bu ülkelerdeki nüfus

hızlı bir şekilde artmaktadır. Ortaya çıkan bu duruma ‘nüfus patlaması’ adı verilmektedir.

- 3. Aşama: Ekonomik kalkınmanın ileri düzeyde olduğu gelişmiş ülkelerde (Japonya, İtalya, gibi) ve bu yönde önemli adımlar atan gelişmekte olan ülkelerde (Çin gibi) görülen nüfus davranışıdır. Söz konusu ülkelerde ölüm oranları düşük iken, doğum oranlarında da önemli bir düşüşün olduğu göze çarpmaktadır. Bu süreçte istikrarlı bir doğal nüfus artış oranına ulaşılmaktadır.
- 4.Aşama: Doğum ve ölüm oranlarının büyük ölçüde düştüğü ve bu nedenle de nüfus artışının sıfır civarında, hatta sıfırın altında seyrettiği bazı gelişmiş ülkelerde (Fransa gibi) görülmektedir.

Sonuç olarak bu aşamalardan demografik dönüşümün gelişmişlik seviyesiyle doğru orantılı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir (Gündüz vd., 2005, s. 7). Dönüşüm süreci başlamadan önce yaşam süresi kısa, doğum oranları yüksek, nüfus artış hızı yavaş dolayısıyla nüfus gençtir. Bu süreç, ölümlerin azalmasıyla başlamış, doğum oranlarının azalışı ile devam etmiştir. Sonrasında hızlı nüfus artışına sebep olmuştur. Doğum oranlarının azalmaya devam etmesi ile nüfus artış oranı yeniden yavaşlamıştır. Dönüşümün son evresine gelmiş olan gelişmiş ülke statüsündeki ülkelerde şimdi ömür uzun, doğum oranları düşük ve nüfus yaşlıdır (Lee, 2003, s. 1).

Ekonomik kalkınma ve popülasyon arasında kuvvetli bir ilişki söz konusudur. Ekonomik büyümenin temel kaynaklarından biri olan beşeri sermaye, nüfus artışı ile bağlantılıdır. Kıt kaynaklarını hızlı artan nüfusuna yetiremeyen ülkelerde iktisadi kalkınma gerçekleşmez çünkü bu durum eğitim, sağlık, sosyal ve ekonomik alanlarda talep büyümesi sorunlarına neden olmaktadır. Oysaki mevcut kaynaklarını yerinde ve rasyonel biçimde kullanabilen ülkelerde nüfus artış hızı ve toplam nüfus fazla dahi olsa iktisadi kalkınmayı negatif yönde etkilememektedir (Doğanay, 1994, s. 141).

Türkiye'nin de içinde bulunduğu, çalışma çağındaki nüfusun zirveye ulaştığı, tahminen 2040'lı yıllara kadar süreceği düşünülen demografik fırsat penceresinin iyi değerlendirilmesi ekonomik kalkınma için önem arz etmektedir (Kavak, 2010).

Yetersiz beslenme, az gelişmiş ülkelerin önemli sorunlarının başında gelmektedir. Toplumun beslenme düzeyi kişi başına düşen kalori miktarıyla hesaplanmaktadır. Kişi başına düşen kalori miktarı 2500'ün altına olan ülkelerde yetersiz beslenme sorunu görülmektedir. Ancak beslenme yetersizliğinin tek nedeni veya göstergesi kalori hesabı değildir. Günlük kalori tüketimi 2500'ün üzerinde olsa dahi bu kalorinin tek besinden (bulgur, pirinç vs.) sağlanması da bir beslenme bozukluğu olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca az gelişmiş ülkelerde karbonhidratlı besin tüketiminin, proteinli besin tüketimine oranla yüksek olması da sorun teşkil etmektedir (Han ve Kaya, 2013, s. 23).

Az gelişmiş ülkelerde barınma koşullarının yetersizliği de göze çarpan özelliklerden biri haline gelmiştir. Hızlı nüfus artışına ve göçe bağlı olarak şehirlerde gecekondulu tip evlerde yaşayanların sayısı artış göstermektedir. Çarpık kentleşme beraberinde pek çok sosyo-kültürel soruna sebep olmaktadır (Han ve Kaya, 2013, s. 24).

Ülkelerin gelişmesiyle birlikte; gelir seviyesinin yükselmesi, daha iyi su dağıtım şebekelerinin kurulması, altyapı ve hijyen koşullarının iyileştirilmesini sağlamak ve bu anlamda özellikle koruyucu sağlık faaliyetleri ön plana çıkmaktadır. Bir ülkede ölüm oranının ya da yetersiz beslenme ile ilgili oranlardaki herhangi bir azalma, söz konusu ülkenin daha sağlıklı bir toplum olma yönünde ilerlediğini göstermektedir. Bugün ister insan hakları ister salt ekonomik açıdan sağlık ve beslenme koşullarının iyileştirilmesi az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin önlerindeki en önemli

problemlerden birisidir. Üretimde kullanılan emeğin sağlıklı olması, kalkınma aşamasında olan bir ülkenin sağlıklı bir toplum oluşturması açısından önemlidir (Gönel, 2010, s. 140). Sağlık alanında gerçekleştirilen yeniliklerle birlikte bebek ölüm oranlarında görülen düşüş ve ortanca yaşın yükselişi nüfus artış hızını etkilemekte ve bu bağlamda ülke kalkınmasında önemli rol oynamaktadır.

Az gelişmiş ülkelerin sosyal özellikleri incelendiğinde, geleneklerine çok bağlı ve gelişime direnç gösteren bir toplum profili izlenmektedir. Ayrıca bu ülkelerde kanunda kadın-erkek eşitliğine yer verilse de sosyal ve ekonomik birçok nedenden dolayı kadınlar erkeklere bağımlı durumdadırlar (Han ve Kaya, 2013, s. 25). İşgücü piyasasında bir cinsiyet eşitsizliği söz konusu olmaktadır. Kadınların ölçülebilen ekonomik faaliyetlere katkısının tam potansiyellerinin çok altında olduğu görülmektedir. Bu önemli makroekonomik çıkarımlar, kişi başına düşen GSYİH' deki kayıp işgücü piyasasında oluşan cinsiyet boşluklarına atfedilebilmektedir. Bu oranın bazı ülkelerde %27'ye kadar yükseldiği tahmin edilmektedir. Kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi; verimliliği, ekonomik çeşitliliği ve gelir adaletini artırmaktadır. Cinsiyet önyargılarını azaltmayı amaçlayan politikalar, adil çalışma koşulları ve eşit ödemeyi garanti etmek ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir (UNDP, 2019, s. 235).

Orta sınıf kavramı da gelişmiş ve az gelişmiş ülkeleri karşılaştırırken kullanılan ayırt edici özelliklerden birisidir. Genellikle devlet memurlarından oluşan eğitim düzeyi ve mülk sahibi olma durumu açısından iyi konumda olan bu kesim ekonomik açıdan toplumda bir denge unsurudur. Gelişmiş ülkelerde orta sınıf oranı nüfusun %35-50'sini oluştururken az gelişmiş ülkelerde bu oran %5-10 gibi çok daha düşük düzeylerde kalmaktadır (Han ve Kaya, 2013, s. 26).

Az gelişmiş ülkelerin sayısal veri olarak ölçülebilen önemli sosyal niteliklerinden biri de eğitim düzeyidir. Eğitim durumunu açıklayan göstergeler; eğitim kurumlarının, öğretmenlerin, öğrencilerin, teknik personelin sayısı, bunlara yapılan harcamalar ve bütün bunların nüfusa, milli gelire oranları ile okuryazar olmayanların oranıdır. Bu göstergelerden en çok dikkat çeken; okur-yazar olmayanların toplam nüfusa oranı olarak gösterilmektedir. Çünkü bu oranın yüksek olması az gelişmiş ülkelerin ortak kaderidir. Ayrıca bu oranın gelişmemiş ülkelerin kadın nüfusunda daha düşük olduğu da gözlemler arasında yer almaktadır. Sonuç olarak eğitim sorunu ekonomik ve sosyal gelişmeyle bağlantılı kavramlardır (Han ve Kaya, 2013, s. 26).

Az gelişmiş ülkelerin siyasal özellikleri incelendiğinde ülkelerin gelişme süreçlerindeki farklılıklar nedeniyle bu ülkeler için ortak siyasal özellikler belirlemek güçtür. Devlet yönetimlerinin aşmak zorunda olduğu büyük sorunlar dikkat çekmektedir. Devlet bir taraftan geleneksel yönetim sorumluluklarını yerine getirmeye çalışırken diğer taraftan da ekonomik kalkınma için mücadele vermektedir. Bütçe uygulamasının başarısızlığı, vergi sistemindeki düzensizlik, ekonomik planların verimli olmaması gibi nedenlerden dolayı gerçekleştirilemeyen kalkınma beraberinde yönetimle ilgili aksaklıklara da neden olmaktadır (Han ve Kaya, 2013, s. 28).

1.4. Bölgesel Kalkınma Politikasının Temel İlkeleri

Bölgesel kalkınma politikasının temel ilkeleri “sosyal kârlılık ilkesi”, “kalkınma kutbu ilkesi” ve “halkın katılımı ilkesi” olarak üç başlık altında incelenmektedir.

1.4.1. Sosyal Kârlılık İlkesi

Üretim kaynaklarının kullanımı konusunda çoğu kez özel yarar ve toplum yararı birbiriyle çatışmaktadır. Müteşebbisler kârlarını maksimize

edebileceği, kısa dönemde verimli sonuçlar elde edebileceği bölgelerdeki faaliyetlere yönelmektedir. Dolayısıyla uzun dönemde verim sağlanan geri kalmış bölgeler pek fazla tercih edilmemektedir. Bu gibi durumlarda girişimcilerin özel yararları toplumun sosyal yararlarıyla ters düşmektedir (Dinler, 1994, s. 276).

Bölgesel kalkınma politikası uygulanırken dikkate alınan birinci ilke sosyal kârlılık ilkesidir. Bölgeler arasındaki gelişim farklılıklarını minimize etmek için ekonomik karlılığı düşük, sosyal kârlılığı yüksek olan yatırımlar devlet tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda ekonomik olarak geri kalmış bölgelerde uzun vadede verimli olabilecek yatırımlar yapılmaktadır (Ildırar, 2004, s. 17).

Bölgesel kalkınma politikalarının üretim artışı, sosyal adaletin sağlanması, gelişmiş bölgelere göçü azaltmak gibi sosyal faydalarının yanı sıra, yeni tesislerin maliyetleri, altyapı ve yönetim maliyetleri gibi çeşitli maliyetleri de söz konusu olmaktadır (Ildırar, 2004, s. 17).

1.4.2. Kalkınma Kutbu İlkesi

Bölgesel kalkınma politikalarında dikkate alınan ikinci ilke, kalkınma kutbu ilkesidir. Gelişme kutuplarının ortaya çıkışı sanayi devrimine dayanmakla birlikte, günümüzde pek çok ülkede kalkınma kutbu ilkesine başvurulmaktadır (Dinler, 1994, s. 277).

Ekonomik kalkınma, her bölgede aynı anda ve aynı ölçüde görülmemektedir. Yatırımlar zaman içerisinde toplandıkları bölgeyi cazibe merkezi haline getirerek diğer bölgelere kıyasla kalkınma hızını artırmaktadır. Bu durum kalkınma kutbu ilkesi ile açıklanmaktadır. Bölgenin nitelikleri değerlendirilerek oluşturulan kalkınma kutbu gelişim hızını artırmaktadır (Ildırar, 2004, s. 18).

1.4.3. Halkın Katılımı İlkesi

Bölgesel kalkınma politikasının son ilkesi ise halkın katılımı ilkesidir. Bölgesel kalkınmanın gerçekleştirilmesi için kalkınma kutbu oluşturularak, ekonomik ve sosyal ortamın etkili birlikteliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu sayede kalkınma adına yapılan çalışmalara halkın ilgisi artmakta ve çalışmalar daha geniş kitleler tarafından benimsenmektedir (İldırar, 2004, s. 18). Bölge halkı, kalkınma politikasının hazırlanma, uygulanma aşamalarına mesleki odalar, belediye meclisi, bölgesel kalkınma ajansları gibi kuruluşlarla bizzat katılabilmekte ya da yetkililerin seçiminde söz sahibi olabilmektedirler (Dinler, 1994, s. 278).

1.5. Bölgesel Kalkınma Politikalarının Amaçları

Bütün ülkelerde; coğrafi koşullar, doğal kaynaklar, nüfus yapısı, sermaye yoğunluğu, girişimci nitelikleri gibi faktörler nedeniyle, ekonomik ve sosyal yönden farklı düzeyde gelişim gösteren bölgeler oluşmaktadır. Bölgeler arası dengesiz gelişim kalkınmayı zorlaştıracığı için sorun teşkil eden bölgelere yönelik planlamalar yapılmaktadır. Kalkınma politikaları; büyüme, istikrar, dengeleme ve eşitleme amaçları doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bu amaçlar bölgesel bazda sağlanarak genel ekonomik seyrin daha hızlı gelişimini sağlamaktadır (İldırar, 2004, s. 19).

1.6. Bölgesel Kalkınma Politikalarının Araçları

Bölgesel kalkınma politikalarının araçları ülkeler arasında değişkenlik gösteriyor olsa da genel olarak (İldırar, 2004, s. 20):

- Bölgesel planlama yapmak,
- Kamu yatırımları yapmak,
- Mali ve vergisel teşvik tedbirleri uygulamak,
- Yönetimsel Örgütün kalkınma sorunlarına uyum sürecini sağlamak,

- Girişimciliği teşvik etmek şeklinde sıralanmaktadır.

Gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun kalkınma politikasının temelinde bölgesel kalkınma planları yer almaktadır. Bu planlar, iktisadi büyüme yani reel GSYİH' daki artış ve kalkınmayı gerçekleştirebilmek için en kısa yolun bulunması ve gerekli şartların sağlanmasını kapsamaktadır. Bölgesel planların temel amacı bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesidir. Ayrıca yerel unsurları tanıyarak, sektörler arasındaki etkileşimi artırarak bütünleştirici bir rol oynamaktadır (Ildırar, 2004, s. 22, Altınok, 2009, s. 324).

Bölgeler arasındaki gelişim farklılıklarının azaltılması için uygulanan bir diğer araç, kamu yatırımlarıdır. Devlet bir bölgeye, oradan elde ettiği gelirin üzerinde bir yatırım yaparak bölge insanının satın alma gücünde artış sağlamaktadır. Bu artış bölge ekonomisini geliştirmekte ve üretim kapasitesini artırmaktadır. Zaman içerisinde altyapının da gelişimi tamamlanarak bölge cazibe merkezi haline gelmektedir (Ildırar, 2004, s. 26).

Yönetimsel Örgütün kalkınma sorunlarına uyumunu sağlamak, kalkınmanın sağlanması için gerekli konuların başında gelmektedir. İktisadi planların etkin bir şekilde uygulanabilmesi için yönetimde bölgesel örgütlenmeye gidilmesi ve çalışanların niteliklerinin yükseltilmesi gerekmektedir (Ildırar, 2004, s. 34).

Mali ve vergisel teşvik tedbirleri, devletin gelişmemiş bölgelere yatırım yapılması için özel sektöre sağladığı imkânları kapsayan kalkınma araçlarındandır. Daha az maliyetle daha çok karlılık sağlayan bu tedbirler sayesinde sanayi sektörü de gelişim kaydetmektedir (Ildırar, 2004, s. 37).

Kâr amacıyla gerekli riski üslenerek, üretim girdilerini bir araya getiren kişiye girişimci adı verilmektedir. Artan girişimcilik faaliyetleri bölgesel

refahı da artırmaktadır. Dolayısıyla kalkınmanın gerçekleştirilmesinde üretim sürecinin en etkin parçası olan girişimciliğin desteklenmesi gerekmektedir.

1979 yılında kırsal alanda kalkınma sağlamak amacıyla başlatılan, her bölgede uzmanlık sağlanan ürünün üretilmesiyle kalite ve çeşitliliğin artırılmasının hedeflendiği “Tek Köy Tek Ürün”, bölgesel kalkınmada girişimcilere yol göstermek maksadıyla oluşturulan, “Girişimciler İçin Tek Durak Ofisi (TDO)”, “Bölge İçi Sektörel Sanayi Ağı”, “Teknoparklar”, “Organize Sanayi Bölgeleri (OSB)”, “Küçük Sanayi Bölgeleri”, kalkınmada kullanılan diğer araçlar arasında yer almaktadır (İldırar, 2004, s. 43-44).

1.7. Bölgeler Arası Farklılıkların Nedenleri

Bölgelerarası gelişim farklılıkları ekonomik gelişmenin başladığı her ülkede görülmektedir. Gelişim farklılıklarının neden olduğu sosyal, siyasi ve ekonomik olumsuzluklar çeşitli planlarla giderilmeye çalışılmaktadır. Görülen gelişim farklılıklarının nedenleri incelendiğinde coğrafi yapı ve tarihi geçmişinin büyük etkisi olduğu görülmektedir (Dinler, 1994, s. 177). Ayrıca hızlı nüfus artışı, yetersiz sermaye birikimi, teknolojik alt yapı eksikliği, finansal piyasaların yetersizliği, sosyal ve kültürel engeller de bir bölgenin gelişimini engelleyen diğer etmenler olarak kabul edilmektedir (Bocutoğlu, 2003, s. 217).

İklim, yeraltı kaynakları, taşıma imkânları, yükseklik, yüzey şekilleri ve bitki örtüsü gibi coğrafi faktörler kimi zaman kalkınmanın temel yapı taşı sayılırken, kimi zaman yetersizlikler nedeniyle az gelişmişliğin sebebi olabilmektedir. Ülkelerin gelişim düzeyleri ve konumları incelendiğinde, Avustralya dışında gelişmiş ülkelerin çoğu kuzey yarımkürede yer alırken, gelişmekte olan ülkeler tropikal bölgelerde yer almaktadır. Ayrıca dört mevsimi yaşayan, ılıman ve doğal kaynak açısından da zengin bölgelerde

sanayinin geliştiği görülürken kurak veya çok soğuk bölgelerin sanayileşemediği gözlemlenmektedir (Dinler, 1994, s. 178).

Geçmişte hüküm sürmüş uygarlıklar aynı bölgelerde birbirini takip ederek gelişim göstermiştir. Tarih boyunca elverişli bölgelerde kurulan bu uygarlıkların kullandıkları ticaret yolları, hanlar, kervansaraylar, bu gelişim sürecini açıkça göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğu dönemine ait yerleşim karakteri incelendiğinde; her bölgenin kendi içerisinde belirli bir hiyerarşiye sahip olmasının yanı sıra ekonomik gücün yerel kontrol mekanizmalarıyla orantılı aralıklarla yerleşim alanlarına yayıldığı görülmektedir. İlerleyen süreç içerisinde Osmanlı İmparatorluğu sanayileşme hareketinden geri kalarak, çeşitli ticari anlaşmaların zararları neticesinde dışa bağımlı hale gelmiştir. Bu durum kentler arasındaki hiyerarşisinin bozulmasına sebep olmuştur (Dinler, 1994, s. 182).

Türkiye Cumhuriyet'in ilk yıllarında devralınan ekonomik tablo kötüydü. Anadolu'nun batısı ve doğusu arasında gelişim farklılıkları gözlemlenmekteydi. Avrupa ile ticari ilişkilere giren Batı Anadolu dışa bağımlı bir gelişim izlerken, Doğu Anadolu coğrafi konumu ve yüzey şekilleri gibi doğal nedenlerle bu sürecin gerisinde kalmıştır. Bölgelerarası gelişim farklılıklarının oluşumunda (Dinler, 1994, s. 182);

- Nüfus
- Ulaştırma
- Tarım
- Sanayi
- Kamu gelir ve harcamaları
- Milli gelir gibi faktörler etkili olmuştur.

1.8. Kalkınmanın Tarihsel Gelişimi

Objektif ve sübjektif unsurlar içermesi ve ülkeler arasında ekonomik, siyasal, sosyal yapılar, eğitim düzeyleri gibi ölçütler bakımından farklılıklar bulunması sebebiyle, iktisadî kalkınma ile ilgili her koşulda geçerli kısıtlar geliştirilememektedir. Diğer bir deyişle kalkınma kavramı yalnızca ekonomik öğeleri değil aynı zamanda sosyal, siyasi, kültürel değerleri de içermektedir. Tarihsel süreçte kullanılan pek çok anlamdaki değişiklikleri içeren kalkınma kavramı, toplumların gelişim süreciyle uyumlu olarak yeni içerikler kazanmıştır (Doğan, 2011, s. 45).

Günümüzde meydana gelen sosyo-ekonomik gelişimlerin temelinde insanların daha iyi koşullarda yaşam sürme isteği yer almaktadır. İktisat tarihi incelendiğinde, toplumdaki dengeleri yeniden oluşturan ve dünya üzerindeki etkisi ile en çok dikkat çeken gelişme sanayi devrimi olmuştur. Sanayi devriminden sonra ülkelerarası gelişim farklılıkları atmıştır. Ardından Birinci Dünya Savaşı nedeniyle yaşanan durgunluk ile ekonomik gelişim süreci kesintiye uğramıştır. İkinci Dünya Savaşı sonunda ülkeler arasındaki sosyo-ekonomik farklılıklar daha da artmış ve ülkeler arasında gelişmişlik seviyelerine yönelik ayrımlar yapılmaya başlanmıştır (Bocutoğlu vd., 2003, s. 195).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ülkeler az gelişmiş ya da gelişmemiş şeklinde sınıflandırılmaya başlanmıştır. Daha sonrasında Dünya Bankası bu keskin ayrıma farklı bir bakış açısı getirerek “gelişmekte olan ülkeler” adında 3. bir sınıfı eklemiştir (Doğan, 2011, s. 52).

Kalkınmanın değişen zaman içinde farklı anlamlar ifade ettiği bilinmektedir. Bugünkü anlamı İkinci Dünya savaşı sonrasında modern çağı ifade ederken, David Ricardo'dan K. Marks'a kadar Klasik Politik İktisatçılar ekonomik kalkınma sürecini çeşitli yönlerden ele aldılar. 19.yy sonlarında

Orta ve Doğu Avrupa’da sanayileşme sürecinin gerisinde kalan ülkeler çeşitli kalkınma sorunları ile karşı karşıya kaldılar ve ticari ilişkilerde sömürülmekten kaçınamadılar. Bazı ülkeler de kısa sürede büyük gelişmeler sağlayarak zenginleşmiştir. Batı Avrupa Devletleri’nin milli gelirleri bir yüzyılda 30-40 kat artış sağlanmıştır (Dinler, 1994, s. 124). Kalkınma hareketinin genellikle Avrupa merkezli olduğu görülmekle birlikte zamanla okyanusları aşarak Dünya geneline yayılarak ABD ve Japonya’nın ön plana çıktığı gözlemlenmektedir (Doğan, 2011, s. 52).

Kronolojik olarak çağdaş anlamda kalkınma iktisadı; 1930’daki Büyük Buhran ile başlayan ve 1939-1945 yılları arasındaki 2.Dünya Savaşı sonrasında ekonomik sistemin çöküşü ile şekillenmeye başlayarak ivme kazanmıştır. Diğer taraftan, 2. Dünya Savaşı öncesinde ülkeler “Denge ve İstikrar” kavramlarını ön planda tutarken, savaşın ardından “Büyüme ve Kalkınma” kavramlarının önemi artmıştır. Kısacası bu dönemden itibaren kalkınma az gelişmiş ülkeler için bir hedef addedilmiş ve toplumun tüm unsurları bu hedefi gerçekleştirmek adına çalışmalar yürütmeye başlamıştır (Doğan, 2011, s. 54).

2.Dünya savaşı sonrası dönemde 1970’li yıllarda görülen Petrol Krizi’ne kadar kalkınma iktisadı popülerliğini korumuştur. İlerleyen yıllarda sürdürülebilirlik kavramının iktisat teorilerine girişiyle yeni bir dönüşüm süreci başlamıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında devlet müdahalesi ile kalkınma başarılarında görülen pozitif ivme, 1970’li yıllardan sonra bozulmaya başlayarak yerini ödemeler dengesi, iç ve dış borç yükü, yoksulluk gibi diğer göstergelerde de benzeri başarısızlıklara bırakmaya başlamıştır. Ekonomik sorunlar artarak gelişmiş-gelişmemiş ülke ayrımı gözetmeksizin dünya üzerinde bir güvensizlik şoku yaratarak iktisadi karar birimlerinin birbirlerine ve piyasalara olan güveni zedelenmiştir (Tunalı, 2010, s. 92).

1.8.1. Sürdürülebilir Kalkınma

1950'li yıllardan itibaren dünyanın pek çok bölgesinde çevre sorunları ortaya çıkarak küresel bir sorun haline gelmiştir. 1972 yılında Birleşmiş Milletler düzeyinde Stockholm'de İnsan ve Çevre Konferansı düzenlenerek sorunun uluslararası düzeyde kabul görmesi sağlanmıştır. “Sürdürülebilir Kalkınma” kavramı 1987 yılında yayımlanan Brundtland Raporu ile teknik olarak tanımlanmış, 1992'de Rio'da gerçekleştirilen Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda kabul edilen “Gündem 21” ile yol haritası çıkarılmış, 2002'de Johannesburg'da düzenlenen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı'nda da 15 yıllık “Uygulama Planı” tüm üye ülkeler tarafından kabul edilmiştir (Tunalı, 2010, s. 93).

Yerel ölçekteki çalışmalardan hareketle sürdürülebilir kalkınma konsepti, 1980'lerin başlarından itibaren iktisadî kalkınmanın sosyal ve çevresel etkilerinin sorgulanarak bütünleştirilmesi yolunda çalışmaların başlaması ile bütüncül çözüm önerileri getirmeye başlamıştır. Kavram 1990'ların başlarından itibaren de küresel ve ulusal boyutlarda gündemde yerini almıştır. Sürdürülebilir kalkınma benimsenerek, küresel boyut için geçerli çözüm önerileri ortaya konulmuştur (Tunalı, 2010, s. 93).

Günümüzdeki ve gelecekteki kuşaklar dahil olmak üzere herkes için daha yüksek bir yaşam kalitesine erişme düşüncesi sürdürülebilir kalkınma kavramının temelinde yatan basit ama önemli bir istektir. Sürdürülebilir kalkınma, 1987 Brundtland Raporu'nda “Bugünün ihtiyaçlarının, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetlerinden ödün vermeden karşılanması” olarak tanımlanmıştır. Başka bir deyişle “Ekonomik Hayatla Çevrenin Uyumlu Entegrasyonu” olarak ifade edilmiştir. Ülkeler ekonomik gelişim süreçlerini tamamlarken attıkları adımların bilincinde olmadan

ekolojik dengeyi tehlikeye atarak gelecek nesilleri düşünmeden hareket etmişlerdir (Aktaran: Tunalı, 2010, s. 93).

Çevre kirliliğinin azaltılması, sosyal ve ekonomik kaynakların bilinçsiz tüketiminin önüne geçilmesi ve ekonomik kalkınmanın bir düzen içinde sürdürülmesini sağlamak amacıyla 1972'de gerçekleştirilen Stockholm Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı ile başlayan sürece yönelik fikirler aşağıda özetlenmiştir:

- **Yaşam Kalitesi:** Refahın sadece ekonomik büyüme ile sağlanamayacağının farkına varılması.
- **Çevresel Koruma:** Ekolojik dengenin korunması ve insanların olmadığı alanlarda da kirliliğin engellenmesi.
- **Katılımcılık:** Toplumdaki her bireyin karar alma sürecinde etkin rol oynamasına imkân sağlayacak şekilde kurumların yeniden yapılandırılması gerekmektedir.
- **Gelecek:** Uygulamaların sonraki nesiller üzerindeki etkilerinin göz önünde bulundurulması.
- **Çevre-Ekonomi Entegrasyonu:** Çevreyi koruma ve ekonomik kalkınma terimlerinin uygulanan planlarda birlikteliğinin sağlanması,
- **Eşitlik:** Günümüzdeki insanların ihtiyaçları karşılanırken sonraki nesillerin ihtiyaçlarının da karşılanabilmesi için eşitlik sağlamak (Tunalı, 2010, s. 93).

1.8.2. Kalkınma İktisadı

Kalkınma ile ilgili çalışmalar iktisat biliminde yeni bir alan oluşturmuş ve kalkınma iktisadı, dış ticaret, para, büyüme ekonomisi gibi iktisat kuramında yerini almıştır. Kalkınma iktisadının temel ilgi alanları; üretim kapasitesini artırarak ekonomide nicel ve nicel gelişimler sağlamak, toplumun refah seviyesini iyileştirmektir (Tunalı, 2010, s. 94).

Kalkınma iktisadının son çeyrek yüzyıllık dönemde gelişim sürecini araştıran iktisatçılar büyümenin temel belirleyicileri olarak; coğrafya, entegrasyon, kurumlar ve kültür öğelerine işaret etmektedir (Tunalı, 2010, s. 95):

- Coğrafyadan kasıt doğal kaynak, ekoloji, iklim gibi coğrafi öğelerin büyüme üzerindeki etkileridir.
- Entegrasyon unsuru üretim girdilerinin uluslararası ticarete büyüme üzerine etkilerini ifade etmektedir.
- Kurumlar unsuru, toplumdaki kurumların büyüme üzerindeki rolünü ifade etmektedir.
- Kültür unsuru, toplumsal değerlerin büyüme üzerindeki etkilerini ifade etmektedir.

1970'lerden itibaren kalkınma iktisadına yönelik iki farklı görüş oluşmuştur. Bu görüşlerden ilki liberal düşüncenin etkisiyle kalkınma iktisadın gücünü kaybetmesi, diğer görüş ise kalkınma iktisadının içeriğindeki değişimin, bir önem kaybediş olarak değil, daha kapsamlı ve çok disiplinli olmaya doğru bir eğilim olarak değerlendirilmesi gerektiği şeklindedir. 1980'li yılların sonlarına doğru kalkınma ekonomisi günümüzdeki anlamıyla bilimsel terimler dahilinde yeniden şekillenerek yükseliş trendine girmiştir (Tunalı, 2010, s. 95-96).

1.9. Rasyonel Bir Birim Olarak Devlet ve Planlama

Mikro iktisadi ve makro iktisadi alanda birçok piyasa başarısızlıkları gerçekleşebilmektedir. Bu başarısızlıkların giderilmesi için doğru zamanda doğru planlarla bir devlet müdahalesine ihtiyaç duyulmaktadır. Hükümetin planlaması çerçevesinde tutarlı bir ekonomi politikası izlenmektedir (Parasız, 2005, s. 171).

1.10. Kalkınma Planlarının İşlevleri

Plancılık; belirli bir alanda hedeflenen belirli sosyo-ekonomik amaçlara ulaşabilmek için bir planlama örgütü tarafından yürütülen faaliyetlerin tümüne denir. Özellikle 2.Düna Savaşı'nın ardından birçok ülkede kalkınma planları hazırlanmıştır. Kalkınma planlarında bulunması gereken çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Bunlar (Parasız, 2005, s. 179):

- Ekonominin makro iktisadi görünümü,
- Mevcut ekonomik koşulların bir görünümü,
- Öngörülen kamu harcamalarının bir listesi,
- Özel kesim gelişimiyle ilgili gündem,
- Kamu önlemleriyle ilgili bir listedir.

1.10.1. Makro İktisadi Planların Yapılması

İktisadi planlamada genel olarak, tek aşamalı planlama ve aşamalı planlama olmak üzere iki yaklaşım kullanılmaktadır. Tek aşamalı planlama, bütün ekonomik ilişkileri içeren karmaşık matematik modellerin çözümünü gerektirir. Aşamalı planlamada ise makro planlama, sektör analizleri, proje seçimi gibi birden fazla aşama söz konusu olmaktadır.

1.10.2. Ekonomik Durumun Belirlenmesi

Nüfus, milli gelir, yatırım, tasarruf, tüketim, kamu harcamaları, vergiler, ödemeler dengesi, endüstriyel çıktı miktarı göz önüne alınarak ülkenin ekonomik durumu ortaya konulmaktadır.

1.10.3. Kamu Harcamalarının Belirlenmesi

Kamu harcamaları, planların önemli öğelerinden biridir. Şöyle ki, hazırlanan planın ilk aşamasında söz konusu dönemde yapılması düşünülen

harcamaların bir listesinin hazırlanması, maliyetinin hesaplanması, projenin muhtemel kazanımlarının incelenmesi gerekmektedir.

1.10.4. Özel Kesimin Amaçlarının Belirlenmesi

Kalkınma planlarının çoğunluğu, büyük endüstrilerin amaçları ve sorunları doğrultusunda verimliliklerini artırmaları için formüller geliştirir.

1.10.5. Politikaların Saptanması

Planların öncelikli görevi kamu harcamalarıyla ilgili öncelikleri belirleyerek öngörüler içeren bir düzen gereğidir. Kalkınma planının belirli unsurları vardır. Bunlar (Parasız, 2005, s. 179-181):

- Bütün ihtimallerin gözden geçirilmesi, bilimsel araştırmalar ve piyasa araştırmalarının gerçekleştirilmesi,
- Girişimcilerin desteklenmesi,
- Kamu ya da özel kurumlar aracılığı ile su, ulaşım, elektrik gibi gereksinimlerin karşılanması,
- Ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için yasal engellerin giderilmesi,
- Nitelikli işgücünün sağlanması için eğitimlerin iyileştirilmesi,
- Teşvikler yardımıyla kaynakların verimli kullanımının sağlanması,
- Kamu ve özel tasarrufların artırılması,
- Borsa, banka, sigortacılık vb. piyasaların vasıflarının iyileştirilmesidir.

1.11. Kalkınma Planlarında Seçim Sorunu

Gunnar Myrdal'e göre hükümetin programı dâhilinde piyasa güçlerine kamusal müdahalede bulunması sosyal süreçte yukarı doğru bir ivme oluşturmaktadır. Bir kalkınma planının içeriğinde:

- Amaçların açıklanması gerekmektedir. Bu bağlamda uzun vadeli amaçlar ve bir dizi özel amaç belirlenmektedir.
- Plan içindeki önceliklerin sırası netleştirilmektedir: Tarım, ulaştırma, endüstri, sağlık gibi alanlara verilen öncelikler belirlenir. İç tasarruf, kamu fonları dış fonlar vb. araçlar belirlenir.
- Amaçlar ve araçların tutarlı olması gerekmektedir (Parasız, 2005, s. 181).

1.12. Kalkınma Planlarında Öncelik Verilen Alan Seçimi (Tarım/ Endüstri)

“Kalkınma planlarına tarımdan mı endüstriden mi başlanmalıdır?” sorusu iktisatçılar tarafından pek çok kez tartışma konusu olmuştur. Raul Prebisch, H.W. Singer endüstrinin tarıma üstün olduğunu savunurken Colin Clark tarım iyileştirmelerinden yana olmuştur.

• Roul Prebisch Yaklaşımı: R.Prebisch bu konuyla ilgili iki belge sunmuştur. İlki ticaret hadlerinin tarım aleyhine bozulması, ikincisi gelişmiş ülkeler tarafından sağlanan verimlilik artışına bağlı olarak kar transferidir. Prebisch gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelere sattıkları hammadde fiyatlarının endüstriyel malların fiyatlarına göre seküler bir düşüş gösterdiğini vurgulamaktadır. Böylelikle gelişmiş ülkelerdeki emek ve girişimcilerin geliri verimlilik artışlarından daha hızlı büyümektedir yani fiyatlar düşmektedir. Ancak gelişmekte olan ülkelerde gelir verimliliği daha az arttığı için bu durum tam tersinedir. Prebisch’e göre gelişmekte olan ülkeler tarım ülkesi olarak kaldığı sürece kalkınmaları mümkün görülmemektedir.

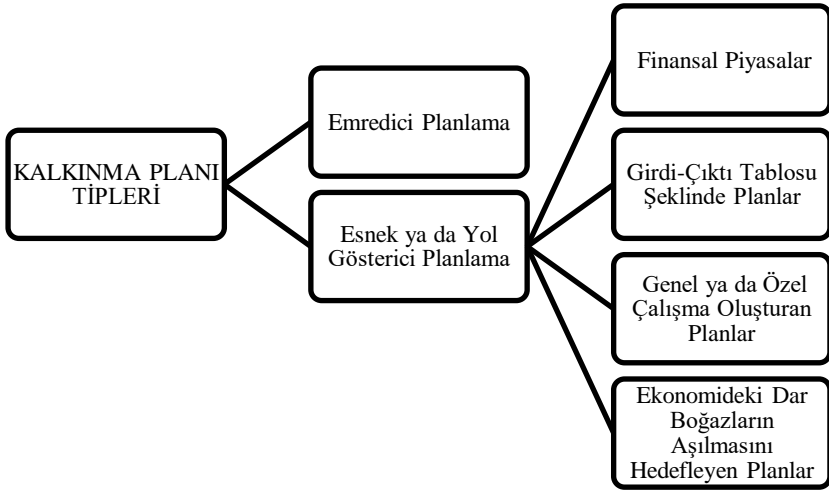
• H.W.Singer Yaklaşımı: Singer teknik gelişimin tarımdan daha önemli olduğu görüşünü savunmaktadır. Singer teknik gelişmelerin avantajları üreticilere geleceğini, tarımdaki gelişmenin avantajlarının

diğer sektörlere kayacağını ve tarım sektörünün durumunun kötüleşeceğini savunmuştur.

• Colin Clark Yaklaşımı: Clark nüfus artışına bağlı olarak ticaretin tarım sektörü yararına gelişeceğine inanmaktadır. Gıda mallarının fiyatlarının endüstriyel mallara kıyasla daha hızlı artacağını söylemektedir (Parasız, 2005, s. 182).

1.13. Kalkınma Planı Tipleri

Literatürde çok çeşitli kalkınma planı mevcuttur. Bu planlar; ekonomik birimlerin kararlarının otorite tarafından belirlendiği “emredici planlama” veya kararların firmalar tarafından belirlendiği “yol gösterici planlama” şeklinde 2 ana ayırım halinde incelenmektedir. Kalkınma planı tipleri Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2: Kalkınma Planı Tipleri (Parasız, 2005).

Emredici planlamada devlet; üretim, yatırım, fiyat düzeyi gibi ekonomik anlamda önemli her şeye karar vermektedir. Bu süreçte sendikalar

da üretimin canlandırılmasında rol oynamaktadırlar. Bu sisteme Rusya ve Çin örnek verilmektedir.

Esnek ya da yol gösterici planlama; bir takım zorunlu yaptırımlar kullanılmadan ekonomik durumun organize edilmesini ifade etmektedir. 2. Dünya Savaşı'nın ardından Fransa'da uygulanan ekonomi politikaları bu planlama türüne örnek gösterilmektedir. Bu planlama türü kendi içinde; finansal planlar, girdi çıktı tablosu şeklinde planlar, genel ya da özel çalışma oluşturan planlar ve ekonomideki dar boğazların aşılmasını sağlayan planlar olmak üzere 4 şekilde incelenmektedir:

- Finansal planlar: Planlamacılar, milli gelir seviyesinden yararlanarak veri bir dönemde milli geliri yükselmek için gerekli yatırım miktarını hesaplamaktadırlar. Ülkeye ait istatistiki veriler tahminlerin tutturulmasında önemli bir yere sahiptir (Parasız, 2005, s. 187).
- Girdi- çıktı tablosu şeklinde planlar: Leontief yatay rakamların (girdilerin) her kesimin üretime nasıl dağıtıldığını göstermektedir. Sütunlar (çıkıtlar) ise her sektörün diğerlerinden aldıklarını göstermektedir.
- Genel ya da özel çalışma oluşturan planlar: Planlama çalışmalarının büyük bir bölümü kaynakların, üretimin, ekonomik tercihlerin sonuçlarının, yatırım amaçlarının coğrafi dağılımının bir envanterini içermektedir.
- Ekonomideki dar boğazların aşılmasını hedefleyen planlar: Bu planlar özellikle gelişmekte olan ülkelerde gözlemlenen nüfus artışı, ulaşım sorunları, eğitim seviyesinin yetersizliği, yüksek maliyetli enerji gibi dar boğazların aynı anda aşılmasını amaçlamaktadır. Bu plan sayesinde gelecekte karşılaşılabilecek sorunlar da öngörülebilir hale gelmektedir.

İyi bir planın özellikleri şu şekilde sıralanabilmektedir (Parasız, 2005, s. 188):

- Faydalı yatırımlara imkân tanır.
- Halkın yeniliklere uyumunu sağlar.
- Demokratik olarak eleştiriye açıktır.
- Rasyoneldir.
- Yabancı kaynaklardan ziyade öz kaynaklara güvenmektedir.
- Ekonomik yapıyı ve ekonomik zihniyeti değiştirmektedir.
- Ekonomik sonuçların yanı sıra dürüst, yetkin ve istikrarlı bir yönetim sağlamaktadır.

1.14. Planlama Aritmetiği

Bir planı hazırlamak için planın amaçlarını makro ve mikro düzeyde ele almak, üretim yöntemlerinin, maliyetlerin ve planların analiz edilmesi gerekmektedir. Planlar kısa, orta ve uzun dönemde olabilirler. Yıllık planlar en kısa plan dönemine örnek verilmektedir. Orta vadeli planlar (OVP) 3-7 yıllık planlardır. OVP olarak genelde 5 yıllık planlar kullanılmaktadır. Uzun vadeli planlar 10-30 yıllık dönemi kapsamaktadır. Yıllık planlar; kontrol niteliğindedir ayrıca orta ve uzun vadeli planlar tarafından olası durumlar için kaynakların uyarılmasını sağlamaktadır (Parasız, 2005, s. 188).

Büyüme planının amaçları belirlenirken; büyüme ve kişi başına düşen üretim arasındaki bağlantının gözetilmesi, ortak ve kişisel ihtiyaçlar arasındaki dengenin sağlanması gerekmektedir. Ekonomik büyüme sırasında birey ihtiyaçlarıyla devletin ve toplumun ihtiyaçları arasındaki denge gözetilmelidir. Büyümenin ardından oluşan refahın ve artı değerini kuşaklar arası aktarımında adalet sağlanmalıdır. Ayrıca planlar uygulanırken doğaya zarar vermekten kaçınılmalıdır (Parasız, 2005, s. 200).

Kalkınma planları yapılırken büyüme oranı tahminleri tutarlı olmalıdır. Örneğin, beş yıllık bir planda ekonomik büyüme oranının önceki döneme göre büyük farklılık yaratması güç bir ihtimaldir. Çünkü büyüme yüzdesini kısa zaman zarfında değiştiremeyen faktörler etkilemektedir. Bunlar (Parasız, 2005, s. 195):

- Büyümenin engelleri; kalkınma planları hazırlanırken mevcut ekonomik koşullarda gerçekleştirilebilecek öngörüler dikkate alınmaktadır. Örneğin %10 büyüme oranını yakalamak için işsizliğin %50'si azalmalıdır gibi amaçlar sorgulanmamaktadır. Finansman, nitelikli iş gücü, makine ve teçhizat sanayi kapasitesi, doğal kaynaklar büyüme oranıyla ilgili önemli kısıtlardır.
- Projelerin aşırılığı; hükümetler politik düşüncelerle halka çok çeşitli projeler sunar. Bu projelerin getirdiği yükümlülük unutulabilmektedir.

1.15. Türkiye’de Uygulanan Kalkınma Planları

Türkiye’de kalkınma politikaları uygulamaları Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte başlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk; siyasi bağımsızlığın kaybedilmemesi için iktisadi bağımsızlığın sağlanması gerektiğini varsayıyordu. Bu çerçevede 17 Şubat- 4 Mart 1923 tarihleri arasında I. İzmir İktisat Kongresini düzenlemiştir. Bu kongrede ekonomik sorunlar konuşulmuş, refahı arttırmak için çalışmalara başlanmıştır. Türkiye’deki kalkınma planlarını “planlı dönem öncesi” ve “planlı dönem sonrası” olarak iki temel başlık altında incelenmektedir (Bulut, 2015, s. 864).

1.15.1. Planlı Dönem Öncesi

İzmir İktisat Kongresi ile birlikte başlayan gelişim süreci bölgelerarası gelişim farklılıkların giderilmesinden ziyade genel anlamda bir kalkınma hedefi içermektedir. İzmir İktisat Kongresinde, Türkiye’de uygulanacak

sistemin “karma ekonomik sistem” olmasına karar verilerek çeşitli adımlar atılmıştır bunlar:

- Özel girişimcilerin desteklenmesi,
- Önemli kuruluşlar millileştirilmesi,
- Sanayi yatırımlarının teşvik edilerek Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun çıkarılması,
- 1924 yılında İş Bankası ve 1925 yılında Sanayi ve Maden Bankası'nın kurulmasıdır.

1929 yılında gerçekleşen ekonomik buhran ile birlikte ekonomide kamu etkinliği artarak “devletçi dönem” e geçilmiştir. Krizin etkilerini hafifletme amacıyla 1930 yılında Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun çıkarılmış ve yine aynı yıl Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kurulmuştur. Tarımsal ürün fiyatlarını destekleme politikası uygulanmıştır. İthalata kota konulması ve ihracatın denetlenmesi hakkında kanun çıkarılmıştır. Bu dönemde sanayi sektörünü desteklemek amacıyla kurulan Sümerbank özellikle imalat sanayinin gelişiminde ve 1. Beş Yıllık Sanayi Planının uygulanmasında önemli rol oynamıştır (Azıt ve Levent, 2015).

Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1934-1938): BBYSP' nin temel amacı ithal ikameci politikalarla sanayileşme sürecine hız kazandırmaktır. Ulusal paranın değerinin korunması, döviz tasarrufu, dış ticaret açığının kapatılması hedeflenmiştir. Özel sektörü destekleyici olan bu planda ithal edilen tüketim mallarının yurt içinde üretimi amaçlanmıştır. Planda alınan kararlar proje düzeyinde olduğu için plan makro nitelik taşımamaktadır (Azıt ve Levent, 2015).

Plan dâhilinde 20 fabrika kurulmuştur. Bu fabrikaların hammadde ve işgücüne yakın olması aynı zamanda da bölgeler arası dağılımının dengeli

olması üzerinde durulmuştur. BBYSP' nın kapsamında planlanan sanayileşme süreci başarılı olmuş ve üretim tekniğinde ilerlemeler kaydedilmiştir. Söz konusu başarı hükümeti ikinci planı hazırlamayı teşvik etmiştir (Azıt ve Levent, 2015).

İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1939-1943): Hedefi ham maddesi içeride üretilen malların ithal ikamesine yönelmektir. Hatta ithal ikameci sanayileşme stratejisinin bir adım önündedir. Bu planın uygulanabilmesi için daha yüksek sermaye ve teknolojiye ihtiyaç duyulmuştur. Madencilik, elektrik üretimi ve liman yapımı yatırımlarını öncelikli gören bu plan 2. Dünya Savaşı nedeniyle uygulama alanı bulamamıştır. 1939 yılında İKBYSP' nin yerine İktisadi Savunma Planı uygulanmıştır. 1940 yılında savaşın etkilerini azaltmak için Milli Koruma Kanunu çıkarılmıştır. 1940'lı yıllarda çok partili hayata geçiş ve liberalleşmeyle birlikte ekonomide devletçi dönem yerini liberal ekonomik döneme bırakmıştır. 1946 yılında devalüasyon krizi yaşanmıştır (Azıt ve Levent, 2015).

1946 İvedili Sanayi Planı: Sanayileşme stratejisini amaçlayan bu plan BBYSP ve İBYSP'ndan daha kapsamlı olmakla birlikte ülkenin kendi kendine yeter hale gelmesini öngörmüştür. Ancak uluslararası piyasalardaki liberalleşme ile çelişen bu plandan vazgeçilmiş uygulanmamıştır (Azıt ve Levent, 2015).

1947 Türkiye İktisadi Kalkınma Planı (Vaner Planı): Türkiye'de hazırlanan ilk kalkınma planıdır. Özel sektöre önem veren bu plan liberal nitelikte olup milli gelirin %8 büyümesini hedeflemiştir. Ancak gerekli dış finansman sağlanamadığı için uygulanamamıştır (Azıt ve Levent, 2015).

1948 Marshall Planı: Türkiye'nin Avrupa'nın yeniden imarına katkı sağlayacağı görüşüyle 1947 Turuman Doktrini çerçevesinde hazırlanan bu plana alınabilmesi için bazı şartları sağlaması gerekiyordu. Bu koşullar:

- Politikalar liberalleşmeli,
- Tarım sektöründe altyapı iyileştirilmeli,
- Özel sektör teşvik edilmeli,
- Kara yolu ulaşımı geliştirilmelidir.

ABD'nin Türkiye'yi plana dâhil etmesindeki neden tarımsal üretimde Türkiye'nin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olmasıdır (Azıt ve Levent, 2015).

Alınan yardımlar çerçevesinde:

- Karayolu yapımı hız kazanmıştır.
- Tarımda makineleşme süreci hızlanmış ve traktör sayısı artmıştır. Tarım daha fazla pazara açılmıştır.
- Makineleşme ile ekilen toprak miktarı artmış ancak bu da başkasının toprağını işleyenlerin işsiz kalmasına neden olup köyden kente göçü başlatmıştır.

Sanayi planları belirlenen sanayi dallarının planlamasına dayanırken 1960'lı yıllarda uygulanan kalkınma planları ekonomik ve toplumsal kalkınmayı hedeflemektedir (Azıt ve Levent, 2015).

1.15.2. Planlı Dönem Sonrası

Türkiye ekonomisinde 1960-1980 yılları ithal ikameci sanayileşme dönemi, diğer bir deyişle planlı dönem olarak nitelendirilmektedir. 1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. 2011 yılında yapılan düzenleme ile birlikte bu kurum kaldırılarak Kalkınma Bakanlığına çevrilmiştir. Türkiye'de uygulanan kalkınma planlarının kronolojik ve nitelik bakımından sıralaması Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Türkiye’de Uygulanan Kalkınma Planları

Türkiye’de Uygulanan Kalkınma Planları	
1.Perspektif Plan 15 Yıllık (1963-1967)	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967) İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)
2.Perspektif Plan 22 Yıllık (1973-1995)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977) Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983) Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989) Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994) Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)
Uzun Vadeli Strateji (2001-2023)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) Dokuzuncu Yedi Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013) Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018) On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)

Kaynak: (Bulut, 2015, s. 895).

Planlı kalkınmanın gelişme dönemi olarak isimlendirilen dönemde dört kalkınma planı hazırlanmıştır. Bu dönemde uygulanan kalkınma planlarının özellikleri aşağıdaki gibidir (Bulut, 2015, s. 895):

- Sanayileşmeye öncelik vermektedir.
- Özel sektöre yol gösterici, kamuya emredici niteliktedir.
- Uzun dönem stratejisi hedeflemektedir.
- Ekonomik ve toplumsal yapıyı veri almaktadır.
- Ekonomik büyümeyi temel değişken olarak kullanmaktadır.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967) ekonomik ve siyasi bunalımların ardından istikrarlı bir büyüme hızı ve kalkınma sağlanması amacıyla 15 yıllık bir perspektif içerisinde hazırlanmıştır. Bu planda temel altyapı yatırımlarına, yeniden düzenleme konularına, istihdam sorunlarına ağırlık verilmiştir. 1960'lı yıllarda ithal ikameci, korumacı politikalar izlenmiştir. 1970'lerde tekrar liberal politikalara dönülmüştür.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972) ilk kalkınma planına göre çok kesimlidir. Ulusal ve uluslararası hedefler konularak, tarım, imalat sanayi, madencilik, inşaat, hizmetler ve kamu kesimi te tek ele alınmıştır. Bu planın amacı, Türkiye ekonomisinde hızlı bir gelişme sağlamak ve gelişmeyi sürekli hale getirmektir (Bulut, 2015, s. 897).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977) 15 yıllık uzun dönemli perspektifin üçüncü kısmını oluşturmaktadır. Bu planla gelir düzeyini yükseltme, dışa bağımlılığın azaltılması ve sanayileşmeye hız kazandırılması hedeflenmiştir (Bulut, 2015, s. 898).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983) 1977 yılında hazırlanmıştır ancak gerçekleşen hükümet değişikliği nedeniyle bir yıllık geçiş programı uygulanmış ardından 1979 yılında Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulanmaya başlamıştır. Bu planın en önemli özelliği ise ilk kez sanayi sektörünün milli gelir içindeki payının (sabit fiyatlarla) tarım sektörünü geçmesidir. (Bulut, 2015, s. 899).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989) ile refahı, istihdamı artırmak, genç işsizliği azaltmak, gelir dağılımı adaletini sağlamak, kalkınmada öncelikli bölgelerde ekonomik ve sosyal altyapının gelişimini sağlamak hedeflenmiştir (DPT).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994) ile bölgeler arası gelişim farklılıklarının ve işsizliğin azaltılması, enflasyonla mücadele etmek, dış ticaret hacmini yükseltmek, sanayi rekabet gücünü iyileştirmek amaçlanmıştır (DPT).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) ile küreselleşmenin etkisiyle gelişen ülkeler arasında yer almak, teknoloji, sağlık, güvenlik, hizmet alanlarında gelişim kaydetmek hedeflenmiştir (DPT).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) dünyada köklü değişimler yaşandığı dönemde uzun vadeli bir strateji ile hazırlanmıştır. Planın başlıca hedefleri; üniter yapı korunarak devletin yeniden yapılandırılması, sağlık, eğitim, hizmet, bilim ve teknolojinin geliştirilmesi, ihracata dönük teknoloji yoğun ve katma değeri yüksek üretim yapısına geçilmesidir (DPT).

Dokuzuncu Yedi Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013) ile istikrarlı bir büyüme, gelir dağılımında adaleti sağlamak, uluslararası rekabet gücüne erişmek ve AB'ye üyelik sürecini tamamlamak hedeflenmiştir (DPT).

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018) ile yenilikçi üretim, istikrarlı büyüme, kalkınma için uluslararası işbirliği, sürdürülebilir çevre, nitelikli ve güçlü bir toplum hedeflenmiştir (DPT).

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023) üretken, adil paylaşılan, daha güçlü Türkiye vizyonu ile uzun vadeli bir perspektife sahiptir. Cumhuriyet'in 100.yıldönümünde; istikrarlı ve sürdürülebilir bir büyüme, yüksek refah düzeyi, demografik fırsat penceresinden en iyi şekilde yararlanarak bireysel ve toplumsal yetkinliği artırmak amaçlanmıştır (DPT).

BÖLÜM 2

YEREL YÖNETİMLER VE KALKINMA

2.1. Kamu Hizmeti ve Yerel Yönetim Kavramı

Kamu yönetiminin vazgeçilmez unsuru olarak karşımıza çıkan yerel yönetimlerin gücü ve etkinliği, ülkenin demokrasi seviyesi ile ilişkilidir. Demokratik yapıya sahip ülkelerin yerel yönetimleri diğerlerine göre daha işlevsel etkinliğe sahiptir. Yerel yönetimler yerel hizmetlerin verimliliğini sağlama açısından önemli kurumlardır (Eryılmaz, 2016, s. 171).

Kamu hizmeti 19.yüzyıldan itibaren sık kullanılmaya başlanan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Başlangıçta, devlet; güvenlik ihtiyacını karşılamada rol oynayarak klasik kamu hizmetini yerine getirirken sonrasında ulaşım, haberleşme, sağlık, eğitim, sosyo-kültürel ve ekonomik nitelikte pek çok hizmeti üstlenmiştir (Toprak, 2014, s. 21).

Türkiye’de kamu hizmetleri; idari hizmetler için emanet yolu ile kamu kurumları ve kamu idarelerince, diğer hizmetler için imtiyaz usulü ile yerine getirilmektedir. Kamu hizmeti ile ilişkili kuruluşlar sadece imtiyaza sahip şirketlerden oluşmamakla birlikte KİT, vakıf ya da dernek biçiminde örgütlenmektedir. Diğer bir deyişle kamu hizmeti veren her teşkilatın kamu kuruluşu olmadığı ve kamu hizmetlerinin yalnızca kamu kuruluşları tarafından yerine getirilmesi gerekmediği temel öğretilerdir (Toprak, 2014, s. 25).

2.2. Yerel Yönetimlerin Dayandığı Değerler

Yerel yönetimler; mekânsal uzaklık, halkın yönetime dâhil olması, mahalli koşulların farklı olması, halka daha kaliteli hizmet sağlamak, yerel sorun ve ihtiyaçları gidermek gibi etkenler neticesinde oluşmuştur. Yerel

yönetimlerin ortaya çıkış nedenlerini “fonksiyonel etkinlik” ve “demokrasi” olmak üzere iki düşünce etrafında şekillenmektedir.

Fonksiyonel etkinlik ve demokrasi kavramları birçok şekilde ifade edilmektedir. Etkinlik, hizmeti gerçekleştirmek için kullanılacak kaynak ile amaç arasındaki uygunluk şeklinde tanımlanmaktadır. Söz konusu uygunluğun sağlanması kararlarda isabeti beraberinde getirmektedir. Kararlarda isabeti sağlamak için ise hizmet sunulan bireylerin hizmete yönelik değerlendirmeleri ve isteklerinin önceden bilinmesi önem arz etmektedir. Bu durum ancak hizmet alan halkın yönetime demokratik katılımı ile sağlanmaktadır. Halkın yönetime katılabilmesi ve kararlara yönelik denetim yapabilmesinin en etkili yolu yerel yönetimlerdir (Eryılmaz, 2016, s. 171).

2.3. Yerel Yönetimlerin Tarihçesi

Yerel yönetimler, eski çağlardan itibaren devlet sınırları içinde, toplumun ortak ve yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan yönetsel kurumlar olarak tasvir edilmektedir. Antik dönemde Roma İmparatorluğu’nda belirli bir alanda yaşamını sürdüren insanların yönetsel en küçük birimi olan “site” ve Antik Yunan’da da sosyal yapıdaki en gelişmiş örgütlenme olan “polis” ismindeki kent devletleri yerel yönetim kavramının ilk örnekleri sayılmaktadır. Ulus devletler 16.yy itibariyle gelişim göstermiş ve devlet tek egemen güç haline gelmiştir. Yerel yönetimler, 18.yy sonlarında gerçekleştirilen reformlarla birlikte devletin bir parçası kabul edilerek yerel hizmet kuruluşları olarak düzenlenmiştir.

Türkiye’de bu kavram, 19.yy’da siyasi idarenin birlik ve beraberliğini güçlendirmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Ancak buradan 19.yy öncesinde yerel yönetime dair hizmetlerin yürütülmediği düşüncesi oluşmamalıdır. Osmanlı yönetiminde de loncalar, vakıflar, kadılar gibi yerelde hizmet sağlayan kurumlar bulunmaktaydı. 20.yy’da zorunlu ihtiyaçlara kaynak

bularak yerel halkın ihtiyaçlarını gidermede önemli bir rol üstlenen yerel yönetimler gelişimlerinin altın çağına girmiştir. 21.yy itibari ile küreselleşmenin de etkisi ile uluslararası düzeyde güçlenerek işlevselliğini artırmış ve hizmet sunumunu geliştirmiştir (Çiçek, 2014, s. 54-55).

2.4. Yerel Özerklikte Sürdürülebilir Avrupa Felsefesinin Etkisi

Küreselleşme sonucu insan ilişkilerinin güçlenerek artması yerel yönetim konusunda uluslararası düzeyde kurumların oluşturulması düşüncesini doğurmuştur. Bu düşünce Maastricht Anlaşması ve demokrasi anlayışı ile ilgilidir.

2.4.1. Hizmette Yerel Önceliği (Subsidiarite İlkesi)

Avrupa Birliği Anlaşması (Maastricht Anlaşması) 7 Şubat 1992'de imzalanıp, 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşmanın hedefleri (Toprak, 2014, s. 40):

- Ekonomik ve parasal birlik sağlamak,
- Gelenek ve kültür çerçevesinde dayanışma sağlamak,
- Temel insan hak ve özgürlüklerini pekiştirme,
- Yaşam kalitesinde iyileşme sağlamaktır.

Avrupa yerel yönetimleri felsefesinin güçlendirilmesi ile ilgili olarak yönetici ve yönetilenler arasındaki hiyerarşi ve bağımlılık unsuruna karşı çıkmaktadır. Bu durum “subsidiarite” yani hizmette yerel önceliği ile açıklanmaktadır. Hizmetlerin yerel yönetimlerle yerinde ve etkili gerçekleştirilmesi fikri önem arz etmektedir. Bu bağlamda üniversiteler başta olmak üzere diğer ilişkili birimlere toplumsal gelişmeye katkı sağlayan, uzlaşmacı roller düşmektedir (Toprak, 2014, s. 42).

2.4.2. Avrupa Birliği Vatandaşlığı

1992 yılında Maastrich ile Avrupa Topluluğu değişim göstererek Avrupa Birliği yapılanmasına dönüşerek “Avrupa Vatandaşlığı” kavramı tanımlanmıştır. Katılımcı demokrasi, temel özgürlükler ve insan hakları Avrupa Vatandaşlığı ile öne çıkarılmıştır. Yabancıların da yerel düzeyde ifade özgürlüklerinin tanımlanması, temsil organlarında yer almasını, yerel yönetim seçimlerinde oy kullanabilmelerini sağlayan bir takım haklar tanınmıştır. Türkiye AB’ye üye olduğu takdirde diğer AB ülke vatandaşları da Türkiye’nin tercih edeceği düzenlemeler çerçevesinde yerel seçimlerde oy hakkına sahip olacaktır (Toprak, 2014, s. 46).

2.4.3. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Felsefesinde Yerel Yönetimler

Avrupa Konseyi; insan hakları, hukukun üstünlüğü ve demokrasi kavramlarını güçlendirme amacıyla 5 Mayıs 1949’da kurulmuştur. Türkiye, Avrupa Konseyine 13 Nisan 1950’de üye olmuştur. Avrupa Konseyi organları;

- Bakanlar Komitesi,
- Parlamenterler Meclisi,
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi,
- Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi şeklindedir.

Yerel birimlerin daha iyi temsilini gündeme alan “Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi” nin hedefleri (Toprak, 2014, s. 47-50):

- Avrupa ülkelerinde özerk idari veya siyasi yerel yönetim yapılarının oluşturulması,
- Yerel birimlerin Avrupa Konseyi çalışmalarına etkin katılımını sağlamak,
- Yerel ve bölgesel demokraside etkinliği sağlamak,

- Bölge yönetimleri ve belediyeler arasındaki işbirliklerinin desteklenmesi,
- Sürdürülebilir kalkınmayı sağlayarak gelecek nesillere güvenli bir ortam bırakmak şeklinde sıralanabilmektedir.

2.5. Uygulamada Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, ülkelerin gelenek yapısı, siyasi ve ekonomik düzeni gibi unsurlara göre şekillenmektedir. Gerek merkezi planlama ile gerekse parlamenter sistemle yönetilen bütün ülkelerde farklı şekillerde yerel yönetim uygulamaları görülmektedir. Parlamenter demokrasilerde yerel yönetimler, sosyalist ülkelere göre farklılık göstermektedir. Ayrıca parlamenter sistemle yönetilen ülkeler arasında da farklılıklar söz konusudur. Parlamenter demokratik sistemi benimseyen Amerika, Fransa ve İngiltere arasındaki farklılık bu konuda örnek gösterilebilir. Amerika başkanlık sistemiyle yönetilen federal bir yapıya sahipken Fransa cumhuriyet yönetimini benimsemiş parlamenter sisteme sahip üniter bir devlettir. İngiltere de meşruti monarşi ile yönetilen ve yerel yönetime önem veren bir yapıya sahiptir. Sosyalist ülkelerde de yerel halkın ortak ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yerel yönetimler bulunmaktadır. Ayrıca yerel yönetimlerin sıkı bir merkezîyetçilik ile yönetilmediğini yetkilerin bir bölümünün alt kademelere devredildiği söylemek mümkündür (Toprak, 2014, s. 62).

2.6. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Gelişimi

Osmanlıdan miras kalan güçlü merkezi yönetim Cumhuriyet ile birlikte varlığını devam ettirmiştir. 1950’li yıllarda çok partili hayata geçişe kadar iktidar ulusal birlik ve bütünlüğü korumak adına başkentte örgütlenmiştir. Maddi zorluklarla mücadele eden halkın kaynakları etkin kullanma zorunluluğu devleti ön plana çıkarmıştır. Ayrıca kalifiye eleman yetersizliği de merkezîyetçi yönetime eğilimi arttırmıştır. Köklü merkezîyetçi yapı, merkezin çeşitli yerel ihtiyaçları gidermede yetkili olduğu bir durum

oluşturmuştur. Uzun yıllardır varlığını sürdüren Türk yerel yönetimleri merkezi yönetimin denetimi altında faaliyetlerini sürdürmüş ve bağımsız politikalar geliştirememişlerdir. 1950’li yıllarda çok partili yaşama geçilmesiyle birlikte büyükşehir belediyelerinin kurulması yerel yönetimlerde idari ve mali anlamda bir yenilik oluşturmuştur. Yerel yönetimlerin geliştirilmesi;

- Hizmetlerin etkinliğini artırmak,
- Yerel sorunlara vaktinde müdahale edebilmek,
- Verimlilik ve memnuniyeti artırmak,
- Halkın aktif katılımını sağlamak gibi nedenlerle önem arz etmektedir.

Yerel yönetimler 1982 Anayasasının 127. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde şu şekildedir: *“Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.”* (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: 127. Madde) Maddeden anlaşılacağı üzere yerel düzeydeki kamu hizmetlerini gerçekleştirme maksadıyla kendi bütçeleri, kendi kamu tüzel kişilikleri, kendi yürütme organları bulunan yerel yönetim birimleri kuruludur (Sayan, 2013, s. 8).

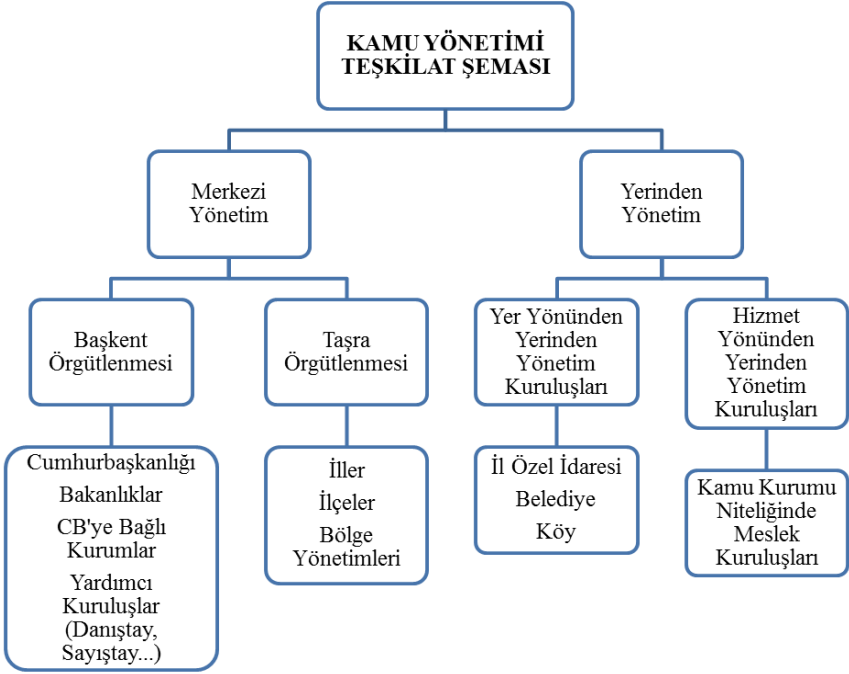
Türkiye’de günümüzde gerçekleştirilen yerel yönetim reformları var olan merkeziyetçi yapının hafifletilmesi yönünde olmuştur ancak yerel yönetimlerin idari ve mali açıdan merkeze bağımlılıkları devam etmektedir (Çiçek, 2014, s. 60). Yerel yönetimlerle ilgili 1982 Anayasasında belirtilen çoğu husus geçerliliğini sürdürmektedir. Anayasada değinilen konulardan bazıları aşağıdaki gibidir (Eryılmaz, 2016, s. 179):

- Yerel yönetimlerin mali işlemleri Sayıştay tarafından denetlenmektedir.
- Yerel yönetimlerin merkezi yönetim ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenmektedir.
- Yerel yönetimlere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanmaktadır.
- Yerel yönetimlerin karar organları seçimlerle belirlenmektedir.
- “Yerel yönetim seçimleri beş yılda bir yapılmaktadır. Ancak, milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idareler organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimler milletvekili genel veya ara seçimleriyle birlikte yapılır” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: 127. Madde).

2.7. Türkiye’de Yerel Yönetim Teşkilat Yapısı

Kamu hizmetleri topluma bir bütün olarak arz edilmektedir. Kamu hizmetlerinin tamamının bir merkez üzerinden yürütülmesi verimlilik ve etkinlik açısından dezavantaj oluşturabilmektedir. 1982 Anayasası 123. madde ile belirtildiği gibi “*idarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanmaktadır*” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: 127. Madde). Bu nedenle idare “merkezi” ve “yerinden” olmak üzere iki farklı şekilde örgütlenmektedir (Sayan, 2013, s. 1).

Şekil 3’te kamu yönetimi teşkilat şeması ile bu örgütlenme şekli ifade edilmektedir.

Şekil 3: Kamu Yönetimi Teşkilat Şeması (Eryılmaz, Çevik ve Sözen, 2013).

Şekil 3'te görüldüğü üzere, Türkiye'deki kamu yönetimi teşkilatı merkezi ve yerinden yönetim olarak iki ana çizgi üzerinden yürütülmektedir. Merkezi yönetim başkent örgütlenmesi ve taşra örgütlenmesi şeklinde iki kola ayrılmaktadır. Başkent örgütlenmesi Cumhurbaşkanlığı, CB'ye bağlı kurumlar, Bakanlıklar ve yardımcı kuruluşlardan oluşmaktadır. Taşra örgütlenmesi ise iller, ilçeler ve bölge yönetimlerinden oluşan merkezi yönetim birimleridir. Yerinden yönetim ise yer yönünden ve hizmet yönünden olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Yer yönünden yerinden yönetim kuruluşları, belirli bir alanda yaşayan bireylerin yerel ve ortak nitelikteki ihtiyaçlarını gidermek üzere oluşturulmuştur. Bunlar; il özel idaresi (Vali, İl Genel Meclisi, İl Encümeni), belediyeler (Belediye Başkanı, Belediye Meclisi, Belediye Encümeni) ve köylerden oluşmaktadır. Türkiye'de 30 büyükşehir belediyesi, 51 il belediyesi, 519 büyükşehir ilçe belediyesi, 403 ilçe belediyesi, 386 belde belediyesi olmak üzere toplamda 1389 belediye, 51

il özel idaresi ve 18290 köy bulunmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı). Hizmet bakımından yerinden yönetim ise özerk nitelikte kamu kuruluşları (Üniversiteler vs.), mesleki kuruluşlar (Ticaret Esnaf Odaları, Barolar, birlikler), KİT'lerden (TCDD, Ziraat Bankası, DMO, DHMİ vs.) oluşmaktadır. Hizmet bakımından yerinden yönetim kuruluşlarının çalışma esası, belli bir kamu hizmetinin merkezi yönetim dışında bağımsız bir birime bırakılmasıdır. (Eryılmaz, Çevik ve Sözen, 2013, s. 36).

2.7.1. Yerel Yönetimlerde Denetim Mekanizması-İdari Vesayet İlkesi

Yerinden yönetim ilkesinin uygulandığı yerel yönetimler, kamu tüzel kişiliğine sahip ve merkezi yönetim hiyerarşisinden belirli ölçüde bağımsız birimlerdir. Merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında amirlik, ast-üst ilişkisi bulunmamaktadır. Genel politikalar merkezi yönetim tarafından belirlenmekte ve gerekli durumlarda merkezi yönetim “vesayet yetkisi” ile yerel yönetimi denetlemektedir. Hiyerarşik denetimde üstler astlarını istenilen zamanda denetlemekte iken vesayet denetimi yalnızca kanunda belirtilen durumlarda yapılmaktadır. Vesayet denetimi Anayasa'nın 127. Maddesinde yer alan, kapsamı ve sınırlılıkları belirli olan istisnai bir yetkidir. (Toprak, 2014, s. 33).

Vesayet makamları yerel yönetimleri ve işlemlerini yasalar çerçevesinde, işlem yapılmadan önce veya sonra denetlemektedir. Bu denetimler (Eryılmaz, 2016, s. 387):

- Görevlilerin seçimi,
- Görevlilerin atanması veya görevine son verilmesi,
- İşlemlere izin verme,
- İşlemleri onaylama,
- Uygulama geciktirme,
- İşlemi bozma şeklinde gerçekleştirilmektedir.

İdari vesayet denetimi belirli makam ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Başlıca idari vesayet organları (Eryılmaz, 2016, s. 223):

- Bakanlar kurulu
- İçişleri bakanı
- Vali
- Kaymakam şeklinde sıralanabilmektedir.

Vesayet makamları, asla yerel yönetimlerin yerine geçerek onlar adına kararlar alarak uygulamalarda bulunamaz. Ayrıca vesayet denetimi kapsamında yerel yönetim organları ve görevlileri de denetlenebilmektedir. Örneğin görevleriyle ilgili bir suç sebebiyle kovuşturma ya da soruşturma açılan kişiler durumları netleşinceye kadar görevlerinden uzaklaştırılabilirler. Vesayet denetimi hukuka uygunluk ve yerindelik olmak üzere iki şekilde uygulanmaktadır. Bu denetimlerin temel amacı hukuka uygunluğu sağlamak ve yetki dışı uygulamaları engellemektir (Eryılmaz, 2016, s. 387).

2.7.2. Yetki Genişliği İlkesi

Merkezden yönetimin faydalarının yanı sıra hizmetlerin yerel ihtiyaçlar doğrultusunda giderilmesinin zor olması, bürokrasi ve kırtasiyecilik gibi olumsuz özellikleri de bulunmaktadır. Bu olumsuzlukları gidermek adına 1982 Anayasası'nın 126. Maddesinde "illerin idaresi yetki genişliğine dayanır" ibaresi yer almaktadır. Yetki genişliği ilkesi; merkeze ait bazı yetkilerin, merkezin taşradaki yöneticisi (vali) tarafından merkeze sorulmadan merkez adına kullanılmasıdır. Bu ilkenin başlıca özellikleri aşağıda belirtilmektedir (Kararlı ve Tekeş, 2016, s. 286):

- Yetki genişliği ilkesi anayasal bir ilkedir.
- Yetkiler merkez adına kullanılır.
- Sadece il yönetiminde valiler tarafından kullanılır.

- İlde sadece merkezin taşra birimleri üzerinde kullanılır.
- Yetki ile ilgili gelir ve giderler merkeze aittir.

2.8. Türkiye’de Yerel Yönetim Birimleri

Anayasa’nın 127. Maddesine göre “*Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.*” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: 127. Madde) İfadesinden de anlaşılacağı üzere Türkiye’de “il özel idaresi”, “belediye” ve “köy” olmak üzere üç çeşit yerel yönetim kuruluşu bulunmaktadır.

2.8.1. İl Özel İdaresi

2005 tarihli ve 5302 sayılı Kanun ile il özel idaresi; “*il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi*” olarak tanımlanmıştır (Toprak, 2014, s. 84). Geniş bir ifade ile il özel idaresi “il” adı verilen coğrafi alanda faaliyetlerini yürüten yerel yönetim birimidir. Belediye ve köylerin faaliyet alanları yerleşim alanı ile sınırlı iken il özel idareleri tüm il sınırları içerisinde hizmet ve faaliyetlerini yürütmektedir. Bir yerde il özel idaresinin kurulması için söz konusu yerleşim yerinin il statüsüne kavuşması yeterlidir (Eryılmaz, 2016, s. 180). İl özel idareleri, ilin kurulması kanunu ile kurulmakta ve ilin kaldırılması ile tüzel kişilikleri son bulmaktadır. Büyükşehir olan illerde il özel idaresi bulunmamaktadır. 30 Mart 2014 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimlerle birlikte büyükşehir belediyesi bulunan illerdeki il özel idareleri kaldırılarak yetki, görev, mal ve araçları büyükşehir belediyelerine devredilmiştir (Kararlı ve Tekeş, 2016, s. 317).

2.8.1.1. İl Özel İdarelerinin Görevleri

İl özel idarelerinin görev ve sorumlulukları yerel ve müşterek nitelikte olmak kaydı ile belediyeler dâhil il sınırları içerisinde ve belediye sınırları dışında olmak şartı ile ikiye ayrılmaktadır. Kanun il özel idaresinin görev ve yetkilerini ayrıntılı olarak saymamış konular itibari ile belirtmiştir. Böylece yetki ve görevlerin belirlenmesinde geleneksel yöntem olan liste halinde ayrıntılı belirtme “sayma” (tadali) usulü yerine ana konuları belirtme suretiyle “yetki” (ultra vires) ilkesine geçilmiştir.

İl özel idaresinin belediye ve köyler dahil il sınırları içindeki görevleri (Eryılmaz, 2016, s. 181):

- Tarım,
- İlin çevre düzeni,
- Sanayi ve ticaret,
- Gençlik ve spor,
- Sağlık,
- Toprağın korunması ve erozyonun önlenmesi,
- Bayındırlık ve iskân,
- Sosyal hizmet ve yardımlar,
- Kültür, sanat, turizm faaliyetleri,
- Çocuk yuvaları,
- İlk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, bu kurumların bina bakım, onarım ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetlerdir.

İl özel idaresinin belediye sınırları dışındaki görevleri (Eryılmaz, 2016, s. 182):

- Yol,
- İmar,
- Su,

- Kanalizasyon,
- Katı atık,
- Çevre, ağaçlandırma park-bahçe tesisleri,
- Acil yardım ve kurtarma,
- Orman köylerinin desteklenmesine ilişkin hizmetlerle görevli ve yetkilidir.

2.8.1.2. İl Özel İdaresinin Yetki ve Ayrıcalıkları

İl özel idareleri kendilerine verilen görevleri gerçekleştirebilmek için kanunun 7. Maddesinde belirtilen bir takım yetki ve ayrıcalıklarla donatılmıştır. Bunlar (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2014, s. 169):

- Yönetmelik çıkarmak, emir vermek, yasak koymak, ceza vermek,
- Taşınır- taşınmaz mal almak, satmak, kiralamak veya takas etmek,
- Kanunda verilen görevleri yerine getirmek için her türlü etkinliği yapmak, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetlerini düzenlemek,
- Kanuna uygun olarak izin ve ruhsat işlemlerini gerçekleştirmek,
- Borç almak, bağış kabul etmek,
- İl özel idaresine ait vergi, resim ve harçları tarh ve tahakkuk ettirerek toplamak,
- İl özel idareleri hizmetleri ile ilgili halkın görüşlerini incelemek için kamuoyu yoklaması yapmak,
- Belediye dışındaki gayri sıhhi müesseseler ile umuma açık eğlence mekânlarına ruhsat vermek ve denetlemek şeklinde sıralanmaktadır.

2.8.1.3. İl Özel İdaresinin Gelir-Gider ve Bütçesi

5302 sayılı kanunun 42. ve 43. maddelerinde il özel idaresinin gelir ve giderleri sıralanmaktadır. İl özel idarelerinin gelirleri şunlardır (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2014, s. 170):

- Para cezaları ve harçlar,

- Faiz ve diğer gelirler,
- Bağışlar,
- Kanunda belirtilen vergi, resim, harç ve katılma payları,
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar,
- Genel, katma ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,
- Her tür teşebbüs ve faaliyetten elde edilen gelirler,
- Taşınır-taşınmaz malların satış ve kira gibi değerlendirilmesinden elde edilen gelirler,
- Hizmet karşılığı elde edilen gelirler,
- Diğer gelirler.

İl özel idarelerinin giderleri ise şunlardır (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2014, s. 170-171):

- Binaların yapım ve onarım giderleri,
- Alt yapı yapım onarım giderleri,
- Vergi, resim, harç gelirlerinin takibi için yapılan giderler,
- Personel ve seçilmiş organların üyelerine yapılan maaş, ücret, ödenek vb. ödemeler,
- Hizmetlere ilişkin eğitim harcamaları,
- Köylere ve köy birliklerine yapılacak yardımlar,
- Faiz, sigorta ve borçlanmaya ilişkin giderler,
- Yoksul ve kimsesizlere yapılan sosyal yardım giderleri,
- Doğal afet giderleri,
- Kamuoyu yoklaması giderleri,
- Proje giderleri,
- Kanunla verilen görevleri yerine getirmek için yapılan diğer giderlerdir.

İl özel idaresinin bütçesinin nasıl hazırlanacağı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 44. maddesi ile açıklanmıştır. Bütçenin ilin stratejik planına

uygun hazırlanması öngörülmekle birlikte, bütçe il özel idaresinin mali yıl ve izleyen iki yıl içerisindeki gelir-gider tahminlerini de içermektedir (Toprak, 2014, s. 91). İlin bütçesini vali hazırlayarak Eylül ayı başında il encümenine sunmaktadır. Encümen bütçeyi inceleyerek görüşleri ile birlikte Kasım ayının birinci gününden önce il genel meclisine iletmektedir. İl genel meclisi bütçe tasarısını aynen ya da değiştirerek onaylar ancak gider artırıcı veya gider azaltıcı değişiklikler yapamaz. Vali görüşleri ile birlikte durumu İçişleri Bakanlığı'na iletir ve İçişleri Bakanlığı'nın otuz gün içinde vereceği karar kesindir (Kararlı ve Tekeş, 2016, s. 317).

2.8.1.4. İl Özel İdaresinde Denetim

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma süreciyle birlikte denetim anlayışıyla ilgili değişiklikler yapılmıştır. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, bu konudaki temel çerçeveyi belirlemektedir. Önceki denetim anlayışı, rehberlikten daha çok hata bulma mantığı ile hareket edilmesi, geçmişe dönük olması, etkin olmaması gibi konularda eleştiriler almaktaydı. Yeni denetim sistemi ile bu gibi sorunları gidermek amaçlanmıştır. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, mali saydamlık, strateji planlama, performans esaslı bütçeleme ve hesap verme sorumluluğu gibi kamu kaynaklarının kullanılmasında genel bir çerçeve belirlemiştir. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile denetimin amacını şu şekilde belirtmiştir. “*İl özel idaresinin denetimi; faaliyet ve işlemlerinde hataların önlenmesine yardımcı olmak, çalışanların ve il özel idaresi teşkilatının gelişmesine, yönetim ve kontrol sisteminin geçerli, güvenilir ve tutarlı duruma gelmesine rehberlik etmek amacıyla; hizmetlerin süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre tarafsız olarak analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek; kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor haline getirerek ilgililere duyurmaktır.*” (Eryılmaz, 2016, s. 188).

Denetim, iş ve işlemlerin hukuka uygunluk, mali ve performans denetiminin kapsamaktadır. İl özel idarelerinde 5018 sayılı Kamu Mali

Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerine göre iç ve dış denetim yapılmaktadır. Ayrıca il özel idarelerinin mali işlemler dışındaki idari işlemleri, idarenin bütünlüğüne ve kalkınma planı ve stratejilerine uygunlu açısından İçişleri Bakanlığı, vali ya da görevlendireceği kişiler tarafından da denetlenmektedir. Denetime ilişkin sonuçlar kamuoyuna açıklanmakta ve meclisin bilgisine sunulmaktadır (Toprak, 2014, s. 109).

2.8.1.5. İl Özel İdarelerinin Organları

İl özel idaresi yönetiminde gerçekleştirilecek işlemlerin tamamını bir organ yerine getiremez bu nedenle karar almak ve uygulamak için farklı organlara ihtiyaç duyulmaktadır. İl özel idaresinin organların il genel meclisi, il encümeni ve vali şeklinde belirlenmiştir (Toprak, 2014, s. 84).

2.8.1.5.1. İl Genel Meclisi

İl genel meclisi, il özel idaresinin asli karar organıdır. Düzenleyici işlem yapma yetkisi ve il özel idaresinin işleyişindeki önemli kararlar il genel meclisine aittir. Anayasa'nın 125. Maddesinde belirtildiği üzere “yerel yönetimlerin karar organları seçimle işbaşına gelmelidir.” İbaresinden yola çıkarak il genel meclisi üyeleri de seçimle belirlenmektedir. “İl genel meclisi, seçim sonuçlarının ilanını izleyen beşinci gün kendiliğinden toplanır. Bu toplantıda meclise en yaşlı üye başkanlık eder. Meclis bu toplantıda, üyeleri arasından ve gizli oyla meclis başkanını, meclis birinci ve ikinci başkan vekillerini, ikisi yedek olmak üzere dört katip üyeyi ilk iki yıl için görev yapmak üzere seçer. İlk iki yıldan sonra seçilecek başkanlık divanı, yapılacak ilk mahalli idareler seçimlerine kadar görev yapar.” (Kararlı ve Tekeş, 2016, s. 286).

İl genel meclisi, belirlenecek bir aylık tatil süresi haricinde her ayın ilk haftası toplanmaktadır. Toplantılar açık yapılmakta ve alınan kararlar en geç beş gün içerisinde valiye iletilmektedir. Valinin hukuka aykırı gördüğü kararlar yedi gün içerisinde tekrar görüşülmek üzere il genel meclisine iade edilmektedir. Yeniden görüşülmesi istenmeyen kararlar kesinleşmektedir. İl

genel meclisinin belli başlı görev ve yetkileri aşağıdaki gibidir (Kararlı ve Tekeş, 2016, s. 320):

- Stratejik plan, yatırım ve çalışma programlarını karara bağlamak,
- Şartlı bağışları kabul etmek,
- Borçlanmaya karar vermek,
- İl özel idaresi tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek,
- Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek,
- Belediye sınırları il sınırı olan büyükşehir belediyeleri hariç il çevre düzeni planı ile belediye sınırları dışındaki alanların imar planlarını karara bağlamak,
- Taşınmaz mal alım, satım ve trampa, tahsis işlemlerine karar vermek,
- Diğer mahalli idarelerle birlik kurulmasına veya kurulmuş birliklerden ayrılmaya karar vermek,
- İl özel idaresine kanunlarla verilen görev ve hizmetler dışında kalan ilgilileri isteğine bağlı hizmetler uygulanacak ücret tarifesine karar vermek,
- İl özel idaresi adına imtiyaz verilmesine ve il özel idaresi yatırımlarının yap-işlet ya da yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına, il özel idaresine ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek.

2.8.1.5.2. İl Encümeni

İl encümeni, il genel meclisinde karara bağlanacak konuların ön incelemesini yapan ve daha çok “yürütme” ye ilişkin fonksiyonları olan bir organdır. İl encümeni, valinin başkanlığında, genel sekreter ile il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından seçeceği üç üye ve valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği iki üyeden oluşmaktadır (Eryılmaz, 2016, s. 185).

İl encümeninin görev ve yetkileri şunlardır (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2014, s. 180):

- Kanunlarda öngörülen cezaları vermek,
- Vali tarafından havale edilen konularda görüş bildirmek,
- İlin stratejik planını, yıllık çalışma programı ile bütçe kesin hesabını inceleyerek il genel meclisine görüş bildirmek,
- Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beş milyar Türk Lirası kadar olan ihtilafların sulhen halline karar vermek,
- Taşınmaz mal satımına, trampa ve tahsiline ilişkin kararları uygulamak, süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek,
- Belediye sınırları dışındaki umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek,
- Bütçede işlevsel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,
- Öngörülmeleyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek,
- Yıllık çalışma programına dâhil işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak,
- Kanunlarda verilen diğer görevleri yapmak.

Encümen gündemi vali tarafından belirlemektedir. Encümen üyeleri de gündem maddesi teklifinde bulunabilmektedir. Encümen, gündemindeki konuları en geç bir hafta içinde karara bağlamak zorundadır. Vali kanun, tüzük, yönetmelik ve il genel meclisi kararlarına aykırı gördüğü encümen kararlarının bir sonraki toplantıda tekrar görüşülmesini talep edebilmektedir. Encümen kararda ısrarcı olursa karar kesinleşmektedir. Bu durumda vali, kesinleşen encümen kararının uygulanmasını durdurur ve idari yargı mercilerine yürütmeyi durdurma talebi ile birlikte on gün içinde başvuruda bulunmaktadır. Söz konusu itiraz Danıştay tarafından en geç altmış günde karara bağlanmaktadır (Toprak, 2014, s. 103).

Valinin encümen kararları üzerinde vesayet yetkisi bulunmaktadır. İl özel idaresi bünyesinde vali tarafından yapılan denetim “iç vesayet” olarak adlandırılmaktadır (Toprak, 2014, s. 104).

2.8.1.5.3. Vali

Vali, il özel idaresinin başı, tüzel kişiliğinin temsilcisi ve yürütme organı olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca vali, yerel yönetim organları arasında atama usulü ile göreve getirilen tek organdır. Valinin başlıca görev ve yetkileri şunlardır (Kararlı ve Tekeş; 2016, s. 322):

- Şartsız bağışları kabul etmek,
- Bütçeyi hazırlamak ve uygulamak,
- İl özel idaresi teşkilatını sevk ve idare etmek,
- İl özel idaresi personelini atamak,
- İl özel idaresini stratejik plana uygun yönetmek,
- İl encümenine başkanlık etmek,
- İl özel idaresini Devlet dairelerinde ve törenlerde, davalı ya da davacı konumunda yargıda temsil etmek veya vekil tayin etmektir.

Vali ilçelerde il özel idaresi hizmetlerini yürütmeye kaymakamlardan yararlanmaktadır. Bu doğrultuda ilçelerde kaymakamlara bağlı olarak ilçe özel idare teşkilatları oluşturulabilmektedir. Kaymakamlar valinin verdiği il özel idaresi görevlerini yapmakla yükümlüdür ve valiye karşı sorumluluk taşımaktadır (Eryılmaz, 2016, s. 186).

2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı “On dört ilde büyükşehir belediyesi ve yirmi yedi ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun” ile il idaresinde değişiklik sağlanarak, 30 Büyükşehir Belediyesi olan, il yönetimlerindeki il özel idaresi yapılanması kaldırılmıştır. İl idare yapısının değişimi nedeniyle büyükşehir yönetimi uygulanan illerde, il genel meclisinin yürürlükten kaldırılması 2005 tarihli 5302 sayılı il özel idaresi kanunundaki genel tanımın, dışındadır (Toprak, 2014, s. 34).

Bu kanun değişikliği; valinin il bazında yatırım kararlarını değerlendirmede merkezi yönetimle bağlantılı tek organ olması müzakere aşamalarının azalması ve vesayet yetkisinin güçlenmesi anlamına gelmektedir.

İllerin yönetimine ilişkin belirtilen yeni düzenlemeler, yetki genişliğine dayanan, yerelde güçlü bir merkezi yönetim biçimini oluşturmaktadır. 1985 tarihli 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'da, 6360 sayılı kanunun 64. Maddesi ile yapılan değişiklik neticesinde valinin konumu güçlendirilerek valiye bağlı olarak “Yatırım izleme ve Koordinasyon Başkanlığı” kurulmuştur. Yatırım izleme ve Koordinasyon Başkanlığı yapılanması ile (3152, md.28):

- Büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkinliğinin sağlanması,
- Yatırım faaliyetlerinin izlenmesi ve koordinasyonu,
- Acil yardım, acil çağrı ve afet yardım hizmetlerinin yürütülmesi,
- İlin tanıtımı,
- Gerekğinde merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordinasyonunun sağlanması,
- Tören, ödül ve protokol hizmetlerinin sağlanması
- İldeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ve denetimlerinin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

2.8.2. Belediyeler

Belediye, beldenin ve belde sakinlerinin yerel ve ortak nitelikteki ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kurulan ve karar organları seçmenler tarafından belirlenen, idari ve de mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmaktadır.

Cumhuriyet döneminde belediyelerle ilgili ilk düzenleme 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu'dur. 1930 yılını takiben, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıha Kanunu, 2290 sayılı Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu, Belediyeler Bankası Kuruluş Kanunu, Belediye İstimlak Kanunu gibi belediye hizmetlerine yönelik pek çok düzenleme yapılmıştır. Cumhuriyet ilan edildikten uzun bir süre sonra valiler belediye başkanlığı görevini de üstlenmişlerdir. 1948 yılında Ankara'da ve 1954 yılında İstanbul'da ilk kez belediye başkanlığı görevi valilikten ayrılmıştır. 1961 Anayasası'nda mahalli idare birimlerinin seçimle iş başına geleceği belirtilmiştir. 1963 tarihli 307 Sayılı kanunla birlikte belediye başkanlarının halk tarafından seçilmesi benimsenmiştir. Ardından 1963 yılında ilk mahalli seçimler yapılarak belediye başkanları seçimle görevlerine başlamıştır (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2014, s. 324).

1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı yasa 2004 yılına kadar geçerliliğini korumuş, 2004 yılında yapılan kamu yönetimi reformu kapsamında düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Günümüzde yürürlükte olan kanun 2005 tarihli 5393 Sayılı Belediye Kanunu'dur. 5393 Sayılı Kanun'un 4. Maddesi belediyelerin kurulmasına yönelik düzenlemeleri içermektedir. Bu kanuna göre belediye kurabilmek için; nüfusun 5 binin üzerinde olması, il ve ilçe merkezinin olması gerekmektedir. İl ve ilçe merkezlerinde 5 bin nüfus şartı aranmaksızın belediye örgütü kurulmaktadır. Ayrıca içme ve kullanma suları havzalarıyla, sit ve diğer koruma alanlarında ve başka bir belediye sınırına 5 kilometre yakınlıktaki yerlere belediye kurulamayacağı belirtilmektedir (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2014, s. 325).

Nüfusu 2 binin altına düşen belediyeler Danıştay'ın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığı önerisi üzerine müşterek kararname ile köye dönüştürülmektedir (Kararlı ve Tekeş, 2016, s. 322).

2.8.2.1. Belediyelerin Görev ve Yetkileri

Belediyelerin isteğe bağlı ve zorunlu olmak üzere iki çeşit görevi bulunmaktadır. Belediyelerin isteğe bağlı görevlerinden bazıları sağlık tesisi açma, devlet okullarının bina bakımı, öğrencilere ve amatör spor kulüplerine yardımlardır. Belediyenin zorunlu görevlerinden bazıları; yol, su, kanalizasyon, çevre, imar, acil yardım ve kurtarma, sosyal hizmet, park ve bahçe işleri, nikâh, defin ve mezarlıklarla ilgilidir (Kararlı ve Tekeş, 2016, s. 323).

Belediyelerin başlıca yetkileri şu şekilde sıralanmaktadır (Toprak, 2014, s. 204):

- Yönetmelik çıkarmak,
- Belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunda belirtilen cezaları vermek,
- Hizmetlerin yürütülmesi için taşınır ve taşınmaz mallarla ilgili alım, satım, takas, kira işlemlerini gerçekleştirmek,
- Borç almak, bağış kabul etmek,
- Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek,
- Kanunla verilen görev ve hizmetleri yerine getirebilmek için her türlü faaliyette bulunmak,
- Özel kanun gereğince il özel idaresine ait vergi, resim ve harçların tarh, tahakkuk ve tahsilini gerçekleştirmek,
- Su ve atıklarla ilgili hizmet vermek,
- Toplu taşıma hizmeti yürütmek,
- Gayrisihhi müesseseler ile umuma açık eğlence ve dinlenme yerlerinin ruhsat ve denetim işlemlerini gerçekleştirmek.

2.8.2.2. Belediyelerin Gelir-Gider ve Bütçeleri

Belediye bütçe tasarısı, belediye başkanı tarafından hazırlanarak eylül ayının birinci gününden önce encüme sunulmaktadır. Ardından İçişleri

Bakanlığı'na gönderilen bütçe konsolide edilerek, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca merkezi yönetim bütçe tasarısına eklenmek üzere Eylül ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığı'na bildirilmektedir. Encümen bütçeyi inceleyerek Kasım ayının birinci gününden önce belediye meclisine sunmaktadır. Mecliste kabul edilen bütçe mali yılbaşından itibaren yürürlüğe girmektedir. Belediyelerin gelirleri şunlardır (Kararlı ve Tekeş, 2016, s. 323):

- Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim harç ve katılma payları,
- Bağışlar,
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay,
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, alım veya satımından elde edilen gelirler,
- Faiz ve ceza gelirleri,
- Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,
- Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,
- Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler.

Belediyelerin giderleri ise şunlardır (Toprak, 2014, s. 246):

- Belediye personeline ve seçilmiş organların üyelerine ödenen maaş, ödenek, ücret, yolluk gibi giderler,
- Belediye hizmetleri ile ilgili yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri,
- Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerin temini, yapımı, bakım ve onarımı için yapılan giderler,
- İmar düzenleme giderleri,
- Her türlü proje giderleri,
- Sosyo-kültürel etkinlik giderleri,
- Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri,

- Mezarlıklara ilişkin giderler,
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri,
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,
- Her türlü alt yapı yapım ve onarım giderleri,
- Belediye itfaiye ve zabıta hizmetlerinin yürütülmesi için yapılan giderler,
- Sosyal hizmet ve yardım giderleri,
- Şartlı bağışlar nedeniyle yapılan harcamalar,
- Dava takip ve icra giderleri,
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler.

2.8.2.3. Belediyelerde Denetim

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belirtildiği üzere: *“Belediyelerin denetimi; faaliyet ve işlemlerde hataların önlenmesine yardımcı olmak, çalışanların ve belediye teşkilâtının gelişmesine, yönetim ve kontrol sistemlerinin geçerli, güvenilir ve tutarlı duruma gelmesine rehberlik etmek amacıyla; hizmetlerin süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre tarafsız olarak analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek; kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor hâline getirerek ilgililere duyurmaktır.”* (5393, md.54).

Belediyelerin idari eylem işlemleri yalnızca kendi personelleri ile denetlenmemektedir. 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un İçişleri Bakanlığı'na verdiği, mali denetim dışındaki idari vesayet, yetki, görev ve sorumlulukları aynen devam etmektedir. Belediyelerde, iş ve işlemlerin hukuka uygunluk, mali ve performans denetimini kapsayan; iç ve dış denetim yapılmaktadır. Denetim sonuçları kamuoyuna açıklanmakta ve meclise sunulmaktadır. İç denetimi belediye

başkanı gibi üst kademe yöneticiler tarafından sertifikalı adaylar arasından atanan iç denetçiler, harcama sonrası yapılan dış denetim ise Sayıştay tarafından yürütülmektedir. (Toprak, 2014, s. 237-238).

2.8.2.4. Belediyelerin Organları

Belediyenin genel karar organları “belediye meclisi”, “belediye encümeni” ve “belediye başkanı”dır.

2.8.2.4.1. Belediye Meclisi

Belediye yönetiminin karar organı belediye meclisidir. Belediye meclis üye sayısı, kasaba, belde veya kentin nüfus durumuna göre değişebilmektedir. Meclis bir aylık tatil haricinde, her ayın ilk haftası karar verilen günde toplanmaktadır. Toplantılar halka açık yapılmakla birlikte meclis başkanının veya herhangi bir üyenin gerekçeli önerisi ile kapalı oturum şeklinde de yapılabilmektedir (Eryılmaz, 2016, s. 196-197).

Belediye meclisinin belli başlı görevleri şunlardır (Sayan, 2013, s. 13):

- İmar planlarını ve programlarını görüşmek ve onaylamak,
- Stratejik plan ile yatırım ve çalışma programlarını belirlemek,
- Belediye ücret tarifelerini düzenlemek,
- Belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek,
- Belediye faaliyetlerini ve personelin performans ölçütlerini görüşmek, kabul etmek,
- Borçlanmaya karar vermek,
- Bütçe ve kesin hesabı kabul etmektir.

Ayrıca belediye meclisi; belediye başkanı ile encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamakla da görevlidir (Eryılmaz, 2016, s. 196-198).

2.8.2.4.2. Belediye Encümeni

Belediye encümeni, belediyenin yürütme ve danışma organıdır. Belediye başkanının başkanlığında; il belediyelerinde ve nüfusu yüz binin üzerindeki belediyelerde yedi, diğer belediyelerde beş kişiden oluşmaktadır. Haftada birden az olmamak üzere, önceden belirlenen gün ve saatte toplanmaktadır (Toprak, 2014, s. 225).

Belediye encümeninin başlıca görevleri şunlardır (Sayan, 2013, s. 13):

- Umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek,
- Stratejik plan ile yatırım ve çalışma programlarını incelemek,
- Bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek,
- Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararı almak, uygulamak,
- Kamularda öngörülen cezaları vermektir.

Belediye içinde, doğrudan belediye başkanına bağlı, beldede huzur ve düzeni sağlamakla görevlendirilen; belediye zabıtası isminde özel bir kolluk gücü bulunmaktadır. Zabıta, belediye meclisi tarafından alınan kararları yerine getirirken kendilerine karşı gelerek görevlerinin engellenmesi durumunda olayla ilgili kişiler kolluk kuvvetlerine karşı gelenler gibi cezalandırılmaktadır (Eryılmaz, 2016, s. 199).

2.8.2.4.3. Belediye Başkanı

Belediye başkanı, belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Belediye başkanı doğrudan halk tarafından seçilmesi belediye organları içinde başkanın konumunu güçlendirmektedir. Belediye başkanlığının görev süresi beş yıldır (Eryılmaz, 2016, s. 199).

Belediye başkanının görev ve yetkilerinden bazıları şunlardır (Toprak, 2014, s. 226):

- Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilatını sevk ve idare etmek,

- Belediyeyi devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak yargı yerlerinde temsil etmek, meclise ve encümene başkanlık etmek,
- Belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak ve bunlara uygun olarak bütçeyi, performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek, değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak,
- Belediyenin hak ve menfaatlerini korumak,
- Belediyeyi stratejik plana uygun olarak yönetmek,
- Belediye ve bağlı kuruluşları ile işletmelerini denetlemek, şartsız bağışları kabul etmek
- Kararlarını uygulamak,
- Belediye personelini atamak.

Belediye başkanlığı ölüm ve istifa durumlarında kendiliğinden sona ermektedir. Ayrıca bu durumun dışında (Kararlı ve Tekeş, 2016, s. 327):

- Belediye başkanının seçilme yeterliliğini kaybetmesi,
- Görevine mazeretsiz ve kesintisiz yirmi günden fazla terk etmesi ve bu durumun mülki idare amiri tarafından belirlenmesi,
- Görevini sürdürmeye engel bir hastalık, sakatlık durumunu yetkili sağlık kuruluşu raporuyla belgelemesi,
- Belediye meclisinin feshedilmesini gerektiren eylem ve işlemlere katılması halinde, İçişleri Bakanlığının başvurusu üzerine Danıştay'ın kararıyla başkanlık sıfatı sona ermektedir.

2.8.2.5. Büyükşehir Belediyeleri

1982 Anayasası'nın yerinden yönetimi açıklayan 125. maddesinde "Büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir." ifadesi yer almaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: 125. Madde). Bu ifadeden yola çıkılarak 5216 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyesi düzenlenmiştir.

Anayasanın hiçbir yerinde büyükşehir yer almamakla birlikte 5216 sayılı kanun ile düzenlendiği görülmektedir. Ancak 12.11.2012 tarihli 6360 tarihli Kanunla Büyükşehir Kanunu değiştirilmiş ve Büyükşehir Belediye sisteminde önemli düzenlemeler yapılarak 16 olan büyükşehir sayısı 30'a çıkarılarak bu illerdeki köyler mahalleye dönüştürülmüş, bucaklar ve il özel idareleri kaldırılmıştır. Türkiye'de büyükşehir belediyesi olan iller; Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van, Adana Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya, Samsun, İstanbul, Kocaeli, Ordu'dur (Kararlı ve Tekeş, 2016, s. 328)

Büyükşehir belediye yönetimi büyük ölçüde belediye yönetimi ile aynı özelliklere sahiptir. Şöyle ki büyükşehir belediyelerinin organları da büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanından oluşmaktadır. Bu organların çalışma usulleri de belediye ile aynıdır.

2.8.3. Köy Yönetimi

Türkiye'de çok partili döneme geçişle birlikte kırsal bölgelere hizmet sağlama amacı önemli hale gelmiş ve alt yapı yatırımları yapılmaya başlamıştır. Özellikle karayolları yatırımı kırsal bölgelerle sanayi ve ticaretin geliştiği bölgeler arasındaki ilişkileri geliştirmektedir. Türkiye'de köyler; az nüfuslu, ekonomisi tarıma dayalı, kendine özgü toplumsal yapısı olan yerleşim birimleri olarak tasvir edilmektedir (Toprak, 2014, s. 137). 1924 tarihli, 442 sayılı Köy Kanunu ile yönetilen köyler; "Nüfusu iki binden aşağı, halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi" şeklinde tanımlanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: 127. Madde).

İdari sistemimizi düzenleyen 5442 sayılı İl İdaresi Kanununa göre, yeniden köy kurulması veya yerinin değiştirilmesi Bayındırlık ve Sağlık Bakanlıklarının mütalaası alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının onayıyla yapılmaktadır. Köylerin aynı ilçe içinde bir bucaktan başka bir bucağa bağlanması, köy adlarının değiştirilmesi, köylerin birleştirilmesi ve ayrılması, bir mahalle veya semtin o köyden ayrılıp başka bir köy ile birleştirilmesinde de aynı usul uygulanmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı).

2.8.3.1. Köy Yönetiminin Görev ve Yetkileri

442 sayılı Köy Kanunu'na göre köye ait görev ve sorumlulukların köylüler tarafından yerine getirilmesi esası konularak, mecburi işler ve köylünün isteğine bağlı olan işler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Köylü zorunlu olan işleri yapmadığı takdirde ceza alırken, isteğe bağlı işlerde ceza uygulaması yoktur. Ancak zorunlu olmayan işlerde köy derneğinin yarısından fazlasının karar vermesi ve il merkezli köylerde vali, ilçe merkezli köylerde kaymakam tarafından onaylanması durumunda işler zorunlu hale gelmekte ve yapılmadığında ceza işlemi uygulanmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı).

Mecburi işlerden bazıları (T.C. İçişleri Bakanlığı):

- Sıtmaya karşı köy sınırı dâhilindeki su birikintilerini kurutmak,
- Köye kapalı yoldan içme suyu getirmek,
- Mescit, okul ve köye meydan yapmak,
- Köy halkından askerde bulunanların ve bakacağı olmayan öksüzlerin tarlalarını, bağ ve bahçelerini imece yoluyla sürüp ekmek, harmanlarını kaldırmak,
- Köy namına nalbant, bakkal, arabacı dükkânları yaptırmak,
- Köye korucu, sığırtmaç, danacı ve çoban tutmak,
- İhtiyar meclisleri tarafından şahitlik için çağrılınca herhalde gelmek ve eğer gelmeyecek kadar mazereti varsa bildirmek şeklinde sıralanabilmektedir.

İsteğe bağlı işler ise (T.C. İçişleri Bakanlığı):

- Köye sulama tesisi kurmak,
- Köye bir hamam yapmak,
- Pazar ve çarşı yeri yapmak,
- Orman yetiştirmek,
- Yanan veya yıkılan yoksul evlerini köy yardımı ile yapmak gibi işleri kapsamaktadır.

Köy yönetiminde işlerin gerçekleştirebilmesi adına köy yönetiminin organları dışında köy korucusu, köy imamı, köy sağlık korucusu ve köy kâtibi gibi köy yönetiminin personelleri de bulunmaktadır (Toprak, 2014, s. 152).

2.8.3.2. Köy Yönetiminin Organları

Köy idaresinde, muhtar, ihtiyar heyeti ve köy derneği köyün organları olarak kabul edilmektedir.

2.8.3.2.1. Muhtar

Muhtar köy yönetimin başı, devletin köydeki temsilcisidir. Muhtar, köy derneği tarafından beş yıllık bir süre için seçilmektedir. Muhtarlık seçiminde siyasi partiler aday gösteremezler. Muhtarın köy tüzel kişiliğinin yürütme organı olması nedeniyle köyle ilgili ve devletin köydeki temsilcisi olması nedeniyle de devletle ilgili işleri bulunmaktadır (Toprak, 2014, s. 150).

Muhtarın köyün temsilcisi olarak yerine getirdiği başlıca görevler (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2014, s. 409):

- Köylünün zorunlu işlerini yaptırmak,
- Köy işlerinde harcanacak parayı toplamak ve harcama emri vermek,
- Mahkeme ve resmi yerlerde köyü temsil etmek şeklinde sıralanabilmektedir.

Muhtarın devlet memuru sıfatıyla yerine getirdiği görevler (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2014, s. 408):

- Hükümet tarafından bildirilen kanun, talimat ve emirleri köy halkına açıklamak ve hükümet tarafından kendisine verilen emirleri yerine getirmek,
- Köy sınırları içinde asayiş korumak,
- Salgın ve bulaşıcı hastalıkları aksatmadan hükümete bildirmek,
- Köye gelen şüpheli kişileri karakola bildirmek,
- Köyün nüfus işlerinin takibi,
- Köy Kanunu'nda ismi geçen davaları ihtiyar meclisine söyleyerek kararını almak,
- Mahkemeye ait tebligat ve tezkereleri ilgililere bildirmek,
- Hükümet kanunlarına aykırı davranan ve köylünün canına, malına el uzatan kimseleri köy korucularına yakalatarak hükümete göndermektir.

Muhtarlar üzerinde merkezi idarenin idari vesayet hakkı bulunmaktadır. Köy Kanunu'na göre il merkezine bağlı köylerde vali, ilçe merkezine bağlı köylerde kaymakamlar köy muhtarlarının görevlerini yerine getirmediğini tespit etmeleri durumunda yazılı ihtarında bulunmaktadır. İhtara rağmen görevini yapmayan muhtarlar; illerde il idare kurulu, ilçelerde ilçe idare kurulu tarafından alınan karar doğrultusunda görevden uzaklaştırılmaktadır. Bu şekilde görevden uzaklaştırılan köy muhtarı ve ihtiyar meclisi tekrar aynı göreve seçilemezler (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2014, s. 409). Ayrıca muhtarın köy yararına olmayan kararları kaymakam veya vali tarafından bozulmaktadır (Eryılmaz, 2016, s. 220).

Köy muhtarlığının ölüm gibi irade dışı bir hadise dışında sona erme nedenleri aşağıda sıralanmaktadır (Toprak, 2014, s. 151):

- İstifa,

- Seçim sırasında seçilme yeterliliğine sahip olunmadığının sonradan ortaya çıkması,
- Seçim sonrasında seçilme yeterliliğine yönelik şartların yitirilmesi,
- Görevini yerine getirmemesidir.

2012 tarihli 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyesi olan yerleşim yerlerindeki köy muhtarlıkları kaldırılarak bu yerler ilçe belediyelerine mahalle statüsünde bağlanmıştır. Bu kararlar birlikte köy sayılarının azalmış olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca kentleşme ile birlikte birçok köyün nüfusu azalarak, sağlık ocakları ve okullar kapatılmak zorunda kalmıştır. Nüfusun şehirde toplanması kamu hizmetlerinin sunumunu kolaylaştırmış ve maliyetleri azaltmıştır (Eryılmaz, 2016, s. 218).

2.8.3.2.2. İhtiyar Heyeti

İhtiyar heyeti, yürütmeye ilişkin kararlar alan ve köy işlerini denetleyen, “yürütme ve karar” organı olarak çalışmaktadır. İhtiyar heyeti üyeleri köylü seçmen tarafından çoğunluk usulüne göre seçilmektedir (Toprak, 2014, s.147).

İhtiyar meclisine seçilmek için yirmi beş yaşını bitirmiş olmak ve en az altı aydır orada oturuyor olmak gerekmektedir. İhtiyar meclisinin başı muhtardır. Yine muhtarlık seçimlerinde de olduğu gibi siyasi partiler ihtiyar heyetine aday gösteremezler (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2014, s. 406).

İhtiyar heyeti; nüfusu bine kadar olan yerleşim yerlerinde 8 kişiden, nüfusu bin ile iki bin arasındaki yerlerde 10 kişiden ve nüfusu iki binden fazla yerlerde 12 kişiden oluşmaktadır. Köy imamı ve köy okulunun müdürü ihtiyar heyetinin tabii üyeleridir (Eryılmaz, 2016, s. 220).

İhtiyar heyetinin başlıca görev ve yetkileri (Kararlı ve Tekeş, 2016, s. 332):

- İmece ve salmaya karar vermek,
- Muhtarın harcamalarını denetlemek,

- Köy bütçesini kabul etmek,
- Kamulaştırmaya karar vermek,
- Köylüler arasındaki anlaşmazlıkları çözmeye çalışmaktır.

2.8.3.2.3. Köy Derneği

Köy derneği köydeki seçmenlerden oluşmakta ve köy tüzel kişiliğinin genel karar organı olarak çalışmaktadır. Köydeki tüm seçmenler, köy derneği ile köy yönetimine dâhil olabilmektedir. Bu özellik doğrudan demokrasiye bir örnektir. Köy derneğinin önemli görevleri (Eryılmaz, 2016, s. 220):

- Yapılması isteğe bağlı olan köy işlerinin zorunlu olmasına karar vermek,
- Köy muhtarı ve ihtiyar heyeti üyelerini seçmek,
- Köyün bir başka köyle birleşmesine ya da ayrılmasına karar vermek,
- Gerekli şartlar sağlandığında köyde belediye kurulmasına karar vermektir.

2.9. Kalkınmanın Yerel Aktörü Bölgesel Kalkınma Ajansları ve İstatistikî Bölge Birimleri

Türkiye’de 1960’lı yıllardan itibaren; sosyo-kültürel ve ekonomik kalkınmanın hızlanması, uygulanan politikalar arasında uyum sağlanması, toplumsal ve kültürel dönüşümün sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi ve ekonomiye rasyonel kamu müdahalesinin temini amacıyla kalkınma planlarının hazırlanması ve uygulanması fikri önem kazanmıştır. 1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. 1961 Anayasası ile kalkınmayı sağlayabilmek için kalkınma planlarının hazırlanması hükme bağlanarak DPT’ ne anayasal bir kimlik kazandırılmıştır. 1982 Anayasası ile planlı kalkınmayı ve planların devlet tarafından hazırlanması hükme bağlanmıştır. 2011 yılındaki düzenleme ile birlikte DPT Kalkınma Bakanlığı’na dönüştürülmüştür (Bulut, 2015, s. 807).

2002 yılında bölgesel istatistiklerin toplanması, bölgelerin sosyo-ekonomik analizlerinin yapılması ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemi'ne uygun istatistiki veri tabanı oluşturulması amacıyla İBBS'nin tanımlanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu kararı çıkarılmıştır. Buna karara göre ekonomik, sosyal ve coğrafi yönden benzerlik gösteren komşu iller “Düzy 1” ve “Düzy 2” olarak tanımlanmıştır. İller genel olarak “Düzy 3” olarak sınıflandırılmıştır. (2002/4720 Bakanlar Kurulu Kararı). Diğer bir ifade ile Düzy 3 kapsamındaki her il bir İBBS' yi ifade etmektedir Düzy 2 komşu illerin gruplandırılması ve Düzy 1 ise Düzy 2'nin gruplandırılması sonucu oluşan istatistiki sınıflandırma şeklinde ifade edilmektedir. Bu bölgelerin yeniden düzenlenmesine Bakanlar Kurulu yetkilidir (Toprak, 2014, s. 131). Aşağıda Tablo 2’de Türkiye İBBS’ si gösterilmektedir.

Tablo 2: Türkiye İBBS

KOD	DÜZEY 3	KOD	DÜZEY 2	KOD	DÜZEY 3
TR1	İstanbul	TR10	İstanbul Alt Bölgesi	TR100	İstanbul
TR2	Batı Marmara	TR21	Tekirdağ Alt Bölgesi	TR211	Tekirdağ
				TR212	Edirne
				TR213	Kırklareli
		TR22	Balıkesir Alt Bölgesi	TR221	Balıkesir
				TR222	Çanakkale
TR3	Ege	TR31	İzmir Alt Bölgesi	TR310	İzmir
		TR32	Aydın Alt Bölgesi	TR321	Aydın
				TR322	Denizli
				TR323	Muğla

		TR33	Manisa Alt Bölgesi	TR331	Manisa
				TR332	Afyonkara hisar
				TR333	Kütahya
				TR334	Uşak
TR4	Doğu Marmara	TR41	Bursa Alt Bölgesi	TR411	Bursa
				TR412	Eskişehir
				TR413	Bilecik
		TR42	Kocaeli Alt Bölgesi	TR421	Kocaeli
				TR422	Sakarya
				TR423	Düzce
				TR424	Bolu
				TR425	Yalova
		TR5	Batı Anadolu	TR51	Ankara Alt Bölgesi
TR521	Konya				
TR52	Konya Alt Bölgesi			TR522	Karaman
TR6	Akdeniz	TR61	Antalya alt Bölgesi	TR611	Antalya
				TR612	Isparta
				TR613	Burdur
		TR62	Adana Alt Bölgesi	TR621	Adana
				TR622	Mersin

		TR63	Hatay Alt Bölgesi	TR631	Hatay
				TR632	Kahraman maraş
				TR633	Osmaniye
TR7	Orta Anadolu	TR71	Kırıkkale Alt Bölgesi	TR711	Kırıkkale
				TR712	Aksaray
				TR713	Niğde
				TR714	Nevşehir
				TR715	Kırşehir
		TR72	Kayseri Alt Bölgesi	TR721	Kayseri
				TR722	Sivas
TR723	Yozgat				
TR8	Batı Karadeniz	TR81	Zonguldak Alt Bölgesi	TR811	Zonguldak
				TR812	Karabük
				TR813	Bartın
		TR82	Kastamonu Alt Bölgesi	TR821	Kastamonu
				TR822	Çankırı
				TR823	Sinop
		TR83	Samsun Alt Bölgesi	TR831	Samsun
				TR832	Tokat
				TR833	Çorum

				TR834	Amasya
TR9	Doğu Karadeniz	TR90	Trabzon Alt Bölgesi	TR901	Trabzon
				TR902	Ordu
				TR903	Giresun
				TR904	Rize
				TR905	Artvin
				TR906	Gümüşhan e
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	TRA 1	Erzurum Alt Bölgesi	TRA11	Erzurum
				TRA12	Erzincan
				TRA13	Bayburt
		TRA 2	Ağrı Alt Bölgesi	TRA21	Ağrı
				TRA22	Kars
				TRA23	Iğdır
				TRA24	Ardahan
		TRB	Ortadoğu Anadolu	TRB 1	Malatya Alt Bölgesi
TRB12	Elazığ				
TRB13	Bingöl				
TRB14	Tunceli				
TRB	Van Alt Bölgesi			TRB21	Van
				TRB22	Muş

		2		TRB23	Bitlis
				TRB24	Hakkâri
TRC	Güneydoğu Anadolu	TRC 1	Gaziantep Alt Bölgesi	TRC11	Gaziantep
				TRC12	Adıyaman
				TRC13	Kilis
		TRC 2	Şanlıurfa Alt Bölgesi	TRC21	Şanlıurfa
				TRC22	Diyarbakır
		TRC 3	Mardin Alt Bölgesi	TRC31	Mardin
				TRC32	Batman
				TRC33	Şırnak
				TRC34	Siirt

Kaynak:https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27nin_%C4%B0BBS%27si
(Erişim Tarihi: 25.11.2020).

Tablo 2’de görüldüğü gibi Türkiye’de Düzey 1 İstatistiki Bölge Birimi sayısı 12’dir. Düzey 2 kapsamındaki gruplandırma sayısı 26 ve Düzey 3 istatistiki bölge birimi sayısı 81’dir.

Belirtilen istatistiki bölgelerle ilgili olarak 2006 yılında Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kalkınma Ajansları Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanuna göre kalkınma ajansları, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’nın bağlı olduğu Bakanın teklifi ile Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı).

Kalkınma ajansları; yönetim kurulu, kalkınma kurulu ve genel sekreterlikten oluşmaktadır. Kalkınma ajansının karar organı; yönetim kurulu, danışma organı; kalkınma kurulu ve icra organı ise genel sekreterliktir.

Türkiye'deki BKA'ların temel özellikleri şunlardır (Bulut, 2015, s. 812):

- Çalışmalarını belli bir bölgede yürütür.
- Kısmi özerkliğe sahiptir.
- İdari işlemle kurulur.
- Tüzel kişiliğe sahiptir.
- Kamu tarafından finanse edilmektedir.
- Dinamik ve şeffaf bir yapıya sahiptir.

Türkiye'deki kalkınma ajanslarının temel görevleri ise aşağıdaki gibidir (Bulut, 2015, s. 812):

- ARGE çalışmaları yapmak,
- Bölgenin tanıtımını yapmak,
- Bölgesel yönetimlerin planlama çalışmalarına teknik destek vermek,
- Kaynakların optimal dağılımını sağlamak,
- Bölgesel kalkınmayı gerçekleştirecek çalışmalar yürütmek,
- Toplumlar arası işbirliği sağlamak.

Türkiye'de bulunan 26 kalkınma ajansı sorumluluk sahalarının öncelikli ihtiyaçlarına göre kalkınmayı sağlayacak programlar yürütmeyi hedeflemektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı). Bu çerçevede, son dönemde geri kalmış bölgeleri hedef alan bölgesel politika yaklaşımı bırakılarak tüm bölgelerin olası potansiyellerini ortaya çıkaracak daha kapsamlı yaklaşımlara yönelim söz konusu olmuştur. Geleneksel politikalar yerini her bölgenin kendine özgü güçlü yanlarını öne çıkaracak anlayışlara bırakmıştır. Tüm bölgelerde birbirine benzeyen bir altyapı oluşturulması yerine, ele alınan bölgeye özel politikalarla kalkınmanın sağlanması ve tüm paydaşların katılımıyla bölgelerin rekabetçi üstünlüklerinin sürdürülebilir şekilde artırılması bölgesel kalkınma anlayışının temeli olmuştur (Can, 2011, s. 19).

Bütün bu gelişmeler neticesinde katılımcılık esaslı çerçevesinde yerel kalkınma planlarının oluşturulması, yerel potansiyelin harekete geçirilmesi, yeni planların geliştirilmesi için kalkınma ajansları önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Can, 2011, s. 20).

Kalkınma ajanslarının etkinliği üzerine yapılan “Yeni Bölgesel Kalkınma Politikasının Yerel Aktörleri Olarak Kalkınma Ajanslarının Etkinliğinin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği” adlı çalışmada veri zarflama analizi (VZA) yöntemi kullanılarak Güney Marmara Kalkınma Ajansı hariç 25 kalkınma ajansı değerlendirilmiş ve en etkin 3 kalkınma ajansı belirlenmiştir. Bu ajanslar sırasıyla İstanbul Kalkınma Ajansı, Trakya Kalkınma Ajansı ve Zafer Kalkınma Ajansı şeklindedir (Kırankabeş, 2013, s. 253).

Yine kalkınma ajanslarının etkinlikleri üzerine yapılan “Bölgesel Kalkınma Politikalarının Etkinliği: Türkiye Alt Bölgeler Bazında Bir Uygulama” adlı çalışmada VZA yöntemi ile kalkınma ajanslarının politika etkinlikleri tahmin edilmiş ve doğudaki kalkınma ajanslarının batıdaki kalkınma ajanslarına göre daha az etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bakırcı, Ekinci ve Şahinoğlu, 2014, s. 281).

2.10. Yerel Yönetimlerin Kalkınmadaki Rolü

Türkiye’de planlı kalkınma dönemi ile birlikte toplum kalkınmasına da geniş ölçüde önem vermiştir. Toplumun kalkınması, her vatandaşın hizmetlerden yararlanabilmesi en geniş anlamıyla yalnızca devlet eliyle gerçekleştirilen bir sonuç olarak görülmemektedir. Toplumsal kalkınma, yerel halkın da çaba ve gayretini, gönüllü katılımını gerektiren bir olgudur. Son dönemde dünya genelinde pek çok vakıf, dernek ve gönüllü faaliyetler yöneten katılımcılar toplumsal kalkınmaya katkı için çalışmaktadır. Gönüllü faaliyetler; ihale, imtiyaz, kamu yararına yapılan yardımlar gibi gönüllü

katılım metotları ve özelleştirme faaliyetleri ile ilişkilendirilmektedir (Toprak, 2014, s. 380).

Kırsal bölgelerden kentlere yapılan göçler şehirlerin fiziki yapılarını etkilediği kadar vatandaşların yönetimden beledikleri hizmet ve taleplerini de etkilemektedir. Yerel yönetimler halka en yakın kuruluşlar olarak halk ile ilişkilerini geliştirmek zorundadır. Son yıllarda yerel yönetimlerin yönetsel yapısı ve görevlerini yerine getirme şekilleri değişim göstermekte ve yeni programlar düzenlemektedir (Toprak, 2014, s. 381).

Yerel halkın, yönetimin gerçekleştirdiği işlemler hakkında bilgi sahibi olması ve kendini etkileyecek her türlü kararın kimler tarafından alındığını bilmesi gerekmektedir. Bu sayede halkın elde ettiği bilgiler ile yönetime katılımı ve gerçekleştirilen işlemlerde kamu yararının varlığının denetimi mümkün olabilmektedir (Toprak, 2014, s. 430).

2.10.1. İl Özel İdarelerinin Kalkınmadaki Rolü ve Sorunları

2000'li yıllardan itibaren bölgeler arası gelişim farklılıklarını azaltmak adına yerel yönetimlerde; aktif ve sonuç odaklı olarak çok aktörlü yönetim modeline sahip, stratejik planlamanın esas olduğu, kapsamlı bir yenileşme süreci başlamıştır. İl özel idareleri de bu süreç içinde rol alan yerel aktörler arasında yer almaktadır (Ak vd., 2014, s. 159).

Karabulut, Polat ve Bakkal tarafından 2010 yılında yapılan bir çalışmada Türkiye genelinde İl özel idaresi yöneticilerine bir anket uygulaması gerçekleştirilmiş ve sonuç olarak; yöneticilerin büyük bir kısmı, il özel idaresi öz gelirlerini yetersiz bulmakta ve genel bütçeden, özel idarelere ayrılan payların sadece nüfus ölçütünü dikkate alarak uygulanmasını yeterli görmemektedir. Ayrıca yöneticilerin büyük bir kısmı il özel idaresinin atıl durumda varlıkları olduğunu ve bu varlıkların verimli alanlarda kullanılabileceği belirtmiştir (Karabulut vd., 2010).

İl özel idarelerinin; bağışlar, kanunda belirtilen vergi, resim, harç ve katılma payları, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar gibi gelir kalemleri bulunmaktadır. Ancak bu gelirler, görev ve yetkileri ile karşılaştırıldığında yetersiz kalmaktadır. 5302 Sayılı Yasa'da belirtildiği üzere; altyapı hizmetlerinden sağlığa kadar uzanan geniş bir görev alanına sahip bu yerel aktörün, görevleri ile orantılı gelirler sağlandığında veya gelir yaratma kapasiteleri geliştirildiğinde bölgesel kalkınmada daha etkin bir rol oynayacağı düşünülmektedir (Çetin, 2009, s. 254).

Yerel yönetimler hizmetlerde etkinlik-verimlilik konusunda merkezi yönetime kıyasla daha başarılıdır. Böyle önemli kuruluşlarda çalışan kişilerin de iyi eğitim almış olması beklenmektedir. Dolayısı ile insan kaynakları yönetimi de önemli sorunlardan biri olarak gösterilmekte, kalifiye eleman eksikliği ve karar organları arasındaki yetki çatışmaları pek çok yerde vurgulanmaktadır (Çetin, 2009, s. 254).

Tablo 3'te Mahalli idareler ve il özel idarelerinin yıllara göre bütçe dengeleri verilmektedir.

Tablo 3: Mahalli İdareler ve İl Özel İdareleri Bütçe Dengesi (2015-2019)

	Yıllar	Harcama (Bin TL)	Gelir (Bin TL)	Bütçe Dengesi (Bin TL)
Mahalli İdareler (Toplam)	2015	99.659.563	97.706.380	-1.953.183
	2016	121.184.088	109.374.491	-11.809.597
	2017	151.262.912	133.766.501	-17.496.411
	2018	183.658.007	157.938.576	-25.719.431
	2019	163.138.373	151.241.768	-11.896.605

İl Özel İdareleri (Toplam)	Yıllar	Harcama (Bin TL)	Gelir (Bin TL)	Bütçe Dengesi (Bin TL)
	2015	7.571.107	8.096.206	525.099
	2016	7.882.697	8.424.206	541.509
	2017	9.266.959	9.288.491	21.532
	2018	12.482.849	11.318.509	-1.164.340
	2019	11.256.954	10.696.680	-560.274

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nden derlenmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde genel olarak mahalli idarelerin de il özel idarelerinin de yıllara göre artış gösteren bir harcama seyri izlediği ve bu artış karşısında gelirlerinin yetersiz kaldığı ve bütçeyi açıkla kapattıkları görülmektedir.

2.10.2. Belediyelerin Kalkınmadaki Rolü ve Sorunları

Türkiye'de planlı kalkınma dönemi ile birlikte her vatandaşın hizmetlerden yararlanabilmesi, toplumun kalkınması en geniş anlamıyla yalnızca merkezi otorite eliyle gerçekleştirilen bir sonuç olarak görülmemektedir. Yerel halkın; ihtiyaç ve isteklerini en iyi şekilde anlayabilecek, sorunlarına çözüm bulabilecek en önemli önemli yerel aktör belediyelerdir.

2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanun ile birlikte pek çok düzenleme yapılmıştır. Birçok AB ülkesinde de gözlemlenen yeniliklerle: Hizmette etkinliği sağlamak, merkezi yönetimin gücünü koruyarak yerel iktidarın etkinliğini artırmak hedeflenmektedir. Dolayısıyla Yerel yönetimlerde

kalkınma konusunda belediyelere çok iş düşmektedir. Kalkınmada yalnızca ekonomik veriler göz önünde tutulmamalı, aynı zamanda insan odaklı olmalıdır. Ayrıca yerel kalkınma mümkün olduğunca eşitlikçi ve genel olmalıdır. Yerel kalkınmada önemli görevler üslenen belediyeler bu süreçte verilen hizmetlerin toplumun her kesimine ulaştığını teyit etmeli, hizmetlerden yeteri kadar yararlanamayan kesimi gözetici adımlar atmalıdır.

Kalkınma ile ilgili olarak, 5393 numaralı Belediye Kanunu'nun 41. Maddesinde: *“Belediye başkanı, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plânı ve programı ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yılbaşından önce de yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunar. Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Nüfusu 50.000'in altında olan belediyelerde stratejik plân yapılması zorunlu değildir. Stratejik plân ve performans programı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir”* (5393, 41) ifadesi yer almaktadır.

Yine 5393 numaralı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesinde: *“Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar. Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usul ve esasları Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir”* (5393, 76) ifadesi yer almaktadır.

Başta sürdürülebilir kalkınma ve gelecek nesiller için çevresel duyarlılık önemli bir göstergedir. Tablo 4'te belediyelerin yıllara göre gerçekleştirdiği çevresel harcamalar görülmektedir.

Tablo 4: Yıllara Göre Belediyelerin Çevresel Harcamaları (2006-2016)

Belediye Çevresel Harcamalar	Yıllar	Tutar (TL)
	2006	5.710.049.295
	2007	7.925.987.622
	2008	7.762.650.344
	2009	8.377.129.879
	2010	8.377.422.545
	2012	10.236.991.552
	2013	11.929.012.418
	2014	13.431.172.359
	2015	17.427.904.522
	2016	20.886.632.29

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu'ndan derlenmiştir.

Tablo 4'te görüldüğü üzere çevresel konularda artan bilincin de etkisi ile belediyelerin gerçekleştirdiği çevresel harcamalar giderek artış göstermiştir. Kalkınma sürecinde yeni gelişen yerlerin temizlik ve çevre düzenlemesi gibi bölgenin standartlarını iyileştiren adımlar atılması yerel kalkınma açısından önem arz etmektedir.

2.10.3. Köylerin Kalkınmadaki Rolü ve Sorunları

Herhangi bir bölgede sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimi sağlamak; devlet ve halkın birlikte planlı bir şekilde işbirliği ile mümkün olmaktadır.

Her ülkede çeşitli nedenlerle bölgeler arası dengesizlikler görülebilmektedir. Genellikle hizmet götürmenin zor olduğu, nüfusun az olduğu kırsal yerleşim alanları bu bölgeler arası dengesizliğin bariz bir şekilde görüldüğü örnekler arasındadır. Bu nedenle köyler yerel kalkınma için öncelikli alanlardır.

Köy idaresi merkezi yönetimin bir temsilcisi olduğu için köyün kalkınması için önerilerini, köy ile ilgili sorunlarını ve ihtiyaçlarını kaymakam ve/veya valiye aktarma imkânına sahiptir. Köy idaresinin en yetkili görevlisi olan muhtarın, bu imkânları iyi değerlendirmesi ve köyüne faydalı olması beklenmektedir.

Köyler iyi bir yönetimle, düşük meblağlar harcanarak kalkınabilecek potansiyele sahiptir. Köylerin kalkınması ile köyden kente göç sona erdirilebilir ve şehirdeki kalkınma planları daha etkin yürütülebilir.

Kanunda muhtar ve ihtiyar heyeti arasındaki anlaşmazlıklara yönelik çözüm bulunmaması nedeni ile birçok köyde ihtiyar heyetinin muhtarı veya muhtarın ihtiyar heyetini şikâyet ettiği görülmektedir. Muhtar ve ihtiyar heyeti kararlarına ilişkin kanun yollarının açıkça belirlenmesinin anlaşmazlıkları azaltacağı öngörülmektedir (Toprak, 2014, s. 152).

Muhtarın görevleri arasında köyün nüfus işlerinin takibi olmasına karşın köy nüfusuna kayıtlı olup köyde ikamet etmeyen vatandaşların durumlarından haberdar olamamaktadır. Hatta çoğu muhtarın bu durumdan kaynaklı olarak köylülerini tanıyamaması adli ve idari soruşturmalarda sorun teşkil etmektedir.

2.10.4. BKA' ların Kalkınmadaki Rolü ve Sorunları

Yerel kalkınma denilince akla ilk gelen seçeneklerden biri kalkınma ajanslarıdır. Kalkınma ajansları, yerel aktörler ve dinamikler arasında uyumluluk oluşturarak bölgesel kalkınmayı harekete geçiren ve bölgesel rekabet gücünü arttıran birimler olarak görülmektedir. Kalkınma ajanslarının

optimum ölçeği sağlayarak bölge dinamiklerini harekete geçireceği düşüncesi kabul görmektedir.

BKA' lar temelde bölge içi ve bölgelerarası gelişim farklılıklarını azaltmak amacı ile dünya genelinde 1930'lu yıllarda ortaya çıkmakla birlikte Türkiye'de 2006 yılında faaliyete başlamıştır (Doğan, 2011, s. 59). Kalkınma ajanslarının, yerel aktörler arasında sinerji sağlayarak bölgesel kalkınma çabalarına pozitif etki yaratması hedeflenmiştir. Ayrıca sorumlu olduğu bölge üzerinde yaptığı çalışmalar nedeniyle yerli ve yabancı yatırımcılara rehber görevi görmektedirler (Tutar ve Demiral, 2007, Engin, 2011).

2014-2018 yılları arasındaki kalkınma planında Türkiye'nin kalkınma öncelikleri konusuna yer verilmiştir. Kalkınma ajansları faaliyetlerini sürdürdüğü bölgelerde rekabet gücünü artıracaklarını öngördükleri mali bir eylem planı hazırladıklarını beyan etmiştir. GAP 'ın yanı sıra DAP, DOKAP, KOP için bölge kalkınma idareleri kurulmuştur. Ayrıca bölgesel potansiyeli değerlendirebilecek yerli ve yabancı sermaye yatırımlarından yararlanmanın önemi vurgulanmıştır (Aktaran; Atmaca, 2020, s. 74).

Yaşanan gelişmelerle; katılımcılık esasına dayalı olarak yerel kalkınma planlarının yapılması, yatırım altyapısının iyileştirilmesi, stratejilerin geliştirilmesi ve yerel potansiyeli harekete desteklerin sağlanması için en önde gelen yerel aktörlerden biri kalkınma ajansları olarak karşımıza çıkmaktadır (Can, 2011, s. 20).

"Bölgesel Kalkınma Ajansı (BKA) Deneyimlerinin Karşılaştırmalı Analizi: İngiltere ve Türkiye Örnekleri" adlı çalışmada BKA' ların örgütlenme yapısı olarak tek tipte ve bölgenin gelişim düzeyini dikkate almadan her bölgede kurulduklarını ve kuruluş aşamalarında dış kökenli, AB'nin dayatma projesi olarak görüldüğü dile getirilmiştir. Ayrıca BKA' ların yerel aktörler ve merkezi otorite ile işbirliği konusunda sorunlu oldukları, İngiltere'de faaliyette oldukları süre boyunca denetlendikleri ancak

Türkiye’de denetim konusunda da sorunların olduğu belirtilmiştir (Çelik, 2017). Kalkınma ajansları 5449 sayılı kanunda belirtilmediği üzere Sayıştay denetimi dışındadır. İç denetimle kendini denetleyecek, hazırlanan raporlar bağımsız denetim kuruluşları tarafından incelenmektedir. Bu durum denetim eksikliğine ve dolayısı ile başarısızlıklara neden olabilmektedir.

5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun’un 10. maddesine göre BKA’ ların yönetiminde sanayi odası başkanı ve ticaret odası başkanı bulunurken ziraat odası başkanı yer almamaktadır. BKA’ ların görece az gelişmiş, ekonomik yapısı tarıma bağlı bölgelerde de faaliyet gösterdiği düşünüldüğünde bu durum sorun teşkil edebilmektedir.

2.10.5. Sivil Toplum Kuruluşlarının Kalkınmadaki Rolü ve Sorunları

Sivil toplum örgütü; sendika, oda, dernek, vakıf gibi ortak amaçlar doğrultusunda, resmi kurumlardan bağımsız olarak faaliyet gösteren, üye ve çalışanları gönüllülük esasına göre belirlenen, geliri bağış veya üyelik ödemeleri tarafından sağlanan kar amacı olmayan kuruluşlardır (Wikipedia, 2020).

Yönetişim kavramının, yani ilgili birimlerin koordine ve sinerji içinde çalışma biçiminin hayatımıza girmesiyle birlikte kalkınmada sivil toplum kuruluşları da önem kazanmıştır. STK’lar kalkınmayı teşvik eden, devlet ve özel sektörle iş birliği içerisinde olan bir yapı olarak kabul edilmektedir (Derici, 2020, s. 235).

Etkin kalkınmada sivil toplum kuruluşlarının üç önemli rolü bulunmaktadır. Bunlar (Aktaran: Derici, 2020, s. 237):

- Kalkınma etkinliğinin küresel gündemini şekillendirirler.

- Bağışçılarının ve diğerkalkınma aktörlerinin hareketlerini takip ederler ve yolsuzluklara karşı bekçi rolü oynarlar.
- Plan ve programlarını uluslararası alanda kabul görmüş kalkınma etkinliğı ilkelerine göre belirleyerek kalkınma etkinliğini arttırmaya yardımcı olurlar.

Devletin; eğitim, sağık gibi alanlardaki rolünün azalması; insanların STK'ları bu konularda devletin alternatifi olarak görme eğilimini artırdığı için STK'lar da bu doğrultuda fonlandırılmıştır. Ancak bu kuruluşlara yapılan yardımların artması yoksulluğı azaltmadığı gibi kalkınma konusunda da pozitif bir etki sağlayamamıştır. Kaynakların etkin kullanılamaması problemi STK'lar için de sorun haline gelmiştir. Kalkınma için kullanılabilecek kaynakların sınırlı olması ve bu kaynakların artan insani acil durum yardımlarında kullanılması STK'ların kalkınma sürecindeki katkılarını sınırlandırmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının kalkınmada etkin bir aktör olmaları için yenilenmesi gerektiğı görüşü önem kazanmıştır (Derici, 2020, s. 239).

2.10.6. Üniversitelerin Kalkınmadaki Rolü ve Sorunları

Sayıları hızla artan üniversiteler, buldukları bölgede yalnızca akademik alanda değil sosyal, kültürel ve ekonomik yapıya katkı sağlayarak kalkınma sürecinde etkin rol oynamaktadır. Üniversiteler ve MYO' ların kalkınma sürecindeki başlıca pozitif etkileri şu şekilde sıralanabilir (Yıldız ve Talih, 2011, s. 276):

- İstihdam yaratması,
- Harcamaların gelir yaratması ve bu gelirlerden doğan vergilerin kamu gelirlerine katkı sağlaması,
- Artan harcamaların yeni yatırımları uyarması,
- Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması,

- Sağlık, ulaşım gibi alanlarda iyileştirmelerde öncelik kazanması,
- Yaşam standartlarının iyileşmesidir.

Sorumluluk alanları genişleyen yerel yönetimler, halkla ilişkilerini de rutin uygulamalarından farklı görmemelidir. Akademik çalışmaların yerel eylem planlarına yol göstermesinin normatif olarak da önünün açılması, üniversitelerin yerel yönetimlerle gerçekleştireceği ortaklığı önemli hale getirmektedir. Ayrıca bu ortaklığın sivil ve özel kurum ve kuruluşlarla desteklenmesi, yerelde toplumsal barışı da güçlendirecektir. Gerçekleşen dönüşüm ile yerelde başlayan kalkınma hareketi ulusal düzeydeki kalkınmaya katkı sağlayacaktır (Toprak, 2014, s. 430).

BÖLÜM 3

YEREL YÖNETİMLERİN BÖLGESEL KALKINMADAKİ ROLÜ ÜZERİNE UYGULAMA: KONYA ÖRNEĞİ

Tezin bu bölümünde yerel yönetim ve merkezi yöneticilerinin, Konya'da bulunan üniversitelerin senato üyelerinin, bölgesel kalkınma ajansı yetkililerinin, sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin ve meslek odaları temsilcilerinin bölgesel kalkınma konusundaki düşüncelerinden yararlanılarak, yerel yönetim kuruluşlarının bölgesel kalkınmaya olan katkısını ölçmek amacıyla yapılan anket çalışmasıyla elde edilen bulgular incelenmektedir. Ayrıca bu çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi ve sınırlılıklarına dair bilgi verilmektedir. Gerçekleştirilen anket çalışmasında istatistiki teknikler yardımıyla elde edilen sonuçlar değerlendirilmektedir.

3.1. Literatür Taraması

Konuyla ilgili literatür taraması yapılmış ve benzer birkaç çalışmaya ulaşılmış olmasına rağmen Konya ili özelinde bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle konu özgün bir değer taşımaktadır. İlgili literatür taraması kütüphaneler, internet, tezler ve makaleler yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan çalışmalar aşağıdaki gibidir:

- “Bölgesel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Yönlendiriciliğinin Rolü (Göller Bölgesi Üzerine Bir İnceleme)” isimli yüksek lisans tezinde (Mustafa Bilgin, 2002) bölgeler arası gelişmişlik düzeylerinin farklılık göstermesi nedeniyle bu farklılıkların giderilmesi için bölgesel kalkınma politikalarının uygulanmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde bölgesel kalkınma, ikinci bölümünde yerel yönetimler incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise Göller Bölgesi'ne yönelik uygulanan anket

çalışmasıyla yerel yönetimlerin bölgesel kalkınmadaki rolü değerlendirilmiştir.

- “Bölgesel Dengesizliklerin Giderilmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü: Isparta Uygulaması” isimli yüksek lisans tezi (Çağdaş Karadağ, 2011) dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde bölge ve bölgesel dengesizlik kavramları incelenmiştir. İkinci bölümde yerel yönetim ve merkezi yönetim kavramları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Isparta'nın sosyal ve ekonomik göstergeleri incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise Isparta ili genelinde yapılan alan çalışmasıyla elde edilen veriler değerlendirilmiştir.
- “Yerel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Kayseri Örneği” adlı yüksek lisans tezinde (Dilşad Taşkın, 2013) bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının en aza indirilmesi için uygulanan bölgesel kalkınma politikalarının yerel yönetimler aracılığı ile gerçekleştirilmesi nedeniyle Kayseri ili örneği üzerinden değerlendirmede bulunulmuştur.
- “Yerel Yönetimlerin Bölgesel Kalkınmada Rolü: Isparta Örneği” isimli yüksek lisans tezinde (Necan Aydın, 2013) yerel yönetimlerin bölgesel kalkınmada üstlendiği rolü ortaya koymak amacıyla gerekli veriler Isparta ilinde yapılan anket çalışmasıyla elde edilerek değerlendirilmiştir.

3.2. Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Kalkınma konusunda yerel yönetimlere önemli görevler yüklenmektedir. Bu çalışma ile kalkınmada yerel yönetimlerin sosyo-ekonomik rolünün ortaya konulması, yerel kalkınmayı zorlaştıran sorunların belirlenmesi ve çözüm önerileri sunularak somut bir çerçeve çizilmesi

amaçlanarak, Konya ilinin yerel kalkınmasına fayda sağlamak hedeflenmektedir.

Veri toplama yöntemi olarak, anket yöntemi kullanılmıştır. Örneklem seçimi benzer çalışmalardan yola çıkarak tesadüfi örnekleme yöntemlerinden biri olan kota örnekleme yöntemi olarak belirlenmiştir. Anket çalışması tamamlandıktan sonra elde edilen veriler SPSS 15.0 Programı (Statistical Package for Social Sciences) ile analiz edilerek değerlendirmelerde bulunulmuştur. Nicel veriler gruplar arası karşılaştırılırken tek yönlü Anova testinden yararlanılmıştır. Ulaşılan sonuçlar %95 güven aralığında ve %5 anlamlılık seviyesinde değerlendirilmiştir (Aydın, 2013, s. 111).

3.3. Çalışmanın Kapsamı

Gerçekleştirilen anket çalışması aşağıdaki birimlere uygulanmıştır.

- Yerel yönetim yöneticileri (Konya Büyükşehir Belediye Başkanı ve başkan yardımcıları, Konya ilçe belediye başkanları ve yardımcıları-31 ilçe: Ahırlı, Akören, Akşehir, Altınekin, Beyşehir, Bozkır, Cihanbeyli, Çeltik, Çumra, Derbent, Derebucak, Doğanhisar, Emirgazi, Ereğli, Güneysınır, Hadim, Halkapınar, Hüyük, Ilgın, Kadınhanı, Karapınar, Karatay, Kulu, Meram, Sarayönü, Selçuklu, Seydişehir, Taşkent, Tuzlukçu, Yalınhüyük ve Yunak'tır.)
- Merkezi yönetim yöneticileri (Konya valisi ve vali yardımcıları, Konya ilçe kaymakamları-31 ilçe)
- Akademik personel (Konya'da bulunan 5 üniversitenin senato üyeleri; Selçuk Üniversitesi-Necmettin Erbakan Üniversitesi-KTO Karatay Üniversitesi- Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi- Konya Teknik Üniversitesi)

- Bölgesel kalkınma ajansı yetkilileri (Mevlana Kalkınma Ajansı)
- Sivil toplum kuruluşu yöneticileri (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği)
- Meslek odaları temsilcileri (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, Şoförler Odası, Ayakkabıcılar Odası, Kalaycılar Odası, Tenekeçiler Odası, Bakkal ve Kuruyemişçiler Odası, Torna ve Kaynakçılar Odası, Demir Emsali Sanatkârlar Odası, Sanayi Odası)

3.4. Anket Çalışmasının Hazırlanması ve Yürütülmesi

Anketin ilk kısmında katılımcıların demografik niteliklerini ortaya koymak adına temel sorular yerleştirilmiştir. Bu sorular; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, aylık geliri ve görevini öğrenmeye yöneliktir.

Anket içeriği literatür taramasında ulaşılan benzer çalışmalardan yola çıkarak geliştirilmiştir. Anket ölçeği oluşturmada Bilgin (2002)'den yararlanılmıştır. Anket formu hazırlanırken anket çalışmalarında tecrübeli akademisyenlerden görüş alınmış ve anket formu güvenilirlik testine tabii tutulmuştur.

Çalışmada 5'li likert ölçeği kullanılmıştır. Katılımcılardan sorulan soruya göre verdikleri yanıtın önem derecesine göre karşılığını işaretlemeleri istenmiştir. Aşağıda 5'li likert ölçeğine göre numaralar ve önem dereceleri gösterilmektedir:

- Hiç Önemli Değil (1)
- Az Önemli (2)
- Orta Derece Önemli (3)
- Önemli (4)

- Çok Önemli (5) .

Anket çalışması tarafımca elden yürütülmüştür. Katılımcılara anket uygulanmadan önce çalışmanın bilimsel niteliği, amacı ve Konya'ya olası katkıları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca katılımcılardan; yanıtlarının kişisel bazda gizli kalacağını güvence vererek objektif cevaplar vermeleri talep edilmiştir. Uygulanan anketlerin geri dönüşlerinde yaşanan çeşitli sorunlar ve pandemi krizi nedeniyle aksaklıklar yaşanmıştır. Bu çalışmada uygulanan anket sayısı 150 geri dönen anket sayısı 100'dür.

3.5. Çalışmanın Hipotezleri

Çalışmaya yönelik oluşturulan hipotezler aşağıdaki gibidir:

- Yerel kalkınmada yerel aktörlere verilen önem yüksektir.
- Yerel kalkınmada yerel aktörlere verilen önem görev türüne göre anlamlı farklılık gösterir.

3.6. Çalışmanın Analizi

Gerçekleştirilen anket çalışması neticesinde elde edilen veriler bu bölümde analiz edilerek değerlendirilmiştir. Anket çalışmasının ilk kısmı katılımcıların yaş, cinsiyet, görev alanı, eğitim durumu, aylık gelir miktarı gibi demografik nitelikleri hakkında bilgi sahibi olmak adına yöneltilen sorulardan oluşmaktadır. Konya genelinde bu alan çalışmasına katılan;

- Merkezi yönetim yöneticileri,
- Akademik personel,
- Bölgesel kalkınma ajansı yetkilileri (MEVKA),
- Sivil toplum kuruluşu yöneticileri,
- Meslek odaları temsilcileri,

Hakkındaki demografik özellikler tablolar yardımıyla gösterilmektedir. Tablo 5'te Katılımcıların Cinsiyet Dağılımına ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 5: Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyetiniz	N	%
Erkek	92	92
Kadın	8	8
Toplam	100	100

Tablo 5'te görüldüğü üzere Konya'da gerçekleştirilmiş bu çalışmada katılımcıların %92'lik kısmını erkekler oluştururken %8'lik kısmını kadınlar oluşturmaktadır. Tablo 6'da katılımcıların yaş dağılımına ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 6: Yaş Dağılımı

Yaşınız	N	%
20-29 Yaş	5	5
30-39 Yaş	19	19
40-49 Yaş	38	38
50-59 Yaş	30	30
60 ve Üzeri Yaş	8	8
Toplam	100	100

Tablo 6'da görüldüğü üzere katılımcıların; %5'inin 20-29 yaş aralığında, %19'unun 30-39 yaş aralığında, %38'inin 40-49 yaş aralığında, %30'unun 50-59 yaş aralığında, %8'inin ise 60 ve üzeri yaş aralığında yer aldıkları görülmektedir. Katılımcıların yaşlarının aritmetik ortalaması 46'dır. Tablo 7'de katılımcıların eğitim durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 7: Eğitim Durumu

Eğitim Durumunuz	N	%
İlköğretim	0	0
Lise	23	23
Lisans	43	43
Lisansüstü	34	34
Toplam	100	100

Tablo 7’de görüldüğü üzere ankete katılanlar arasında öğrenim durumu ilköğretim mezunu kimseye rastlanmamıştır. Katılımcıların %23 ‘ü lise mezunu, %43’ü lisans mezunu ve %34’ü lisansüstü eğitimi tamamlamış bireylerden oluşmaktadır. Tablo 8’de katılımcıların gelir durumuna ilişkin veriler gösterilmektedir.

Tablo 8: Gelir Durumu

Gelir	N	%
2000-3000 TL	1	1
3001-4000 TL	9	9
4001-5000 TL	13	13
5000 TL ve üzeri	77	77
Toplam	100	100

Tablo 8’de görüldüğü üzere katılımcıların %1’i 2000-3000 TL bandında aylık gelire sahipken %9’luk kısmı 3001-4000 TL, %13’lük kısmı 4001-5000 TL ve %77’lik kısmı 5000 TL üzerinde aylık gelire sahiptir. Tablo 9’da anket katılımcılarının görev dağılımını gösteren veriler yer almaktadır.

Tablo 9: Görev Dağılımı

Görev	N	%
Akademik Personel	10	10
Yerel Yönetim Yöneticileri	52	52
Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	1
Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	1	1
Meslek Odaları Temsilcileri	9	9
Merkezi Yönetim Yöneticileri	27	27
Toplam	100	100

Tablo 9 incelendiğinde, elde edilen bulgulara göre katılımcıların %1'i bölgesel kalkınma ajansı yetkilileri ve yine %1'i sivil toplum kuruluşu yöneticileri, %9'u meslek odası temsilcileri, %10'u akademik personel, %27'si merkezi yönetim yöneticileri ve %52'si yerel yönetim yöneticileri şeklindedir.

Katılımcılara yöneltilen Konya'nın gelişmişlik düzeyine yönelik soruya ilişkin bulgular Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10: Gelişmişlik Düzeyi

Türkiye Genelinde Konya'nın Gelişmişlik Düzeyi	N	%
Kalkınmamış	1	1
Az Kalkınmış	6	6
Kalkınmakta Olan	68	68
Kalkınmış	25	25
Toplam	100	100

Tablo 10'a göre katılımcıların %1'i Konya kalkınmamış, %6'sı Konya az kalkınmış, %68'i Konya kalkınmakta olan bir şehir ve %25'i Konya kalkınmış bir şehir cevaplarını verdikleri görülmektedir.

Katılımcılara yöneltilen "kalkınmanın ölçütü nedir? Önem derecesi nedir?" sorularına yönelik bulgular Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11: Kalkınma Ölçütü Önem Derecesi

	Hiç Önemli Değil		Az Önemli		Orta Derece Önemli		Önemli		Çok Önemli		Ort.	S.S.
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Organize Bölge Sayısı ve Gelişmişliği	2	2	1	1	11	11	31	31	55	55	4,36	0,87
Şehirli Nüfusun Fazlalığı	8	8	21	21	34	34	23	23	14	14	3,14	1,14
Şehirdeki İhracatın Gelişmişliği	1	1	2	2	16	16	26	26	55	55	4,32	0,88
Eğitim Hizmetlerinin Gelişmişliği	4	4	2	2	5	5	21	21	68	68	4,47	0,97

Sağlık Hizmetlerinin Gelişmişliği	3	3	2	2	9	9	30	30	56	56	4,34	0,94
İstihdam Oranının Yüksekliği	0	0	0	0	11	11	17	17	72	72	4,61	0,68
Kişi Başına Düşen Milli Gelir	0	0	3	3	10	10	27	27	60	60	4,44	0,79
Turizmin Gelişmişliği	2	2	3	3	35	35	32	32	28	28	3,81	0,95
Mevduat Miktarının Çokluğu	6	6	5	5	31	31	28	28	30	30	3,71	1,13

Tablo 11’de “Organize bölge sayısı ve gelişmişliği” ifadesine katılımcıların, %2’si hiç önemli değil, %1’i az önemli, %11’i orta derece önemli, %31’i önemli, %55’i çok önemli cevabını verdiği görülmektedir. “Organize bölge sayısı ve gelişmişliği” şikkına çok yüksek ($4,36 \pm 0,87$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Şehirli nüfusun fazlalığı” ifadesine katılımcıların, %8’i hiç önemli değil, %21’i az önemli, %34’ü orta derece önemli, %23’ü önemli, %14’ü çok önemli cevabını vermiştir. “Şehirli nüfusun fazlalığı” şikkına orta ($3,14 \pm 1,14$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Şehirdeki ihracatın gelişmişliği” ifadesine katılımcıların, %1’i hiç önemli değil, %2’si az önemli, %16’sı orta derece önemli, %26’sı önemli, %55’i çok önemli cevabını vermiştir. “Şehirdeki ihracatın gelişmişliği” şikkına çok yüksek ($4,32 \pm 0,88$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Eğitim hizmetlerinin gelişmişliği” ifadesine katılımcıların, %4’ü hiç önemli değil, %2’si az önemli, %5’i orta derece önemli, 21’i önemli, %68’i

çok önemli cevabını vermiştir. “Eğitim hizmetlerinin gelişmişliği” şikkına çok yüksek ($4,47 \pm 0,97$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Sağlık hizmetlerinin gelişmişliği” ifadesine katılımcıların, %3’ü hiç önemli değil, %2’si az önemli, %9’u orta derece önemli, %30’u önemli, %56’sı çok önemli cevabını vermiştir. “Sağlık hizmetlerinin gelişmişliği” şikkına çok yüksek ($4,34 \pm 0,94$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“İstihdam oranının yüksekliği” ifadesine katılımcıların, %0’ı hiç önemli değil, %0’ı az önemli, %11’i orta derece önemli, %17’si önemli, %72’si çok önemli cevabını vermiştir. “İstihdam oranının yüksekliği” şikkına çok yüksek ($4,61 \pm 0,68$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Kişi başına düşen milli gelir” ifadesine katılımcıların, %0’ı hiç önemli değil, %3’ü az önemli, %10’u orta derece önemli, %27’si önemli, %60’ı çok önemli cevabını vermiştir. “Kişi başına düşen milli gelir” şikkına çok yüksek ($4,44 \pm 0,79$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Turizmin gelişmişliği” ifadesine katılımcıların, %2’si hiç önemli değil, %3’ü az önemli, %35’i orta derece önemli, %32’si önemli, %28’i çok önemli cevabını vermiştir. “Turizmin gelişmişliği” şikkına orta ($3,81 \pm 0,95$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Mevduat miktarının çokluğu” ifadesine katılımcıların, %6’sı hiç önemli değil, %5’i az önemli, %31’i orta derece önemli, %28’i önemli, %30’u çok önemli cevabını vermiştir. “Mevduat miktarının çokluğu” şikkına orta ($3,71 \pm 1,13$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

Tablo 12’de katılımcılara yöneltilen “Konya kalkınma sürecindeki en önemli sorun nedir? Önem dercesine göre sıralayınız” sorusuna yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 12: Kalkınma Sürecindeki Sorunlar ve Önem Dereceleri

	Hiç Önemli Değil		Az Önemli		Orta Derece Önemli		Önemli		Çok Önemli		Ort.	S.S.
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
İşsizlik	1	1	9	9	21	21	28	28	41	41	3,99	1,04
Çevre Kirliliği	2	2	20	20	37	37	24	24	17	17	3,34	1,04
Sosyo-Kültürel Etkinliklerin Yetersizliği	6	6	13	13	42	42	29	29	10	10	3,24	1,00
Toplu Taşıma	6	6	13	13	41	41	27	27	13	13	3,28	1,04
Sanayi Yatırımlarının Yetersizliği	5	5	5	5	25	25	23	23	42	42	3,92	1,15
Altyapı Yatırımlarının Yetersizliği	5	5	6	6	31	31	34	34	24	24	3,66	1,06
Turizm Faaliyetlerinin Yetersizliği	5	5	5	5	45	45	29	29	16	16	3,46	0,98

Tablo 12’de “İşsizlik” ifadesine katılımcıların, %1’i hiç önemli değil, %9’u az önemli, %21’i orta derece önemli, %28’i önemli, %41’i çok önemli cevabını verdiği görülmektedir. “İşsizlik” şikkına çok yüksek ($3,99 \pm 1,04$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Çevre Kirliliği” ifadesine katılımcıların, %2’si hiç önemli değil, %20’si az önemli, %37’si orta derece önemli, %24’ü önemli, %17’si çok önemli cevabını vermiştir. “Çevre Kirliliği” şikkına orta ($3,34 \pm 1,04$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Sosyo-Kültürel Etkinliklerin Yetersizliği” ifadesine katılımcıların, %6’sı hiç önemli değil, %13’ü az önemli, %42’si orta derece önemli, %29’u önemli, %10’u çok önemli cevabını vermiştir. “Sosyo-Kültürel Etkinliklerin Yetersizliği” şikkına orta ($3,24 \pm 1,00$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Toplu Taşıma” ifadesine katılımcıların, %6’sı hiç önemli değil, %13’ü az önemli, %41’i orta derece önemli, %27’si önemli, %13’ü çok önemli cevabını vermiştir. “Toplu Taşıma” şikkına orta ($3,28 \pm 1,04$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Sanayi Yatırımlarının Yetersizliği” ifadesine katılımcıların, %5’i hiç önemli değil, %5’i az önemli, %25’i orta derece önemli, %23’ü önemli, %42’si çok önemli cevabını vermiştir. “Sanayi Yatırımlarının Yetersizliği” şikkına çok yüksek ($3,92 \pm 1,15$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Altyapı Yatırımlarının Yetersizliği” ifadesine katılımcıların, %5’i hiç önemli değil, %6’sı az önemli, %31’i orta derece önemli, %34’ü önemli, %24’ü çok önemli cevabını vermiştir. “Altyapı Yatırımlarının Yetersizliği” şikkına yüksek ($3,66 \pm 1,06$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Turizm Faaliyetlerinin Yetersizliği” ifadesine katılımcıların, %5’i hiç önemli değil, %5’i az önemli, %45’i orta derece önemli, %29’u önemli, %16’sı çok önemli cevabını vermiştir. “Turizm Faaliyetlerinin Yetersizliği” şikkına orta ($3,46 \pm 0,98$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

Katılımcılara yöneltilen “Konya’nın kalkınmasında lider yerel aktör hangisidir? Önem dercesine göre sıralayınız.” Sorusuna yönelik cevaplar “Tablo 13”te yer almaktadır.

Tablo 13: Kalkınmada Yerel Aktörlerin Önem Derecesi

	Hiç Önemli Değil		Az Önemli		Orta Derece Önemli		Önemli		Çok Önemli		Ort.	S.S.
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Büyükşehir Belediyesi	2	2	15	15	26	26	27	27	30	30	4,29	0,99
Belediyeler	0	0	6	6	18	18	37	37	39	39	4,09	0,90
Sivil Toplum Kuruluşları	6	6	13	13	42	42	29	29	10	10	3,68	1,11
Ticari ve Mesleki Kuruluşlar	1	1	5	5	22	22	28	28	44	44	4,09	0,97
Bölgesel Kalkınma Ajansı	4	4	6	6	25	25	28	28	37	37	3,88	1,10
Üniversiteler	3	3	12	12	18	18	25	25	42	42	3,91	1,16

Tablo 13'te "Büyükşehir Belediyesi" ifadesine katılımcıların, %2'si hiç önemli değil, %15'i az önemli, %26'sı orta derece önemli, %27'si önemli, %30'u çok önemli cevabını verdiği görülmektedir. "Büyükşehir Belediyesi" şikkına çok yüksek ($4,29 \pm 0,99$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

"Belediyeler" ifadesine katılımcıların, %0'ı hiç önemli değil, %6'sı az önemli, %18'i orta derece önemli, %37'si önemli, %39'u çok önemli cevabını vermiştir. "Belediyeler" şikkına çok yüksek ($4,09 \pm 0,90$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

"Sivil Toplum Kuruluşları" ifadesine katılımcıların, %6'sı hiç önemli değil, %13'ü az önemli, %42'si orta derece önemli, %29'u önemli, %10'u çok önemli cevabını vermiştir. "Sivil Toplum Kuruluşları" şikkına orta ($3,68 \pm 1,11$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Ticari ve Mesleki Kuruluşlar” ifadesine katılımcıların, %1’i hiç önemli değil, %5’i az önemli, %22’si orta derece önemli, %28’i önemli, %44’ü çok önemli cevabını vermiştir. “Ticari ve Mesleki Kuruluşlar” şikkına çok yüksek ($4,09 \pm 0,97$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Bölgesel Kalkınma Ajansı” ifadesine katılımcıların, %4’ü hiç önemli değil, %6’sı az önemli, %25’i orta derece önemli, %28’i önemli, %37’si çok önemli cevabını vermiştir. “Bölgesel Kalkınma Ajansı” şikkına çok yüksek ($3,88 \pm 1,10$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Üniversiteler” ifadesine katılımcıların, %3’ü hiç önemli değil, %12’si az önemli, %18’i orta derece önemli, %25’i önemli, %42’si çok önemli cevabını vermiştir. “Üniversiteler” şikkına çok yüksek ($3,91 \pm 1,16$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

Verilen cevaplar katılımcılar görevlerine göre sınıflandırıldıktan sonra tekrar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye ilişkin bilgiler Tablo 14’te gösterilmektedir.

Tablo 14: Kalkınmada Yerel Aktörlerin Önem Derecesi (Görev Yönünden)

Kalkınmada Yerel Aktörlerin Önem Derecesi						
Yerel Aktör	Görev	N	Ort.	Ss	F	P
Büyükşehir Belediyesi	Akademik Personel	10	3,50	1,650	1,647	0,155
	Yerel Yönetim Yöneticileri	52	4,40	0,891		
	Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	5,00	.		
	Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	1	5,00	.		
	Meslek Odaları Temsilcileri	9	4,33	0,866		
	Merkezi Yönetim Yöneticileri	27	4,30	0,869		
	Toplam	100	4,29	0,998		
Belediyeler	Akademik Personel	10	3,60	1,174	1,747	0,131
	Yerel Yönetim Yöneticileri	52	4,27	0,795		
	Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	5,00	.		
	Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	1	3,00	.		
	Meslek Odaları Temsilcileri	9	4,11	0,782		
	Merkezi Yönetim Yöneticileri	27	3,93	0,958		
	Toplam	100	4,09	0,900		
Sivil Toplum	Akademik	10	3,40	1,265	0,512	0,767

Kuruluşları (STK)	Personel					
	Yerel Yönetim Yöneticileri	52	3,71	1,160		
	Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	5,00	.		
	Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	1	3,00	.		
	Meslek Odaları Temsilcileri	9	3,56	1,014		
	Merkezi Yönetim Yöneticileri	27	3,74	1,059		
	Toplam	100	3,68	1,118		
Ticari ve Mesleki Kuruluşlar	Akademik Personel	10	3,20	1,229	2,474	0,038
	Yerel Yönetim Yöneticileri	52	4,21	0,957		
	Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	5,00	.		
	Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	1	5,00	.		
	Meslek Odaları Temsilcileri	9	3,89	0,782		
	Merkezi Yönetim Yöneticileri	27	4,19	0,834		
	Toplam	100	4,09	0,975		
Bölgesel Kalkınma Ajansı	Akademik Personel	10	3,20	1,229	2,205	0,060
	Yerel Yönetim Yöneticileri	52	3,79	1,194		
	Bölgesel Kalkınma	1	5,00	.		

	Ajansı					
	Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	1	5,00	.		
	Meslek Odaları Temsilcileri	9	3,67	0,866		
	Merkezi Yönetim Yöneticileri	27	4,30	0,775		
	Toplam	100	3,88	1,104		
Üniversiteler	Akademik Personel	10	2,50	1,269	4,404	0,001
	Yerel Yönetim Yöneticileri	52	4,00	1,066		
	Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	5,00	.		
	Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	1	5,00	.		
	Meslek Odaları Temsilcileri	9	3,78	0,972		
	Merkezi Yönetim Yöneticileri	27	4,22	1,050		
	Toplam	100	3,91	1,164		

Tablo 14 incelendiğinde anket çalışmasına katılanların Konya kalkınmasında lider yerel aktör olarak gördükleri; “büyükşehir belediyesi”, “belediyeler”, “sivil toplum kuruluşları”, “ticari ve mesleki kuruluşlar”, “bölgesel kalkınma ajansı”, “üniversiteler” seçeneklerinin ortalamalarının görev değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları görülmektedir. Bu analizin sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($p>0.05$). Katılımcılar tarafından önem düzeyi

belirtilen lider yerel aktörler katılımcıların görevlerine göre benzerlik göstermektedir. Katılımcılara yöneltilen “Konya’da kalkınmayı engelleyen faktörleri önem derecesine göre sıralayınız.” Sorusuna ilişkin veriler “Tablo 15”te gösterilmektedir.

Tablo 15: Kalkınmayı Engelleyen Faktörler ve Önem Dereceleri

	Hiç Önemli Değil		Az Önemli		Orta Derece Önemli		Önemli		Çok Önemli		Ort.	S.S.
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Girişimcilik Karakterinin Gelişmemiş Olması	8	8	8	8	24	24	38	38	22	22	3,58	1,15
Sermaye Birikiminin Yetersizliği	1	1	11	11	29	29	30	30	29	29	3,75	1,02
Bilgi ve Teknoloji Yetersizliği	4	4	2	2	29	29	35	35	30	30	3,85	1,00
Kamusal Harcamaların, Teşvik ve Desteklerin Yetersizliği	3	3	10	10	27	27	30	30	30	30	3,74	1,08
Ülke Genel Kalkınma Politikaları İle Yerel Kalkınma Politikalarının Uyumsuzluğu	6	6	13	13	20	20	28	28	33	33	3,69	1,22

Tablo 15’te “Girişimcilik Karakterinin Gelişmemiş Olması” ifadesine katılımcıların, %8’i hiç önemli değil, %8’i az önemli, %24’ü orta derece önemli, %38’i önemli, %22’si çok önemli cevabını verdiği görülmektedir. “Girişimcilik Karakterinin Gelişmemiş Olması” şikkına orta (3,58 ± 1,15) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Sermaye Birikiminin Yetersizliği” ifadesine katılımcıların, %1’i hiç önemli değil, %11’i az önemli, %29’u orta derece önemli, %30’u önemli, %29’u çok önemli cevabını vermiştir. “Sermaye Birikiminin Yetersizliği” şikkına yüksek ($3,75 \pm 1,02$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Bilgi ve Teknoloji Yetersizliği” ifadesine katılımcıların, %4’ü hiç önemli değil, %2’si az önemli, %29’u orta derece önemli, %35’i önemli, %30’u çok önemli cevabını vermiştir. “Bilgi ve Teknoloji Yetersizliği” şikkına yüksek ($3,85 \pm 1,00$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Kamusal Harcamaların, Teşvik ve Desteklerin Yetersizliği” ifadesine katılımcıların, %3’ü hiç önemli değil, %10’u az önemli, %27’si orta derece önemli, %30’u önemli, %30’u çok önemli cevabını vermiştir. “Kamusal Harcamaların, Teşvik ve Desteklerin Yetersizliği” şikkına çok yüksek ($3,74 \pm 1,08$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Ülke Genel Kalkınma Politikaları” ifadesine katılımcıların, %6’sı hiç önemli değil, %13’ü az önemli, %20’si orta derece önemli, %28’i önemli, %33’ü çok önemli cevabını vermiştir. “Ülke Genel Kalkınma Politikaları” şikkına çok yüksek ($3,69 \pm 1,22$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

Katılımcılara sorulan “Sizce Konya ekonomisinin lokomotifi olabilecek en önemli sektör hangisidir?” sorusuna ilişkin veriler “Tablo 16”da gösterilmektedir.

Tablo 16: Konya Ekonomisinin Lokomotif Sektörü ve Önem Derecesi

	Hiç Önemli Değil		Az Önemli		Orta Derece Önemli		Önemli		Çok Önemli		Ort.	S.S.
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Turizm	3	3	10	10	37	37	27	27	23	23	3,57	1,04
Sanayi	4	4	3	3	7	7	20	20	66	66	4,41	1,02
Tarım	7	7	2	2	5	5	17	17	69	69	4,39	1,14
Hizmet	2	2	15	15	35	35	32	32	16	16	3,45	0,99

Tablo 16’da “Turizm” ifadesine katılımcıların, %3’ü hiç önemli değil, %10’u az önemli, %37’si orta derece önemli, %27’si önemli, %23’ü çok önemli cevabını verdiği görülmektedir. “Turizm” şikkına orta ($3,57 \pm 1,04$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Sanayi” ifadesine katılımcıların, %4’ü hiç önemli değil, %3’ü az önemli, %7’si orta derece önemli, %20’si önemli, %66’sı çok önemli cevabını vermiştir. “Sanayi” şikkına çok yüksek ($4,41 \pm 1,02$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Tarım” ifadesine katılımcıların, %7’si hiç önemli değil, %2’si az önemli, %5’i orta derece önemli, %17’si önemli, %69’u çok önemli cevabını vermiştir. “Tarım” şikkına çok yüksek ($4,39 \pm 1,14$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

“Hizmet” ifadesine katılımcıların, %2’si hiç önemli değil, %15’i az önemli, %35’i orta derece önemli, %32’si önemli, %16’sı çok önemli cevabını vermiştir. “Hizmet” şikkına orta ($3,45 \pm 0,99$) düzeyde önem verildiği saptanmıştır.

Katılımcılara yöneltilen “Konya’da yerel aktörler kalkınma sürecinde beraber hareket ediyor mu?” sorusuna ilişkin veriler “Tablo 17”de gösterilmektedir.

Tablo 17: Konya’da Kalkınma Sürecinde Yerel Aktörlerin Birlikte Hareketi

Konya’da Yerel Aktörler Kalkınma Sürecince Beraber Hareket Ediyor mu?	N	%
Her Zaman	21	21
Bazen	75	75
Hiçbir Zaman	4	4
Toplam	100	100

Tablo 17’de görüldüğü üzere genel olarak katılımcıların %21’i her zaman,%75’i bazen, %4’ü ise hiçbir zaman görüşündedir.

Verilen cevaplar katılımcılar görevlerine göre sınıflandırıldıktan sonra tekrar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye ilişkin bilgiler “Tablo 18”de gösterilmektedir.

Tablo 18: Konya’da Kalkınma Sürecinde Yerel Aktörlerin Birlikte Hareketi (Görev Yönünden)

Görev	Yerel Aktörlerin Birlikte Hareket Değeri			Toplam (%)
	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman	
Akademik Personel	0	10	0	10
Yerel Yönetim Yöneticileri	11	39	2	52
Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	0	0	1
Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	0	1	0	1
Meslek Odaları Temsilcileri	1	7	1	9
Merkezi Yönetim Yöneticileri	8	18	1	27
Toplam	21	75	4	100

Tablo 18 incelendiğinde; Toplam katılımcıların %10 unu oluşturan akademik personelin tamamının “bazen”, katılımcıların %52’sini oluşturan

yerel yönetim yöneticilerinin %11'inin “her zaman”, %39'unun “bazen” ve %2'sinin “hiçbir zaman” seçeneklerini tercih ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların %1'ini temsil eden bölgesel kalkınma ajansı yetkilileri “her zaman” yanıtını verirken, katılımcıların %1'ini oluşturan sivil toplum kuruluşu yöneticileri “bazen” seçeneğini tercih etmiştir.

Katılımcıların %9'unu ifade eden meslek odaları temsilcilerinin %1'i “her zaman”, %7'si “bazen”, %1'i “hiçbir zaman” seçeneklerini tercih ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların %27'sini ifade eden merkezi yönetim yöneticilerinin %8'inin “her zaman”, %18'inin “bazen”, %1'inin “hiçbir zaman” seçeneklerini tercih ettikleri görülmektedir.

Katılımcılara yöneltilen “Sizce yerel aktörler merkezi yönetimden yeterince maddi destek alıyor mu?” sorusuna ilişkin veriler “Tablo 19”da gösterilmektedir.

Tablo 19: Yerel Aktörlerin Merkezi Yönetimden Aldığı Maddi Destek Yeterliliği

Sizce Yerel Aktörler Merkezi Yönetimden Yeterince Maddi Destek Alıyor mu?	N	%
Her Zaman	26	26
Bazen	71	71
Hiçbir Zaman	3	3
Toplam	100	100

Tablo 19’da görüldüğü üzere katılımcıların %26’sı “her zaman”, %71’i “bazen”, %3’ü ise “hiçbir zaman” yanıtını vermiştir. Verilen cevaplar katılımcılar görevlerine göre sınıflandırıldıktan sonra tekrar

değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye ilişkin bilgiler “Tablo 20”de gösterilmektedir.

Tablo 20: Yerel Aktörlerin Merkezi Yönetimden Aldığı Maddi Destek Yeterliliği (Görev Yönünden)

Görev	Yerel Aktörlerin Merkezi Yönetimden Aldığı Maddi Destek Yeterliliği			Toplam (%)
	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman	
Akademik Personel	1	9	0	10
Yerel Yönetim Yöneticileri	12	37	3	52
Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	0	0	1
Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	0	1	0	1
Meslek Odaları Temsilcileri	1	8	0	9
Merkezi Yönetim Yöneticileri	11	16	0	27
Toplam	26	71	3	100

Tablo 20 incelendiğinde; Toplam katılımcıların %10 unu oluşturan akademik personelin %1’inin “her zaman”, %9’unun “bazen” seçeneklerini tercih ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların %52'sini oluşturan yerel yönetim yöneticilerinin %12'sinin “her zaman”, %37'sinin “bazen” ve %3'ünün “hiçbir zaman” seçeneklerini tercih ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların %1'ini temsil eden bölgesel kalkınma ajansı yetkilileri “her zaman” yanıtını verirken, katılımcıların %1'ini oluşturan sivil toplum kuruluşu yöneticileri “bazen” seçeneğini tercih etmiştir.

Katılımcıların %9'unu ifade eden meslek odaları temsilcilerinin %1'i “her zaman”, %8'inin “bazen” seçeneklerini tercih ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların %27'sini ifade eden merkezi yönetim yöneticilerinin %11'inin “her zaman”, %16'sının “bazen” seçeneklerini tercih ettikleri görülmektedir.

Katılımcılara yöneltilen “ Bölgesel kalkınma ajansının faaliyetlerini yeterli görüyor musunuz?” sorusuna ilişkin veriler “Tablo 21'de gösterilmektedir.

Tablo 21: Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetlerinin Yeterliliği

Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetlerini Yeterli Görüyor musunuz?		N	%
Evet		31	31
Hayır	Beklentileri Karşılایamaması	31	31
	Destek Yetersizliği	33	33
	Yönetim Yetersizliği	5	5
Toplam		100	100

Tablo 21 incelendiğinde katılımcıların %31'inin bölgesel kalkınma ajanslarının faaliyetlerini yeterli bulduğu, % 69'luk kısmının yeterli bulmadığı

görülmektedir. “Hayır” cevabını verenlerin %31’i “beklentileri karşılayamaması”, %33’ü “destek yetersizliği” ve %5’i ise “yönetim yetersizliği” nedeni ile bölgesel kalkınma ajanslarının faaliyetlerini yeterli görmemektedir.

Verilen cevaplar katılımcılar görevlerine göre sınıflandırıldıktan sonra tekrar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye ilişkin bilgiler “Tablo 22”de gösterilmektedir.

Tablo 22: Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetlerinin Yeterliliği (Görev Yönünden)

Görev	Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetlerinin Yeterliliği				Toplam (%)
	Evet	Hayır			
		Beklentileri Karşılayamaması	Destek Yetersizliği	Yönetim Yetersizliği	
Akademik Personel	1	6	2	1	10
Yerel Yönetim Yöneticileri	13	17	19	3	52
Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	0	0	0	1
Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	0	1	0	0	1
Meslek Odaları Temsilcileri	2	1	5	1	9
Merkezi Yönetim Yöneticileri	14	6	7	0	27
Toplam	31	31	33	5	100

Tablo 22 incelendiğinde bölgesel kalkınma ajanslarının faaliyetlerini yeterli görenlerin %1’inin akademik personel, %13’ünün yerel yönetim yöneticisi, %1’inin bölgesel kalkınma ajansı yetkilisi, %2’sinin meslek odaları temsilcileri, %14’ünün merkezi yönetim yöneticileri olduğu görülmektedir.

Bölgesel kalkınma ajanslarının faaliyetlerini yeterli bulmayanların oranları ise şu şekildedir:

- Beklentileri karşılayamaması yanıtını verenlerin %6'sı akademik personel, %17'si yerel yönetim yöneticileri, %1'i sivil toplum kuruluşu yöneticisi, %1'i Meslek odaları temsilcileri, %6'sı merkezi yönetim yöneticileridir.
- Destek yetersizliği yanıtını verenlerin %2'si akademik personel, %19'u yerel yönetim yöneticileri, %5'i meslek odaları temsilcileri, %7'si merkezi yönetim yöneticileridir.
- Yönetim yetersizliği yanıtını verenlerin %1'i akademik personel, %3'ü yerel yönetim yöneticileri, %1'i meslek odaları temsilcileridir.

Katılımcılara yöneltilen “Sizce valilik birimleri bölge kalkınmasına yeterince destek veriyor mu?” sorusuna ilişkin veriler “Tablo 23'te gösterilmektedir.

Tablo 23: Valilik Birimlerinin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği

Valilik Birimleri Bölge Kalkınmasına Yeterince Destek Veriyor mu?		N	%
Evet		46	46
Hayır	Yönetim Yetersizliği	12	12
	Bilgi Yetersizliği	6	6
	Kaynak Yetersizliği	36	36
Toplam		100	100

Tablo 23 incelendiğinde, katılımcıların % 46'sının valilik birimlerinin bölge kalkınmasına desteğini yeterli düzeyde bulduğu, %54'ünün yeterli bulmadığı görülmektedir. “Hayır” cevabını verenlerin %12'si “yönetim

yetersizliği”, %12’si “bilgi yetersizliği” ve %36’sının “kaynak yetersizliği nedeniyle valilik birimlerinin bölge kalkınmasına yeterince destek vermediği görüşündedir.

Verilen cevaplar katılımcılar görevlerine göre sınıflandırıldıktan sonra tekrar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye ilişkin bilgiler “Tablo 24”te gösterilmektedir.

Tablo 24: Valilik Birimlerinin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği (Görev Yönünden)

Görev	Valilik Birimlerinin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği				Toplam (%)
	Evet	Hayır			
		Yönetim Yetersizliği	Bilgi Yetersizliği	Kaynak Yetersizliği	
Akademik Personel	4	1	1	4	10
Yerel Yönetim Yöneticileri	15	8	3	26	52
Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	0	0	0	1
Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	0	1	0	0	1
Meslek Odaları Temsilcileri	4	1	2	2	9
Merkezi Yönetim Yöneticileri	22	1	0	4	27
Toplam	46	12	6	36	100

Tablo 24 incelendiğinde valilik birimlerinin bölge kalkınmasına desteğini yeterli görenlerin %4’ünün akademik personel, %15’inin yerel yönetim yöneticisi, %1’inin bölgesel kalkınma ajansı yetkilisi, %4’ünün meslek odaları temsilcileri, %22’sinin merkezi yönetim yöneticileri olduğu

görülmektedir. Bölgesel kalkınma ajanslarının faaliyetlerini yeterli bulmayanların oranları ise şu şekildedir:

- Yönetim yetersizliği yanıtını verenlerin %1'i akademik personel, %8'i yerel yönetim yöneticileri, %1'i sivil toplum kuruluşu yöneticisi, %1'i meslek odaları temsilcileri, %1'i merkezi yönetim yöneticileridir.
- Bilgi yetersizliği yanıtını verenlerin %1'i akademik personel, %3'ü yerel yönetim yöneticileri, %2'si meslek odaları temsilcileridir.
- Kaynak yetersizliği yanıtını verenlerin %4'ü akademik personel, %26'sı yerel yönetim yöneticileri, %2'si meslek odaları temsilcileri, %4'ü merkezi yönetim yöneticileridir.

Katılımcılara yöneltilen “Sizce Konya Büyükşehir Belediyesi bölge kalkınmasına destek veriyor mu?” sorusuna ilişkin veriler “Tablo 25'te gösterilmektedir.

Tablo 25: Konya Büyükşehir Belediyesinin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği

Sizce Konya Büyükşehir Belediyesi Bölge Kalkınmasına Destek Veriyor mu?		N	%
Evet		49	49
Hayır	Kaynak Yetersizliği	45	45
	Yönetim Yetersizliği	6	6
Toplam		100	100

Tablo 25 incelendiğinde katılımcıların % 49'unun Konya Büyükşehir Belediyesi'nin bölge kalkınmasına destek verdiği, %51'inin ise destek vermediği görüşündedir. “Hayır” cevabını verenlerin %45'i “Kaynak

yetersizliği”, %6’sı “Yönetim yetersizliği” nedeniyle Konya Büyükşehir Belediyesi’nin bölge kalkınmasına destek vermediği görülmüştür.

Verilen cevaplar katılımcılar görevlerine göre sınıflandırıldıktan sonra tekrar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye ilişkin bilgiler “Tablo 26”da gösterilmektedir.

Tablo 26: Konya Büyükşehir Belediyesinin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği (Görev Yönünden)

Görev	Konya Büyükşehir Belediyesinin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği			Toplam (%)
	Evet	Hayır		
		Kaynak Yetersizliği	Yönetim Yetersizliği	
Akademik Personel	5	5	0	10
Yerel Yönetim Yöneticileri	21	27	4	52
Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	0	0	1
Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	1	0	0	1
Meslek Odaları Temsilcileri	4	4	1	9
Merkezi Yönetim Yöneticileri	17	9	1	27
Toplam	49	45	6	100

Tablo 26 incelendiğinde Konya Büyükşehir Belediyesi’nin bölge kalkınmasına destek verdiğini düşünen katılımcıların %5’inin akademik personel, %21’inin yerel yönetim yöneticisi, %1’inin bölgesel kalkınma ajansı yetkilisi, %1’inin sivil toplum kuruluşu yöneticisi, %4’ünün meslek odaları temsilcileri, %17’sinin merkezi yönetim yöneticileri olduğu görülmektedir.

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin bölge kalkınmasına destek vermediğini düşünen katılımcıların oranları ise şu şekildedir:

- Kaynak yetersizliği yanıtını verenlerin %5'i akademik personel, %27'si yerel yönetim yöneticileri, %4'ü meslek odaları temsilcileri, %9'u merkezi yönetim yöneticileridir.
- Yönetim yetersizliği yanıtını verenlerin %4'ü yerel yönetim yöneticileri, %1'i meslek odaları temsilcileri, %1'i merkezi yönetim yöneticileridir.

Katılımcılara yöneltilen “Sizce yerel Belediyeler bölge kalkınmasına destek veriyor mu?” sorusuna ilişkin veriler “Tablo 27’de gösterilmektedir.

Tablo 27: Yerel Belediyelerin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği

Sizce yerel Belediyeler Bölge Kalkınmasına Destek Veriyor mu?”		N	%
Evet		43	43
Hayır	Kaynak Yetersizliği	54	54
	Yönetim Yetersizliği	3	3
Toplam		100	100

Tablo 27 incelendiğinde, katılımcıların % 43'ünün Konya’da yerel belediyelerin bölge kalkınmasına destek verdiği, %57’sinin ise destek vermediği görüşündedir. “Hayır” cevabını verenlerin %54’ü “Kaynak yetersizliği”, %3’ü “Yönetim yetersizliği” nedeniyle Konya’da yerel belediyelerin bölge kalkınmasına destek vermediği görüşündedir.

Verilen cevaplar katılımcılar görevlerine göre sınıflandırıldıktan sonra tekrar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye ilişkin bilgiler “Tablo 28”de gösterilmektedir.

Tablo 28: Yerel Belediyelerin Bölge Kalkınmasına Desteğinin Yeterliliği (Görev Yönünden)

Görev	Sizce yerel Belediyeler Bölge Kalkınmasına Destek Veriyor mu?"			Toplam (%)
	Evet	Hayır		
		Kaynak Yetersizliği	Yönetim Yetersizliği	
Akademik Personel	4	6	0	10
Yerel Yönetim Yöneticileri	20	31	1	52
Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	0	0	1
Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	0	0	1	1
Meslek Odaları Temsilcileri	3	6	0	9
Merkezi Yönetim Yöneticileri	15	11	1	27
Toplam	43	54	3	100

Tablo 28 incelendiğinde, Konya’da yerel belediyelerin bölge kalkınmasına destek verdiğini düşünen katılımcıların %4’ünün akademik personel, %20’sinin yerel yönetim yöneticisi, %1’inin bölgesel kalkınma ajansı yetkilisi, %3’ünün meslek odaları temsilcileri, %15’inin merkezi yönetim yöneticileri olduğu görülmektedir. Konya’da yerel belediyelerin bölge kalkınmasına destek vermediğini düşünen katılımcıların oranları ise şu şekildedir:

- Kaynak yetersizliği yanıtını verenlerin %6’ı akademik personel, %31’i yerel yönetim yöneticileri, %6’sı meslek odaları temsilcileri, %11’i merkezi yönetim yöneticileridir.

- Yönetim yetersizliği yanıtını verenlerin %1'i yerel yönetim yöneticileri, %1'i sivil toplum kuruluşu yöneticileri, %1'i merkezi yönetim yöneticileridir.

Katılımcılara yöneltilen “Sizce Konya’daki üniversitelerden hangisi bölge kalkınmasına daha iyi destek veriyor?” sorusuna ilişkin veriler “Tablo 29’da gösterilmektedir.

Tablo 29: Konya’daki Üniversitelerin Bölge Kalkınmasına Desteği

Sizce Konya’daki Üniversitelerden Hangisi Bölge Kalkınmasına Daha İyi Destek Veriyor?	N	%
Selçuk Üniversitesi	77	77
Necmettin Erbakan Üniversitesi	12	12
KTO Karatay Üniversitesi	2	2
Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi	8	8
Konya Teknik Üniversitesi	1	1
Toplam	100	100

Tablo 29 incelendiğinde katılımcıların %77’sinin Selçuk Üniversitesi, %12’sinin Necmettin Erbakan Üniversitesi, %2’sinin KTO Karatay Üniversitesi, %8’inin Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi, %1’inin ise Konya Teknik Üniversitesi yanıtını verdiği görülmektedir.

Verilen cevaplar katılımcılar görevlerine göre sınıflandırıldıktan sonra tekrar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye ilişkin bilgiler “Tablo 30”da gösterilmektedir.

Tablo 30: Konya'daki Üniversitelerin Bölge Kalkınmasına Desteği (Görev Yönünden)

Görev	Konya'daki Üniversitelerin Bölge Kalkınmasına Desteği					Toplam (%)
	Selçuk Üniversitesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi	KTO Karatay Üniversitesi	Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi	Konya Teknik Üniversitesi	
Akademik Personel	9	1	0	0	0	10
Yerel Yönetim Yöneticileri	38	8	1	5	0	52
Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	0	0	0	0	1
Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	1	0	0	0	0	1
Meslek Odaları Temsilcileri	5	2	0	1	1	9
Merkezi Yönetim Yöneticileri	23	1	1	2	0	27
Toplam	77	12	2	8	1	100

Tablo 30 incelendiğinde Konya'daki üniversitelerin bölge kalkınmasına katkıları görev yönüne göre sırasıyla şu şekildedir:

- Akademik personelin %9'u Selçuk Üniversitesi, %1'i Necmettin Erbakan Üniversitesi,

- Yerel yönetim yöneticilerinin %38'i Selçuk Üniversitesi, %8'i Necmettin Erbakan Üniversitesi, %1'i KTO Karatay Üniversitesi, %5'i Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi,
- Bölgesel Kalkınma Ajansı Yetkililerinin %1'i Selçuk Üniversitesi,
- Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticilerinin %1'i Selçuk Üniversitesi,
- Meslek Odası Temsilcilerinin %5'i Selçuk Üniversitesi, %2'si Necmettin Erbakan Üniversitesi, %1'i KTO Karatay Üniversitesi, %1'i Konya Teknik Üniversitesi,
- Merkezi Yönetim Yöneticilerinin %23'ü Selçuk Üniversitesi, %1'i Necmettin Erbakan Üniversitesi, %1'i KTO Karatay Üniversitesi, %2'si Konya Gıda ve Tarım Üniversitesidir.

Katılımcılara yöneltilen “Sizce sivil toplum kuruluşları bölge kalkınmasına destek veriyor mu?” sorusuna ilişkin veriler “Tablo 31”de gösterilmektedir.

Tablo 31: Sivil Toplum Kuruluşlarının Bölge Kalkınmasına Desteği

Sizce Sivil Toplum Kuruluşları Bölge Kalkınmasına Destek Veriyor mu?		N	%
Evet		29	29
Hayır	Kaynak Yetersizliği	41	41
	Yönetim Yetersizliği	30	30
Toplam		100	100

Tablo 31 incelendiğinde katılımcıların %29'unun sivil toplum kuruluşlarının bölge kalkınmasına destek verdiği, %71'inin ise destek vermediği görüşündedir. “Hayır” cevabını verenlerin %41'inin “Kaynak

yetersizliği”, %30’unun “Yönetim yetersizliği” nedeniyle Sivil toplum kuruluşlarının bölge kalkınmasına destek vermediği görüşündedir.

Verilen cevaplar katılımcılar görevlerine göre sınıflandırıldıktan sonra tekrar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye ilişkin bilgiler “Tablo 32”de gösterilmektedir.

Tablo 32: Sivil Toplum Kuruluşlarının Bölge Kalkınmasına Desteği (Görev Yönünden)

Görev	Sivil Toplum Kuruluşlarının Bölge Kalkınmasına Desteği			Toplam (%)
	Evet	Hayır		
		Kaynak Yetersizliği	Yönetim Yetersizliği	
Akademik Personel	3	4	3	10
Yerel Yönetim Yöneticileri	8	24	20	52
Bölgesel Kalkınma Ajansı	1	0	0	1
Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	1	0	0	1
Meslek Odaları Temsilcileri	3	3	3	9
Merkezi Yönetim Yöneticileri	13	10	4	27
Toplam	29	41	30	100

Tablo 32 incelendiğinde sivil toplum kuruluşlarının bölge kalkınmasına destek verdiğini düşünen katılımcıların %3’ünün akademik personel, %8’inin yerel yönetim yöneticisi, %1’inin bölgesel kalkınma ajansı yetkilisi, %1’inin sivil toplum kuruluşu yetkilisi, %3’ünün meslek odaları temsilcileri, %13’ünün merkezi yönetim yöneticileri olduğu görülmektedir. Konya’da sivil toplum kuruluşlarının bölge kalkınmasına destek vermediğini düşünen katılımcıların oranları ise şu şekildedir:

- Kaynak yetersizliği yanıtını verenlerin %4'ü akademik personel, %24'ü yerel yönetim yöneticileri, %3'ü meslek odaları temsilcileri, %10'u merkezi yönetim yöneticileridir.
- Yönetim yetersizliği yanıtını verenlerin %3'ü akademik personel, %20'si yerel yönetim yöneticileri, %3'ü meslek odaları temsilcileri, %4'ü merkezi yönetim yöneticileridir.

Katılımcılara yöneltilen “2012’de kabul edilen 6360 sayılı yerel yönetimler yasası ile yerel kalkınma hızlanmış mıdır?” sorusuna ilişkin veriler “Tablo 33’te gösterilmektedir.

Tablo 33: 6360 Sayılı Yerel Yönetimler Yasasının Yerel Kalkınma Hızına Etkisi

6360 Sayılı Yerel Yönetimler Yasası ile Yerel Kalkınma Hızlanmış mıdır?		N	%
Evet		41	41
Hayır	Kaynak Yetersizliği	31	31
	Yönetim Yetersizliği	9	9
	Ortak Çalışma Noksanlığı	19	19
Toplam		100	100

Tablo 33 incelendiğinde katılımcıların % 41’inin 6360 sayılı yerel yönetimler yasasının yerel kalkınmayı hızlandığı, %59’unun hızlandırmadığı düşüncesinde olduğu görülmektedir. “Hayır” cevabını verenlerin %31’inin “kaynak yetersizliği”, %9’unun “yönetim yetersizliği” ve %19’unun “ortak çalışma noksanlığı” nedeniyle 6360 sayılı yerel yönetimler yasasının yerel kalkınmayı hızlandırmadığı görüşündedir.

Verilen cevaplar katılımcılar görevlerine göre sınıflandırıldıktan sonra tekrar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye ilişkin bilgiler “Tablo 34”te gösterilmektedir.

Tablo 34: 6360 Sayılı Yerel Yönetimler Yasasının Yerel Kalkınma Hızına Etkisi (Görev Yönünden)

Görev	6360 Sayılı Yerel Yönetimler Yasası ile Yerel Kalkınma Hızlanmış mıdır?				Toplam (%)
	Evet	Hayır			
		Kaynak Yetersizliği	Yönetim Yetersizliği	Ortak Çalışma Noksanlığı	
Akademik Personel	4	3	0	3	10
Yerel Yönetim Yöneticileri	24	16	2	10	52
Bölgesel Kalkınma Ajansı	0	1	0	0	1
Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri	0	0	0	1	1
Meslek Odaları Temsilcileri	5	1	1	2	9
Merkezi Yönetim Yöneticileri	8	10	6	3	27
Toplam	41	31	9	19	100

Tablo 34 incelendiğinde 6360 sayılı yerel yönetimler yasaının yerel kalkınmayı hızlandırdığı görüşünde olanların %4'ünün akademik personel, %24'ünün yerel yönetim yöneticisi, %5'inin meslek odaları temsilcileri, %8'inin merkezi yönetim yöneticileri olduğu görülmektedir. 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı yerel yönetimler yasaının yerel kalkınmayı hızlandırmadığı görüşünde olan katılımcıların görevlerine ve nedenlerine göre dağılımı şu şekildedir:

- Kaynak yetersizliği yanıtını verenlerin %3'ü akademik personel, %16'sı yerel yönetim yöneticileri, %1'i bölgesel kalkınma ajansı yetkilileri, %1'i meslek odaları temsilcileri, %10'u merkezi yönetim yöneticileridir.

- Yönetim yetersizliği yanıtını verenlerin %2'si yerel yönetim yöneticileri, %1'i meslek odaları temsilcileri, %6'sı merkezi yönetim yöneticileridir.
- Ortak çalışma noksanlığı yanıtını verenlerin %3'ü akademik personel, %10'u yerel yönetim yöneticileri, %1'i sivil toplum kuruluşu yöneticileri, %2'si meslek odaları temsilcileri, %3'ü merkezi yönetim yöneticileridir.

3.7. Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi

Yapılan anket çalışmasının analiz sonuçlarını incelediğimizde katılımcıların demografik bilgilerini içeren ilk altı sorunun değerlendirmesi şu şekildedir:

- Katılımcıların % 92 si erkeklerden oluşmaktadır.
- Katılımcıların yaş dağılımı % 38'lik değer ile 40-49 yaş aralığındadır.
- Katılımcıların % 77'si toplamda lisans ve lisansüstü eğitim almıştır.
- Katılımcıların % 77'si aylık 5000 TL gelir sahibidir.
- Katılımcıların salt çoğunluğu (% 52) yerel yönetim yöneticilerinden oluşmaktadır.
- Katılımcıların salt çoğunluğu (% 68) Konya'yı "kalkınmakta olan" bir şehir olarak görmektedir.

"Kalkınmanın ölçütü sizce nedir? Önem derecesine göre sıralayınız" sorusuna: "Organize bölge sayısı ve gelişmişliği", "Şehirdeki ihracatın gelişmişliği", "Eğitim hizmetlerinin gelişmişliği", "Sağlık hizmetlerinin gelişmişliği", "İstihdam oranının yüksekliği", "Kişi başına düşen milli gelir" şıklarına çok yüksek düzeyde önem verildiği, "Şehirli nüfusun fazlalığı" , "Turizmin gelişmişliği" ve "Mevduat miktarının çokluğu" şıklarına orta derecede önem verildiği saptanmıştır.

“Konya’nın Kalkınma sürecindeki en önemli sorunu sizce nedir? Önem derecesine göre sıralayınız” sorusuna “İşsizlik”, “Sanayi Yatırımlarının Yetersizliği” seçeneklerine çok yüksek düzeyde, “Altyapı Yatırımlarının Yetersizliği” seçeneğine yüksek düzeyde, “Çevre Kirliliği”, “Sosyo-Kültürel Etkinliklerin Yetersizliği”, “Toplu Taşıma”, “Turizm Faaliyetlerinin Yetersizliği” seçeneklerine ise orta düzeyde önem verildiği saptanmıştır. Bu soruda işsizlik şikkı güçlü önem derecesinde çıkmıştır ancak yayımlanan raporlara göre Konya, işsizlik oranı en düşük ikinci il konumunda olup, rekabetçilik boyutundaki verilerde de yüksek değerlere sahiptir. Konya hem tarım hem sanayi sektörlerinde öne çıkmaktadır. İşsizlik oranının düşük olmasının bu iki ana sektördeki güçlü durumu ile ilişkili olduğu değerlendirilmektedir (Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, 2019).

Katılımcılara yöneltilen “Konya’nın kalkınmasında lider yerel aktör hangisidir? Önem derecesine göre sıralayınız.” Sorusuna “Büyükşehir Belediyeleri”, “Belediyeler”, “Ticari ve Mesleki Kuruluşlar”, “BKA” ve “Üniversiteler” şıklarına çok yüksek, “Sivil Toplum Kuruluşları” şikkına ise orta düzeyde önem verildiği görülmektedir. Ayrıca verilen cevaplar katılımcılar görevlerine göre sınıflandırıldıktan sonra tekrar değerlendirilmiştir. Sonuç olarak katılımcılar tarafından önem düzeyi belirtilen lider yerel aktörler katılımcıların görevlerine göre benzerlik göstermektedir. Diğer bir ifade ile belirtmek gerekirse ankete katılımcı olan her yerel aktör kendi kurumunun kalkınmaya daha çok etki ettiği görüşüne sahip denilebilir.

Katılımcılara yöneltilen “Konya’da kalkınmayı engelleyen faktörleri önem derecesine göre sıralayınız.” Sorusuna ilişkin veriler değerlendirildiğinde “Kamusal Harcamaların, Teşvik ve Desteklerin Yetersizliği”, “Ülke Genel Kalkınma Politikaları” seçeneklerine çok yüksek düzeyde, “Sermaye Birikiminin Yetersizliği”, “Bilgi ve Teknoloji

Yetersizliği” şıklarına orta düzeyde, “Girişimcilik Karakterinin Gelişmemiş Olması” şikkına ise düşük düzeyde önem verildiği görülmektedir. Bu soruda, katılımcıların çoğunluğunun; kamusal harcamaları, teşvik ve destekleri, ülke kalkınma politikalarını yetersiz gördüğü ortaya çıkmıştır.

Katılımcılara sorulan “Sizce Konya ekonomisinin Lokomotifi olabilecek en önemli sektör hangisidir?” sorusuna ilişkin veriler analiz edildiğinde “sanayi” ve “tarım” sektörüne çok yüksek düzeyde, “turizm” ve “hizmet” sektörüne orta düzeyde önem verildiği görülmektedir.

Katılımcılara yöneltilen “Konya’da yerel aktörler kalkınma sürecinde beraber hareket ediyor mu?” sorusuna büyük bir çoğunluk (% 75) “bazen” yanıtını vermiştir. Bu sonuca göre, bölgesel kalkınma sürecinde yerel aktörlerin yeterince dayanışma içinde olmadıkları ve/veya her yerel aktörün kendi kurumunun kalkınmaya daha çok etki ettiği görüşüne sahip olmasından dolayı diğer aktörleri değerlendirme dışı bıraktığı düşünülebilir.

Katılımcılara yöneltilen “Sizce yerel aktörler merkezi yönetimden yeterince maddi destek alıyor mu?” sorusuna yine büyük bir çoğunluk (% 71) “bazen” yanıtını vermiştir. Bu soruya verilen cevaplar, “Konya’da kalkınmayı engelleyen faktörleri önem derecesine göre sıralayınız.” sorusuna verilen cevaplarla bir bakıma uyuşmaktadır. Yani yerel aktörler merkezi yönetimden aldıkları destekleri yeterli bulmamaktadır.

Katılımcılara yöneltilen “ Bölgesel kalkınma ajansının faaliyetlerini yeterli görüyor musunuz?” sorusuna büyük çoğunluk (%69) yeterli bulmuyorum cevabını vermiştir. Yeterli görmeme nedenleri ise destek yetersizliği (%33), beklentileri karşılayamaması (%31), yönetim yetersizliği (%5) şeklindedir.

Katılımcılara yöneltilen “Sizce valilik birimleri bölge kalkınmasına yeterince destek veriyor mu?” sorusuna, salt çoğunluk (% 54) yeterli

bulmuyorum cevabını vermiştir. Yeterli bulmayanların büyük bir kısmı (% 36) bu durumun nedenini “kaynak yetersizliğine” bağlamaktadır.

Katılımcılara yöneltilen “Sizce Konya Büyükşehir Belediyesi bölge kalkınmasına destek veriyor mu?” sorusuna salt çoğunluk (% 51) “hayır” yanıtını vermiştir. Hayır diyenlerin büyük bir kısmı (% 45) bu durumun nedenini kaynak yetersizliği olarak görmektedir.

Katılımcılara yöneltilen “Sizce yerel Belediyeler bölge kalkınmasına destek veriyor mu?” sorusuna çoğunluk (%57) “hayır” yanıtını vermiştir. Hayır diyenlerin büyük bir kısmı (% 54) bu durumun nedenini kaynak yetersizliği olarak görmektedir.

Katılımcılara yöneltilen “Sizce Konya’daki üniversitelerden hangisi bölge kalkınmasına daha iyi destek veriyor?” sorusuna çoğunluk (%77) “Selçuk Üniversitesi” yanıtını vermiştir.

Katılımcılara yöneltilen “Sizce sivil toplum kuruluşları bölge kalkınmasına destek veriyor mu?” sorusuna çoğunluk (% 57) “hayır” yanıtını vermiştir. Hayır diyenlerin büyük bir kısmı (% 54) bu durumun nedenini kaynak yetersizliği olarak görmektedir.

Katılımcılara son olarak “2012’de kabul edilen 6360 sayılı yerel yönetimler yasası ile yerel kalkınma hızlanmış mıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya çoğunluk (% 59) “hayır” yanıtını vermiştir. “Hayır” cevabı vermelerinin nedeni ise “kaynak yetersizliği” (% 31), “ortak çalışma noksanlığı” (%19) ve “yönetim yetersizliği” (%9) şeklindedir.

SONUÇ

Kalkınma, yalnızca üretim ve kişi başına gelirin artırılması değil, az gelişmiş bir toplumda ekonomik ve sosyo-kültürel yapının da geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Kalkınma özellikle Planlı Kalkınma Dönemi'nden bu yana önemi giderek artan konuların başında gelmektedir. Ekonomik gelişmelerin yaşandığı her ülkede kaçınılmaz bir sonuç olarak bölgelerarası; sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik anlamda gelişim farklılıkları görülmektedir. Bu durumun sebebi olarak; tarihi geçmişten coğrafi yapıya, nüfus yoğunluğundan ulaşıma kadar pek çok neden gösterilmektedir.

Bu çalışmada yer alan analizler ve literatürden elde edilen bilgiler ışığında, kalkınmada yerel aktörlerin üstlendikleri rollerin ve karşılaşılan sorunların birçok noktada benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Yerelde hizmet sağlamaları nedeniyle bölge koşullarına hâkim olan yerel aktörlerin birçoğu kaynak sıkıntısı çekmekte ve ortaklaşa çalışmada zorluklar yaşamaktadır. Yerel yönetimlerin kalkınmadaki rolü, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri aşağıda sıralanmaktadır:

- Yerel halkın, ihtiyaç ve isteklerini en iyi şekilde anlayabilecek, sorunlarına çözüm bulabilecek en önemli yerel aktör belediyelerdir. Yerel halkın, kendini etkileyecek her türlü işlem ve karar hakkında bilgi sahibi olmasıyla yönetime katılım sağlanması ve bu yapılırken de kamu yararının korunması önem arz etmektedir. Yerel kalkınmada önemli görevler üslenen belediyeler bu süreçte verilen hizmetlerin toplumun her kesimine ulaştığını teyit etmeli, hizmetlerden yeteri kadar yararlanamayan kesimi gözetici adımlar atmalıdır.
- Kalkınma konusunda dikkat çekilmesi gereken konuların başında “sürdürülebilir kalkınma” kavramı gelmektedir. Sürdürülebilir kalkınma; daha yüksek bir yaşam kalitesi elde edilmeye çalışılırken, gerçekleştirilen eylemlerin, gelecek kuşaklara zarar vermemesi ve

aynı imkânların gelecek kuşaklara da sağlanması gerektiği bilincidir. Bu bilinç, tüm yerel aktörler ile birlikte öncelikle belediyeler tarafından en iyi şekilde gözetilmelidir.

- Gelirleri yetki ve sorumluluk alanlarına göre yetersiz kalan il özel idarelerinin görevleri ile orantılı gelirler sağlandığında bölgesel kalkınmada daha etkin rol oynayacağı düşünülmektedir.
- Köyler bölgeler arası dengesizliğin belirgin olarak görüldüğü yerler arasındadır. Yerel kalkınma için öncelikli alan sayılan köyler, iyi yönetildiği takdirde az yatırımla kalkınma potansiyeline sahip olabilmektedir. Kalkınan köylerde, şehirlere yapılan göçler yavaşlamakta ve böylece şehirlerdeki kalkınma planları daha etkin yürütülebilmektedir. Köyler kalkınmada etkin kullanılmalıdır.
- STK'ların gelirlerinin sınırlı olması kalkınma sürecindeki katkıları da sınırlandırmaktadır. Kalkınma sürecinde daha etkin rol oynamaları için finansal destek verilmesi gerektiği düşünülmektedir.
- Üniversitelerin, buldukları bölgede istihdam oluşturması, harcamaları artırması, yeni yatırımları uyarması, sağlık, ulaşım gibi alanlardaki iyileştirmelerde öncelik kazandırması ve sanayi işbirliği ile kalkınma sürecinde etkin rol oynaması pozitif etki olarak dikkat çekmektedir.
- Yerel kalkınma sürecinde ön planda yer alan kalkınma ajansları Sayıştay denetimi dışında olması nedeniyle denetim konusunda yetersiz görülmektedir. Bu durumun başarısızlığa yol açtığı düşünülmektedir. İlâveten kalkınma ajanslarının yönetiminde; ekonomik yapısı tarıma dayalı bölgeler de düşünülerek ziraat odası başkanlarına da yer verildiği takdirde kalkınma sürecinde olumlu etki yaratacağı öngörülmektedir. Ayrıca kalkınma ajanslarının birbiri ile rekabet eden özerk yapılar olması desteklenmelidir.

Gerçekleştirilen anket çalışmasında, katılımcıların yüksek oranda değerlendirdiği seçenekler baz alınarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Katılımcıların büyük bir kısmı kalkınmanın ölçütü olarak; organize bölge sayısı ve gelişmişliğini, şehirdeki ihracatın, eğitim ve sağlık hizmetlerinin gelişmişliğini, istihdam oranının yüksekliğini ve kişi başına düşen milli geliri göstermektedir.
- Konya'nın kalkınma sürecindeki en önemli sorununu işsizlik ve sanayi yatırımlarının yetersizliği olarak görülmektedir. Ayrıca Konya ekonomisinin lokomotif olabilecek sektör olarak da “sanayi” ve “tarım” sektörleri tercih edilmiştir. Ancak Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü verilerine göre Konya işsizlik oranı düşük iller arasında yer almakla birlikte tarım ve sanayi sektörlerinde de öne çıkmaktadır. Ama bu öne çıkış potansiyel yapısı düşünüldüğünde yetersiz kalmaktadır.
- Konya'nın kalkınmasındaki lider aktör çoğunlukla belediyeler, büyükşehir belediyeleri, üniversiteler, ticari ve mesleki kuruluşlar, BKA' lar olarak görülmektedir. STK'ların diğer seçeneklere oranla daha az tercih edilmesi kalkınma sürecindeki beklentileri karşılayamaması nedeniyle yapısal değişiklik gerektiği görüşünü desteklemektedir.
- Katılımcıların kamusal harcamaları, teşvik ve destekleri, ülke kalkınma politikalarını yetersiz gördüğü ortaya çıkmıştır.
- Yerel aktörler, düzenli olarak gerçekleştirilen il koordinasyon kurulu ve il istişare kurulu toplantılarında bir araya gelmekte ancak bölgesel kalkınma sürecinde yeterince dayanışma içinde olamamaktadır.
- Yerel aktörler merkezi yönetimden aldıkları destekleri yeterli bulmamaktadır.
- Bölgesel kalkınma ajansının faaliyetleri; beklentileri karşılayamama ve destek yetersizliği nedenleriyle yeterli bulunmamaktadır.

- Valilik birimlerinin bölge kalkınmasına desteği kaynak yetersizliği nedeniyle beklentilerin altında kalmaktadır.
- Konya Büyükşehir Belediyesinin ve ilçe belediyelerinin bölge kalkınmasına desteği kaynak yetersizliği nedeniyle beklentilerin altında kalmaktadır.
- STK'ların bölge kalkınmasına desteği kaynak yetersizliği nedeniyle beklentilerin altında kalmaktadır.
- Konya'daki üniversiteler arasında Selçuk Üniversitesi bölge kalkınmasına daha çok destek vermektedir.
- 2012'de kabul edilen 6360 sayılı yerel yönetimler yasası, kaynak yetersizliği ve ortak çalışma noksanlığı nedeniyle kalkınma hızını arttırmamıştır.

KAYNAKÇA

- Acar, S. Kazancık, L. Meydan, C. Işık, M.(2019). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*. (Yayın Sayı: 3). Ankara: Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü.
- Ak, G. Payam, M. M. Oktar, S. Ü. Atmaca, Y. Yerli, G. Boyalı, H. Selçuk, N. Gündoğdu, S. (2014). *Sivil Toplum, Siyasal Sistem ve Siyasal Yönetim*. Ankara: İktisadyayınevi.
- Aktakas, B. G. (2006). *Bölgesel/ Yerel Kalkınma, Bölgesel Gelişme İçin Bir Model*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Alptekin, V. (2016). *Makro Ekonomi* (1. Baskı). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Altınok, S. (2009). *İktisada Giriş* (5. Baskı). Konya: Dizgi Ofset Yayınevi.
- Arslan, K. (2005). Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Etkin Bir Araç: Bölgesel Planlama ve Bölgesel Kalkınma Ajansları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (7), 275-294.
- Atmaca, Y. (2020). Kalkınma Ajanslarının Yerel Kalkınma Politikalarına Katkısı Üzerine Bir Değerlendirme. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, Kamu Yönetiminde Dönüşüm Özel Sayısı, 66-81.
- Aydın, N. (2013). *Yerel Yönetimlerin Bölgesel Kalkınmada Rolü: Isparta Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Azgit, İ. Levent, S. (2015). *Economicus Türkiye Ekonomisi Uluslararası İktisat Büyüme Ve Kalkınma İktisadi Doktrinler Tarihi* (6. Baskı). Pegem Akademi: Ankara.
- Bakırcı, F. Ekinci, E. D. Şahinoğlu, T. (2014). Bölgesel Kalkınma Politikalarının Etkinliği: Türkiye Alt Bölgeler Bazında Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (2), 281-298.

- Bakırtaş, T. (2014). *Dünya'da ve Türkiye'de Ekonomik Kalkınma Küresel Kalkınma Odaklı Sorunlar Yeni Model Arayışları* (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık TİC. LTD. ŞTİ.
- Belediye Kanunu. (2005). Resmi Gazete, 25874. 03/07/2005.
- Bilgin, M. (2002). Yerel Yönetimlerin Bölgesel Kalkınmadaki Etkinliği: Göller Bölgesi Uygulaması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2), 313-330.
- Bulut, E. (2015). *Analiz İktisat* (1. Baskı). Ankara: Pelikan Kitabevi.
- Bocutoğlu, E. Berber, M. Çelik, K. (2003). *Makro İktisada Giriş*. Rize: Dilara Yayınevi.
- Bölgesel İstatistiklerin Toplanması, Geliştirilmesi, Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Analizlerinin Yapılması, Bölgesel Politikaların Çerçevesinin Belirlenmesi ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine Uygun Karşılaştırılabilir İstatistik Veri Tabanı Oluşturulması Amacıyla Ülke Çapında İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırmasının Tanımlanmasına İlişkin Hakkında Karar. (2002). Resmi Gazete, 24884. 22/09/2002.
- Can, E. (2011). *Bölgesel Kalkınmada Kalkınma Ajanslarının Rolü İzmir Kalkınma Ajansı* (1. Baskı). İzmir: Altın Nokta Yayınevi.
- Çelik, F. (2017). Bölgesel Kalkınma Ajansı (BKA) Deneyimlerinin Karşılaştırmalı Analizi: İngiltere ve Türkiye Örnekleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (2), 145-171.
- Çetin, M. (2007). Yerel Ekonomik Kalkınma Yaklaşımı ve Uluslararası Organizasyonlar. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14 (1), 153-170.
- Çetin, S. (2009). Yerel Yönetim Birimi Olarak Türkiye'de İl Özel İdareleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (25), 249-258.
- Çiçek, Y. (2014). Geçmişten Günümüze Türkiye'de Yerel Yönetimler. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 53-64.

- Derici, N. (2020). Sivil Toplum, Yönetişim ve Kalkınma. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25 (97), 227-248.
- Dinler, Z. (1994). *Bölgesel İktisat* (4. Baskı). Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Doğan, B. B. (2011). Kalkınma İktisadının XX. Yüzyıldaki Gelişim Süreci, İktisat Politikalarına Etkisi ve Son On Yıllık Konjonktürün Disiplinin Geleceğine Olası Etkileri. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 41-83.
- Doğanay, H. (1994). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*: Gazi Büro Kitapevi. Ankara.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (1984). *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989*. (Rapor No: 1974). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (1989). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990 - 1994* (Rapor No: 2174). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (1995). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996 - 2000*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2000). *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001 - 2005*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007 – 2013*. (Rapor No: 26215). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2013). *Onuncu Kalkınma Planı 2014 – 2018*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2019). *On Birinci Kalkınma Planı 2019 – 2023*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Engin, C. (2011). Kalkınma Ajansları: Türkiye Ve İngiltere Ülke Örnekleri. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3 (2), 65-77.
- Eren, H. Cidecigiller, A. (2011). Bölgesel Kalkınma Ajansları. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 69 (1-2) , 391-409.
- Eryılmaz, B. (2016). *Kamu Yönetimi-Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar*. (9. Baskı). Kocaeli: Umuttepe Yayınevi.

- Eryılmaz, B. Çevik, H. H. Sözen, S. (2013). *Kamu Yönetimi*. (1.Baskı).
Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Gönel, F. D. (2010). *Kalkınma Ekonomisi*. İstanbul: Elif Yayınevi
- Göymen, K. (2010). *Türkiye’de Yerel Yönetişim ve Yerel Kalkınma* (1. Baskı).
İstanbul: Boyut Yayın Grubu
- Gündüz, M. vd. (2005). *Nüfus Sorunu: Eğitim ve Sosyo -Ekonomik Dönüşüm
Bağlamında Türkiye’de Doğurganlık*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Han, E. Kaya, A. A. (2013). *Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika* (8. Baskı).
Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık TİC. LTD.
ŞTİ.
- Ildırar, M. (2004). *Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri* (1.Baskı).
Ankara: Nobel Basımevi.
- İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.(1985). Resmi
Gazete, 18675. 14 Şubat 1985.
- Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında
Kanun. (2006). T.C. Resmi Gazete, 5449, 25 Ocak 2006.
- Karabulut, K. Polat, D ve Bakkal, H. (2010). Özel İdarelerin İl
Ekonomilerindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Uygulama. *Atatürk
Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21 (2), 67-93.
- Karadağ, Ç. (2011). *Bölgesel Dengesizliklerin Giderilmesinde Yerel
Yönetimlerin Rolü: Isparta Uygulaması*, Yüksek Lisans Tezi,
Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Karapınar, K. (2010). *Türkiye’de Yerel Kalkınma Modeli Olarak Mikrofinans
Sistemi: Bursa Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi, Çanakkale.
- Kararlı, K ve Tekeş, K. (2016). *Kamu Hukuku* (2.Baskı). İstanbul: 4T
Yayınevi.

- Kılıç, N. Ö. (2013). *Yerel Kalkınma ve Rekabetçilik Ekseninde Değişen Yeni Bölgeselcilik Ve Kayseri*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Kırankabeş, M. C. (2013). Yeni Bölgesel Kalkınma Politikasının Yerel Aktörleri Olarak Kalkınma Ajanslarının Etkinliğinin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35 (1), 253-268.
- Lee, R. (2003). "The Demographic Transition: Three Centuries of Fundamental Change", *Journal of Economic Perspectives*, 17(4): 167-190.
- Özgündüz, F. (2016). *TRA2 Bölgesi Açısından Bölgesel/ Yerel Kalkınma: Mevcut Durum Analizi, Sorunlar ve Çözüm İçin Öneriler*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Parasız, İ. (2005). *Kalkınma Ekonomisi* (1. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Parasız, İ. ve Özer, M. (2015). *İktisadın Temelleri* (1. Baskı). Ankara: Orion Kitabevi.
- Sayan İ.Ö. (2013), Türkiye'de İdari Sistem ve Örgütlenme, Konrad Adenauer Stiftung, 2013, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=a4fd2244-a04a-0eaa-9547-92e52e4fac36&groupId=252038.
- Taşkın, D. (2013). *Yerel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Kayseri Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6360&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5449.pdf>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, Köy Kanunu.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, Belediye Kanunu.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü,
<https://muhasabat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>,
(Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- T.C. İçişleri Bakanlığı, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri. <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>
- T.C. İçişleri Bakanlığı, Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, Kalkınma Ajansları. <https://www.siviltoplum.gov.tr/bilgimerkezi/kalkinma-ajanslari>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı,
<https://www.sbb.gov.tr/yatirimlar/yatirimlarin-merkezi-yonetim-butcesi-icindeki-payi/>, (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- T.C. İçişleri Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,
<https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/illeridaresi/Mevzuat/Kanunlar/Anayasa.pdf>
- T.C. İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Köyler
<https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/koyler1>
- Tolunay, A. (25-27 Haziran 2002). Kırsal Kalkınma Çalışmalarında Ölçütler ve Göstergeler. (Bildiri). Türkiye Dağları 1. Ulusal Sempozyumu, Ilgaz Dağı.

- Tolunay, A. ve Akyol, A. (2006). Kalkınma ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar ve Tanımlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, A (2), 116-127.
- Toprak, Z. (2014). *Yerel Yönetimler* (9. Baskı). İzmir: Siyasal Kitabevi.
- Tortop, N. ve Aykaç, B. Yayman, Hüseyin ve Özer, M. Akif (2014). *Mahalli İdareler* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Tutar, F. ve Demiral, M. (2007). Yerel Yönetimlerin Yerel Aktörleri: Bölgesel Kalkınma Ajansları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2 (1), 65-83.
- Tunalı, H. (2010). *İktisadi Kalkınma* (Ders Notu Niteliğinde Eser). İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). <https://data.tuik.gov.tr/> Erişim Tarihi: 18.10.2020.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (1999). *Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Kavak, Y. (2010). *2050'ye doğru nüfusbilim ve yönetim: eğitim sistemine bakış*. TÜSİAD-Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu.
- TÜSEV (Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı). (2004). *Sivil Toplum Kuruluşları Yasal Çerçeve İlkeleri*. International Center for Not-for-Profit Law (ICNL).
- Ulusoy, A. (2003). *Maliye Politikası* (2. Baskı). Trabzon: Derya Kitabevi.
- Unakitan, G. ve Oraman, Y. (2018). Relationship Between Rural Development and Organic Agriculture. *New Knowledge Journal of Science*, 7 (2). 63-69.
- UNDP (United Nations Development Programme). (2019). *Human Development Report 2019 Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development in the 21st century*. <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2019.pdf>
- Ünsal, E. (2011). *Makro İktisat* (9. Baskı). Ankara: İmaj Yayınevi.

Vikipedi. *Türkiye'nin İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması*.
https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27nin_%C4%B0BBS%27si Erişim Tarihi: 25.11.2020.

Vikipedi. *Sivil Toplum Kuruluşu*.
https://tr.wikipedia.org/wiki/Sivil_toplum_kurulu%C5%9Fu, Erişim Tarihi: 26.11.2020).

Yıldız, E. ve Talih, D. (2011). Üniversitelerin Kalkınmadaki Rolü: Babaeski Meslek Yüksekokulu Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6, (2), 269-287.

EKLER**Ek-1 Anket Formu**

ANKET	
1.Cinsiyetiniz:	Erkek () Kadın ()
2.Yaşınız:	()
3.Eğitim Durumunuz:	İlköğretim () Lise () Lisans () Lisansüstü ()
4.Aylık Geliriniz:	2000-3000 () 3001-4000 () 4001-5000 () 5000 ve Üzeri ()
5.Göreviniz:	Akademik Personel () Yerel Yönetim Yöneticileri () Bölgesel Kalkınma Ajansı () Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticileri () Meslek Odaları Temsilcileri () Merkezi Yönetim Yöneticileri ()
6.Türkiye Genelinde Konya'nın Gelişmişlik Düzeyi sizce nedir?	Kalkınmamış () Az Kalkınmış () Kalkınmakta Olan () Kalkınmış ()

7-11 Arası Soruların Önem Dereceleri: **1** Hiç Önemli Değil, **2** Az Önemli, **3** Orta Derece Önemli, **4** Önemli, **5** Çok Önemli

7. Kalkınmanın Ölçütü Sizce Nedir? Önem Derecesine Göre Sıralayınız.	1	2	3	4	5
Organize Bölge Sayısı ve Gelişmişliği					
Şehirli Nüfusun Fazlalığı					
Şehirdeki İhracatın Gelişmişliği					
Eğitim Hizmetlerinin Gelişmişliği					
Sağlık Hizmetlerinin Gelişmişliği					
İstihdam Oranının Yüksekliği					
Kişi Başına Düşen Milli Gelir					
Turizmin Gelişmişliği					
Mevduat Miktarının Çokluğu					
8. Konya'nın Kalkınma Sürecinde En Önemli Sorunu Sizce Nedir? Önem Derecesine Göre Sıralayınız.	1	2	3	4	5
İşsizlik					
Çevre Kirliliği					
Sosyo-Kültürel Etkinliklerin Yetersizliği					
Toplu Taşıma					
Sanayi Yatırımlarının Yetersizliği					
Altyapı Yatırımlarının Yetersizliği					
Turizm Faaliyetlerinin Yetersizliği					
9. Konya'nın Kalkınmasında Lider Yerel Aktör Hangisidir? Önem Derecesine Göre Sıralayınız.	1	2	3	4	5
Büyükşehir Belediyesi					
Belediyeler					
Sivil Toplum Kuruluşları					
Ticari Ve Mesleki Kuruluşlar					
Bölgesel Kalkınma Ajansı					
Üniversiteler					
10. Konya'da Kalkınmayı Engelleyen Faktörleri Önem Derecesine Göre Sıralayınız.	1	2	3	4	5
Girişimcilik karakterinin gelişmemiş olması					

Sermaye birikiminin yetersizliği					
Bilgi ve teknoloji yetersizliği					
Kamusal harcamaların, teşvik ve desteklerin yetersizliği					
Ülke genel kalkınma politikaları ile yerel kalkınma politikalarının uyumsuzluğu					

11. Sizce Konya Ekonomisinin Lokomotif Olabilecek En Önemli Sektör Hangisidir?					1	2	3	4	5
Turizm									
Sanayi									
Tarım									
Hizmet									
12. Konya'da Yerel Aktörler Kalkınma Sürecince Beraber Hareket Ediyor mu?									
Her Zaman ()			Bazen ()			Hiçbir Zaman ()			
13. Sizce Yerel Aktörler Merkezi Yönetimden Yeterince Maddi Destek Alıyor mu?									
Her Zaman ()			Bazen ()			Hiçbir Zaman ()			
14. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Faaliyetlerini Yeterli Görüyor musunuz?									
Evet ()		Hayır İse →		Beklentileri Karşılایamaması ()		Destek Yetersizliği ()		Yönetim Yetersizliği ()	
15. Valilik Birimleri Bölge Kalkınmasına Yeterince Destek Veriyor mu?									
Evet ()		Hayır İse →		Yönetimin Yetersizliği ()		Bilgi Yetersizliği ()		Kaynak Yetersizliği ()	
16. Sizce Konya Büyükşehir Belediyesi Bölge Kalkınmasına Destek Veriyor mu?									
Evet ()		Hayır İse →		Kaynak Yetersizliği ()		Yönetim Yetersizliği ()			
17. Sizce Yerel Belediyeler Bölge Kalkınmasına Destek Veriyor mu?									
Evet ()		Hayır İse →		Kaynak Yetersizliği ()		Yönetim Yetersizliği ()			
18. Sizce Konya'daki Üniversitelerden Hangisi Bölge Kalkınmasına Daha İyi Destek Veriyor?									
Selçuk Üniversitesi ()		Necmettin Erbakan Üniversitesi ()		KTO Karatay Üniversitesi ()		Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi ()		Konya Teknik Üniversitesi ()	
19. Sizce Sivil Toplum Kuruluşları Bölge Kalkınmasına Destek Veriyor mu?									
Evet ()		Hayır İse →		Kaynak Yetersizliği ()		Yönetim Yetersizliği ()			
20. 2012' de kabul edilen 6360 Sayılı Yerel Yönetimler Yasası İle Yerel Kalkınma Hızlanmış mıdır?									
Evet ()		Hayır İse →		Kaynak Yetersizliği ()		Yönetim Yetersizliği ()		Ortak Çalışma Noksanlığı ()	

Ek-2 Etik Kurul Kararı

T.C. SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU
TOPLANTI VE KARAR TUTANAĞI

T.C. SELÇUK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve
Yayın Etiği Kurulu

SAYI : 4979045-300/90980
KONU : tuğçe cetiner etik

26/09/2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgili : 19/09/2019 tarihli, 87888 sayılı yazı

Enstitümüz İktisat Anabilim Dalı / Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi
Tuğçe CETİNER'in "Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Konya Örneği" konulu tezyle
ilgili Etik Kurul Kararı yazımız ekte gönderilmiştir.
Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Yılmaz KOÇ
Etik Kurul Başkanı

Ek : Etik Kurul Kararı

T.C. SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU
TOPLANTI VE KARAR TUTANAĞI

TOPLANTI TARİHİ: 26.09.2019
TOPLANTI GÜNDEMİ: Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müdürlüğü'nün: 19/09/2019-E 87888 "Eğitim - Öğretim İşleri (Genel) Tuğçe CETİNER'in
Anket Dilekçesine istinaden Etik Kurul Kararı istemesi" konulu yazısı

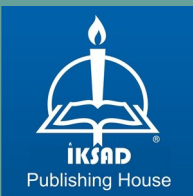
KARAR 1: Enstitümüz İktisat Anabilim Dalı / Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans
Programı öğrencisi Tuğçe CETİNER'in "Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Konya
Örneği" konulu tezyle ilgili yapılacak anket çalışması için yönelik anket çalışması bilimsel
araştırma ve yayın etiği açısından uygundur. Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Ekli:
-Çalışma için yapılacak anketin izin dilekçesi ve ekleri (zarfı ve imzalı 13 sayfa)

Kurul Üyeleri Prof. Dr. Yılmaz KOÇ Prof. Dr. Haluk Hacı SÜMER Prof.Dr. Bekir YILMAZ Prof.Dr. Ahmet KALENDER Prof.Dr. Yunus CERAN Prof.Dr. Mehmet MUCUK Prof.Dr. Othman CEBRAİLOĞLU	İmza Başkan Başkan Yardımcısı Raportör Üye Üye Üye Üye
--	--

Doç. Dr. Ergül İNİSLAN
Üniversite Yönetim Kurulu Üyesi

Etik Kurul Kararı Sayı: 4979045-300/90980/26.09.2019

ISBN: 978-625-367-337-6